

TERCHOVÁ

PF 2022

Sentencia roka

PREŽILI STE
ŤAŽKÚ KRÍZU?
PRIPRAVTE SA
NA REPRÍZU!

František Rojček

VYDANÉ S FINANČNOU PODPOROU OBCE TERCHOVÁ

FOTO – Milan KOSEC

Cena 2,00 €

Číslo 5 – 6/2021

Ročník 32

ISSN 1338-8827

www.terchova.sk

Dvojmesačník všetkých Terchovcánov

Hastrman Pepo mal šťastie, vyhrabal sa z toho...

Aj o šťastí

Čerstvý zápis prvku Jánošíkovská tradícia do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska bezpochyby vylepšil – aspoň z terchovského pohľadu – bilanciu odchádzajúceho roka 2021. Čo k nemu ešte uviesť? Ďakujeme, stačilo! – unisono konštatujú mnohí, ktorí prežili doterajšie vlny pandémie. Iní možno ocenia fakt, že si v uplynulých dvanástich mesiacoch rozšírili slovnú zásobu o nové výrazy, pojmy a skratky (covid automat, esenciálne obchody, antivaxer, momka, omikron, OTP etc.)...

Starý rok v „priamom prenose“ vyzliekol dohola azda všetky temné stránky a spodné prúdy ľudskej letory. Takmer na každom kroku a rohu vnímame krajne negativistické nálady a kverulantstvo. Panuje toxická atmosféra, namiesto integrácie tvorivých síl registrujeme sústavné trieštenie a polarizáciu, všade rozhodujú nafúknuté egá a nenávisť. Každý chce v prvom rade dokázať, že ten druhý to robí zle. Ak sa ale mienime dostať kvalitatívne inam, nevyhnutne sa medzi sebou musíme hlavne začať uznávať. Platí to pre všetky oblasti verejného i súkromného života. Uštipační glosátori diania ale hovoria, že vôbec netreba zúfať, lebo stále sme iba na začiatku budovania právneho štátu. Zvyknú argumentovať výrokom niekdajšieho známeho britského politika, že čo sa týka právneho štátu, najťažších je prvých štyristo rokov...

Istotne nebudem sám, koho znepokojilo úsilie horlivých byrokratov Európskej komisie nahradiť slovo Vianoce pojmom „obdobie sviatkov“. Príslušné ustanovenie malo vraj súvisieť s používaním takzvaného inkluzívneho jazyka – teda reči novej doby, novej ideológie. Možno tak budeme svedkami zápasu o interpretáciu Vianoc... Azda nepreženiem, keď uvediem, že drvivá väčšina z nás v tom má úplne jasno. Vianoce neodmysliteľne patria nielen k slovenskej, európskej i svetovej histórii a kultúre, ale aj k živým vzťahom súčasných generácií. Pre kresťanov sú katarzným sviatkom pokoja

a rodiny, návratu domov, kde je prítomná spolupatričnosť, štedrosť a to najdôležitejšie i najkrajšie medzi ľuďmi – láska. Nevyčerpatelným zdrojom energie tohto magického času je viera, zdieľaná, rozvíjaná a prehlbovaná cez stáročia, v príchod Boha na svet v osobe malého dieťaťa. Keďže k Vianociam odjakživa patria dary, vari oprávnenne môžeme o sebe hovoriť ako o dedičoch Božích darov. Vždy ale musíme mať na pamäti, že tieto dary nie sú malé, škatuľové, jednorazové, ale absolútne – večnosť času, univerzálna platnosť Radostnej zvesti, trvalé šťastie. Preto vianočné sviatky vždy boli a budú fascinujúcim živým prameňom duchovnej inšpirácie, solidarity, tvorivej sily, harmónie a vnútorného pokoja človeka. Lebo iba to, čo je živé a žité, sa ako fixný impulz prenáša do každodenných vzťahov, do myslenia a konania ľudí, ich kultúry a umenia.

Zrejme nikto nepochybuje o kľúčovej úlohe šťastia v človečených osudoch. Treba zdôrazniť, že fundamentom šťastia je okrem radosti zo života aj vedomie spolunáležitosti. Vedomie, že spoločne ľudia vždy dokázali viac, že nádej nakoniec istotne zvíťazí, že sa proti nám nespojili všetky tajomné sily zimných večerov, pretože – ako dobre vedeli už naši dávni predkovia – po snovrate sa vracia svetlo a svet začína dýchať iný vzduch. A hoci na horách ešte tróni zima, dolu už bude noc kratšia, absorbujeme viac očistného jasu a nádej, že lepšiu adresu pre náš život ako tento svet nenájdeme, je nespochybniteľná.

Čoraz intenzívnejšie na dvere klope čas vinšov, sľubov a predsavzatí. Zaželajme si do nového roku nielen definitívnu porážku „hnusoby“ vo všetkých jej variantoch, pevné zdravie, hojnosť šťastia, osobné triumfy a vlastné sebazdokonaľovanie, ale i spolupatričnosť a súcitiť vyvierajúci z pochopenia, že zdieľame spoločný osud a čelíme silám, ktoré ďaleko presahujú naše možnosti.

Milostiplné a pokojné Vianoce, priatelia.

Peter CABADAJ

FOTO – Marián ZAJAC

TERCHOVÁ

Vydáva: Miestne kultúrne stredisko Terchová,
ul. sv. Cyrila a Metoda č. 96, 013 06 Terchová

IČO vydavateľa: 00364886

Šéfredaktor: Ján Miho ml.

Redakcia: Katarína Halapiová, Alena Cingelová,
Adriána Ondrušová

Redakčná rada: Mgr. Peter Cabadaj, Rudolf
Patrnčiak, Ing. František Kadaš,
František Mucha, Mgr. Renáta
Opalková, Ing. Marián Zajac

Jazyková úprava: Mgr. Peter Cabadaj

Tlač: Varínska tlačiareň, Varín

Grafická úprava: Adriána Ondrušová

Adresa redakcie: MKS Terchová, tel. č. 041/5695 129,
0911 924 189, mks@terchova.sk
Obecný úrad Terchová, tel.
č. 041/5695 138,
terchova@terchova.sk

Evidenčné číslo: 3548/09

ISSN 1338-8827

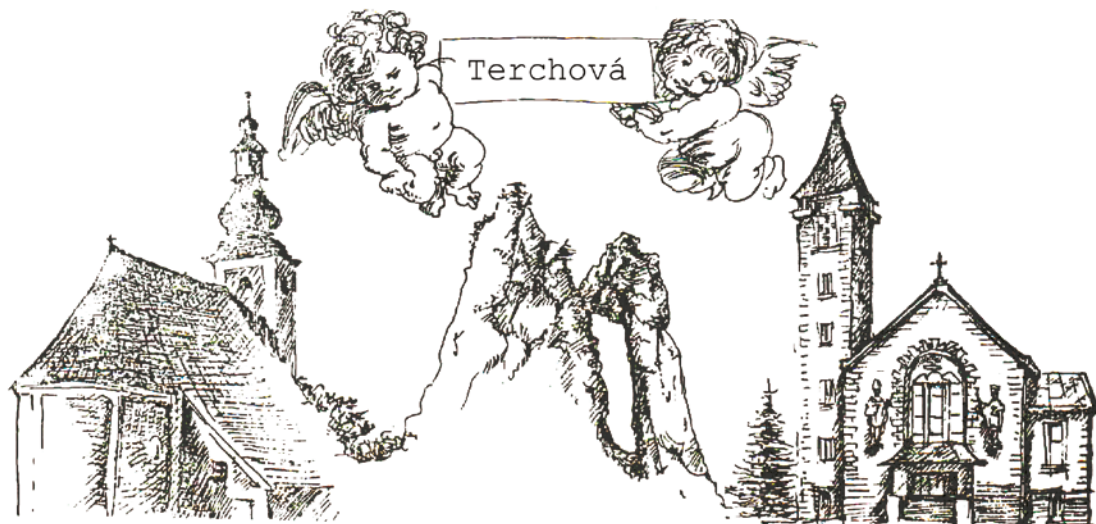
Vyšlo v decembri 2021

VYDANÉ S FINANČNOU PODPOROU OBCE TERCHOVÁ

OBSAH

- 1 TITULKA**
Fotografia Terchovského betlehema zhotoveného v roku 2009 domácimi rezbármí (Ján Hanuliak-Piliar, Jozef Hanuliak, Ján Martoš, Ján Fondrk, Václav Šuštiak)
- 2 ÚVODNÍK**
Aj o šťastí
- 4-7 FARSKÉ LISTY**
Bez Boha stáva sa život motorom bez oleja
Výročie putovania relikvie sv. Cyrila
„Za synodálnu Cirkev: spoločenstvo, spoluúčasť a misia“
Oslavy svätého Martina
- 8-11 SERIÁL**
Prírodná Kaplnka Ducha Svätého nad Chotárom
Kaplnka Najsvätejšieho Srdca Ježišovho a Nepoškvrneného Srdca Panny Márie na Školskej ulici
Kaplnka Nepoškvrnenej Panny Márie

(Ne)známe rehoľné sestry z Terchovej (5.)
- 12-14 OBECNÝ ÚRAD INFORMUJE**
Vážení spoluobčania, milí Terhovci
Milí naši seniori,
- 15 DO VAŠEJ POZORNOSTI**
Nové suvenírové eurobankovky
- 16-17 UDIALO SA**
Pri hrobe Ondreja Dema
Mesiac úcty k starším
Zomrela najstaršia občianka Terchovej Anna Halasová
Varí Anička Šišková
Rodinné stretnutie
Potešili nás
- 18-19 PREČÍTALI SME SI**
Malá Fatra a Blue Mountain – Jožo Weider
- 20 HISTÓRIA**
Terchovská republika
- 21 PRIPOMÍNAME SI**
290 rokov od postavenia Kostola svätého Martina
- 22-23 PRIŠLO NA NAŠU ADRESU**
Najcennejšia pochvala
Vážení priatelia!
Nástenný kalendár Terchová 2022
- 24-25 SPOMIENKA**
Národný pútnik Viliam Ján Gruska
- 26-28 JUBILEUM**
Na počiatku bol Jánošík
Spomienka na Ivana Rumanovského
- 29 ROZPRÁVKA**
O chodiacej chalupe
- 30-31 MEDAILÓN**
Pred 60 rokmi zomrel Viliam Chmel
- 32-34 OSOBNOSTI TERCHOVEJ (87.)**
Vincent Mičo
- 35 UDIALO SA**
Terchová v reprezentatívnom zozname
- 36-37 SERIÁL**
Jánošíkovská tradícia (1.)
- 38-39 NEUNIKLO NAŠEJ POZORNOSTI**
Mesto Martin chce mať sochu svojho patróna

Odišli do večnosti
- 40-41 POVEŠŤ**
Hrad na Rozsutci
Nechýba v nej ani Jánošík...
- 42 PREČÍTALI SME SI**
O knihe Sedem divov Terchovej
- 43 JUBILEUM**
Jubilant Vlado Švec
- 44-45 HUMOR – SATIRA – IRÓNIA**
Silvestrovským atramentom
- 46-47 NAŠI VO SVETE**
Z horniakov na dolniaky
- 48 PREDSTAVUJEME**
Dizajn vníma ako médium
- 49 HISTÓRIA**
Sto rokov od vzniku Jednoty Orla v Terchovej
- 50-51 RECEPTY NA TENTO ČAS**
Opäť k nám prichádzajú Vianoce
- 52-53 NAŠI VO SVETE**
Dosahovať ciele znamená veľa obetovať
- 54 ZŠ S MŠ ADAMA FRANTIŠKA KOLLÁRA**
Zo života školy
- 55 SERIÁL**
Hral Jánošík hokej... (I.)
- 56-59 ŠPORT**
Rozbúchať terchovské futbalové srdce
Za Oblakom je sieť
Zhrnutie sezóny 2021 v country crosse
Terchovský polmaratón napísal šiestu kapitolu

KRESBA Milan Opalka Noviny Terchová, 1990

Bez Boha stáva sa život motorom bez oleja

Kolko ľudí žije, žilo a bude žiť na zemi! A len niektorí ovplyvnia život iných z okolia. Jedno narodenie, narodenie Ježiša Krista, ovplyvňuje ľudstvo. Narodenie Boha v ľudskom tele mení dejiny ľudstva. Udalosť z Betlehema, pri ktorej anjeli oznámili pastierom, že sa narodil Spasiteľ, Kristus Pán, je začiatkom nielen nového počítania rokov v čase ľudí, ale udalosť narodenia Ježiša Krista je prejav lásky Boha voči ľuďom.

Rok čo rok si právom pripomíname narodenie svojho Spasiteľa. Pretože nestačí len raz za niekoľko rokov si pripomenúť, že potrebujeme Boha. Keďže hriech ničí priateľstvo s Bohom, jedine Boh nám môže ponúknuť svoje priateľstvo, jedine Boh nám môže odpustiť našu neveru, zradu jeho lásky. Je správne, keď si uvedomíme, že jedine s Bohom a v Bohu má náš život zmysel a cieľ. Boh je svetlom v našom živote. Keď pristupujeme k jasliam, dovolme Dieťaťu dotknúť sa našich srdiec, aby sa rozozvučali ako organ, keď na jeho klávesy položil ruky známy virtuóz.

Vianočný stromček

Predstavte si náš vianočný stromček. Aj keď je krásny, vyzdobený, osvetlený, nikto z nás by ho v byte nechcel mať do budúcich Vianoc. Prečo? Pretože nemá korene. Rýchlo vyschne a v byte máme teplo. A predsa tento vianočný stromček nám môže byť výzvou, oslovením, aby sa naša viera, nádej a láska počas týchto dní upevnili. Náš život sa Vianocami nekončí, ak nás Pán života a smrti sám neodvolá. Život človeka je často prirovnávaný k stromu. Je tradíciou v niektorých rodinách, že pri narodení dieťaťa zasadia stromček.

Sviatky narodenia Pána Ježiša majú vtedy pre nás pravý zmysel a význam, keď ich prežijeme ako kresťania. Vysoký strom musí mať korene čím hlbšie v zemi, aby sa nevyvrátil. Tak i kresťan potrebuje viac a viac si nielen uvedomiť, ale aj žiť svoj kresťanský život. Vianoce majú svoje miesto v našom živote. Nie sú len spomienkou na

niečo, čo sa stalo pred dvetisíc rokmi, ale majú svoje opodstatnenie stále. Pohľad na Dieťa v jasliach nestačí, je potrebné, aby sme si uvedomili, že Boha treba počúvať a v neho veriť.

Ozajstné kresťanské povedomie

Veriť znamená žiť s Ježišom nielen počas sviatkov, ale vždy, teda aj počas všedných dní. Keďže sa Kristus narodil v našom srdci, je našou povinnosťou urobiť všetko pre to, aby sa narodil aj v našich srdciach. Boh sa narodil pre nás a nám ponúka úlohu byť svetlom pre svet – máme za úlohu prinášať mier v sociálnom živote, prinášať spravodlivosť, lásku a pokoj v rodine a robote, prinášať svetlo svetu okolo nás. Kristus nech ožije, čo v nás možno spalo, alebo bolo suché a mŕtve. Nech ožije v každom z nás pri pohľade na jasličky ozajstný kresťan – ozajstné kresťanské povedomie.

Pohľad či spomienka na vianočný stromček nech i nás upevní skrze Božie Dieťa vo viere, nádeji a láske. A keď sa skončia Vianoce a stromček budeme odkladať, pokračujme vo vernosti a láske k Bohu. Plníme a zachováujeme príkazy tak, že chceme verne splniť svoje poslanie na zemi a zaslúžiť si odmenu od Boha vo večnosti.

Bez Boha stáva sa život motorom bez oleja, prehreje sa a každú chvíľu sa čosi pokazí. Prajeme vám veselé Vianoce a do nového roka 2022 vstúpme spolu s Kristom, ktorý nám dáva silu čeliť všetkým ťažkostiam.

páter Thomas TULUNG, SVD

SPOMIENKA

*Odišiel ticho ako odchádza deň,
a v našich srdciach ostáva spomienka len.
Milovali sme ho a on miloval nás,
tú lásku v našich srdciach nezničil ani čas.*

Dňa 13. decembra 2021 uplynulo
5 rokov, čo nás vo veku 75 rokov
navždy opustil náš milovaný manžel,
otec, starý otec a prastarký

Bernard Berešík

*V modlitbách na neho s láskou spomínajú
manželka Anna, deti Jarmila, Kamila,
Peter s rodinami a syn Pavol*

SPOMIENKA

*Aj keď Ti prestali hviezdy
svietiť a slnko hriať,
tí, čo Ťa mali radi,
neprestanú na Teba spomínať...*

Dňa 15. októbra 2021 sme si
pripomenuli 50. výročie úmrtia

Martina Dikoša

S úctou a láskou spomína celá rodina

SPOMIENKA

*Ťažko je nespomínať, keď v očiach slza stojí.
Ťažko je zabudnúť, keď srdce stále boli.
Čas nelieči bolesť ani rany,
ale nás učí žiť bez toho, koho sme milovali.
Modlitbu vrúcnu posielame Ti do neba,
spomienka tichá nám ostáva na Teba.*

Dňa 15. januára 2022 si pripomenieme
10 rokov, čo nás navždy opustila naša
mama, stará mama a prastará mama

**Margita Švecová,
rodená Marunová**

*Kto ste ju poznali, venujte jej
tichú modlitbu a spomienku.*

*S láskou a úctou spomínajú dcéry
Hanka a Štefka s rodinami*

SPOMIENKA

*Odišiel tíško, ako odchádza deň,
a v našich srdciach zostala spomienka len.
More lásky si so sebou vzal,
hory bolesti zanechal.*

*Prázdno je tam, kde znel Tvoj hlas.
Človek odchádza, ale všetko krásne,
čo si nám dal, ostáva v nás.*

Nech s nami spomína každý, kto Ťa mal rád!

Dňa 9. septembra 2021 sme si
pripomenuli smutné výročie úmrtia
nášho milovaného manžela, otca,
starého otca, kamaráta a jaskyniara

Ondreja Štefka

Dňa 20. decembra 2021 si budeme
so žiaľom v srdci pripomínať jeho
nedožitý jubileum – 70 rokov

*Ondrej, ocko, starý ocko..., posielame
pozdravy, objatia a bozky do neba.
Tvoja rodina a priatelia*

Výročie putovania relikvie sv. Cyrila

Pred desiatimi rokmi, v rámci príprav na 1150. výročie príchodu svätých Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu (863), putovala po slovenských diecézach relikvia sv. Cyrila. Od 31. júla do 30. septembra 2011 putovala Žilinskou diecézou, v dňoch 29. – 30. septembra pobudla v Kostole sv. Cyrila a Metoda – dnes Diecéznej svätyni. Z Terchovej nasledoval jej presun do Banskobystrickej diecézy.

V tom čase bol správcom našej farnosti páter Pavol Kruták, SVD, ktorý o tejto udalosti v obecných novinách (č. 5-6/2011, str. 2.) okrem iného napísal: „Pre našu farnosť je putovanie relikvie sv. Cyrila veľkou udalosťou. Príde medzi nás relikvia z tela sv. Cyrila, ktorý je naším patrónom a orodovníkom. Chceme si pri tejto príležitosti pripomenúť celé to veľké dielo slovanských vierozvestcov, ktoré vykonali medzi našimi predkami. Môžeme sa tak obnoviť a posilniť vo viere, a v tomto je veľký duchovný význam putovania ostatkov sv. Konštantína – Cyrila.“

Bohatý dvojdnový duchovný program v našej farnosti vyvrcholil slávnostnou svätou omšou, ktorú celebraval žilinský otec biskup Tomáš Galis.

-red-

Dňa 9. novembra uplynulo 95 rokov od narodenia niekdajšieho duchovného správcu našej farnosti pátra Jozefa Šaba, SVD. Recenziu životopisnej knihy, ktorej obálku uverejňujeme, prinesieme v nasledujúcom čísle obecných novín

„Za synodálnu Cirkev: spoločenstvo, spoluúčasť a misia“

Aká má byť Cirkev v treťom tisícročí? Cirkev, to sme my všetci, spoločenstvo pokrstených, ktorého hlavou je Kristus. Akí teda máme byť, my kresťania tretieho tisícročia? Spolu kráčajme, počúvajme jeden druhého, buďme otvorení vanutiu Ducha Svätého, uvažujme vo svetle Božieho Slova a pretavme naše myšlienky do konkrétnej podoby – misie. Asi takto nejako by sme mohli, veľmi jednoducho, zhrnúť synodálnu cestu, na ktorú nás pozýva svätý otec František.

V nedeľu 17. októbra 2021 zaznela v našich kostoloch výzva slovenských biskupov k vykročeniu na synodálnu cestu. Slovensko malo privilégium, že začalo synodálnu cestu priamo návštevou pápeža, ktorý nás v Šaštíne vyzval: „Zostaňte na ceste, stále! Nezastavte sa!“

Cesta ako dar i úloha

Synodálna cesta s názvom „Za synodálnu Cirkev: spoločenstvo, spoluúčasť a misia“ bola slávnostne otvorená 9. – 10. októbra 2021 v Ríme a následne 17. októbra v každej partikulárnej cirkvi. Základnou etapou bude slávenie XVI. riadneho plenárneho zhromaždenia synody biskupov v októbri 2023, po ktorom bude nasledovať realizačná fáza – do nej budú znovu zapojené partikulárne cirkvi. Zvolaním synody pápež František pozýva celú Cirkev, aby skúmala tému, ktorá je pre jej život a poslanie rozhodujúca: „Práve cesta synodality je cestou, ktorú Boh očakáva od Cirkvi tretieho tisícročia.“ Táto cesta je darom i úlohou. Cirkev, ktorá po nej kráča spoločne a spoločne sa zamyšľa nad prejednanou cestou, je schopná sa naučiť, ktoré procesy jej môžu pomôcť prežívať spoločenstvo, uskutočňovať participáciu a otvoriť sa misii. Práve našim „spoločným kráčaním“ sa totiž najúčinnejšie uskutočňuje a prejavuje povaha Cirkvi ako putujúceho a misionárskeho Božieho ľudu.

Pri tom nás má inšpirovať a viesť základná otázka: Ako sa dnes na rôznych úrovniach (od miestnej až po univerzálnu) uskutočňuje toto „spoločné kráčanie“? Spoločné kráčanie veriacich vzájomne, spoločné kráčanie kňazov, biskupov s veriacimi... Keď sa chceme spoločne zaoberať touto otázkou, musíme začať počúvať Ducha Svätého, ktorý ako „vietor veje, kam chce; počuješ jeho šum, ale nevieš, odkiaľ prichádza a kam ide“ (Jn 3, 8). Musíme byť teda otvorení pre prekvapenia, ktoré nám na tejto ceste určite pripraví. Pri tom ide o veľmi dôležité témy pre cirkevný život a uskutočňovanie evanjelizačného poslania, na ktorom sa na základe krstu a sviatosti birmovania podieľajú všetci veriaci.

Výzva – kráčať spoločne po tejto synodálnej ceste – je uvedomiť si realitu, ktorá sa odohráva v dejinnom kontexte poznačenom epochálnymi zmenami a zásadnou zmenou v živote Cirkvi, ktorú nie je možné ignorovať. V zákrutách tejto zložitej situácie, v jej napätiach a protirečeniach, sme pozvaní „skúmať znamenia čias a vysvetľovať ich vo svetle evanjelia“. Synodalita predstavuje hlavnú cestu pre Cirkev, ktorá je povoláná neustále sa obnovovať pôsobením Ducha a počúvaním Božieho slova.

Cirkev otvorených dverí

Čo vlastne znamená slovo „synoda“? Je to „staré, v tradícii Cirkvi veľmi ctihodné slovo, ktorého význam odkazuje na tie najhlbšie témy Zjavenia“ – na „Pána Ježiša, ktorý sám seba predstavuje ako cestu, pravdu a život“ (Jn 14,6), a na skutočnosť, že kresťania boli

v začiatkoch jeho nasledovania nazývaní ‚stúpcami Cesty‘ (porovnaj Sk 9, 2; 19, 9.23; 22, 4; 24, 14.22).“

Synodalita je v tejto perspektíve viac ako len slávením cirkevných stretnutí a zhromaždení biskupov, či otázkou jednoduchej vnútornej správy v Cirkvi. Označuje „špecifický spôsob života a konania Cirkvi Božieho ľudu, ktorým sa konkrétne prejavuje a uskutočňuje charakter jej spoločenstva, keď všetci členovia spoločne putujú, schádzajú sa na zhromaždeniach a aktívne sa podieľajú na jej evanjelizačnom poslaní.“ Synodálna Cirkev je Cirkev „vychádzajúca“, Cirkev misionárska, Cirkev „otvorených dverí“...

Ak sa pozrieme v kontexte týchto slov na našu farnosť ako partikulárnu Cirkev, môžeme sa pýtať, ako sa uskutočňujete toto „spoločné kráčanie“ dnes. Je naša farnosť kráčajúcim spoločenstvom, alebo davom kráčajúcich jednotlivcov? Aké kroky nás Duch vyzýva urobiť, aby sme rástli v našom „spoločnom kráčaní“? Spoločne ako veriaci, v rôznych vekových skupinách, životných úlohách, radostiach či strastiach života ... Akú radosť v nás vyvoláva spoločné kráčanie? Na aké ťažkosti a prekážky narážame? Aké zranenia vznikli? Čo sme pochopili? Kde v týchto skúsenostiach zaznieva hlas Ducha? Čo si od nás žiada? Aké body treba potvrdiť, aké sú vyhliadky na zmenu, aké kroky treba urobiť? Kde pozorujeme konsenzus? Aké cesty sa otvárajú pre našu partikulárnu Cirkev?

Cieľom synody – a teda tejto konzultácie – nie je produkovať dokumenty, ale „dať vypučať snom, vzbudiť prorocktá a videnia, dať rozkvitnúť nádejám, podnietiť dôveru, obviazať rany, previazať vzťahy, vzbudiť úsvit nádeje, učiť sa jeden od druhého a vytvoriť pozitívne vnímanie, ktoré osvieti mysle, zahreje srdcia, navráti silu rukám“.

páter Pavol HUDÁK, SVD

Oslavy svätého Martina

V duchovnom živote terchovskej farnosti sa navzájom prelínajú dve vzácne tradície. Mladšia a známejšia cyrilo-metodská, viažuca sa na patrocínium Diecéznej svätyně sv. Cyrila a Metoda, a staršia svätomartinská, ktorej počiatky siahajú do roku 1731, keď bol postavený prvý kostol zasvätený sv. Martinovi a vznikla i Farnosť sv. Martina. Tento názov farnosti sa používa dodnes, hoci starý kostol už neexistuje.

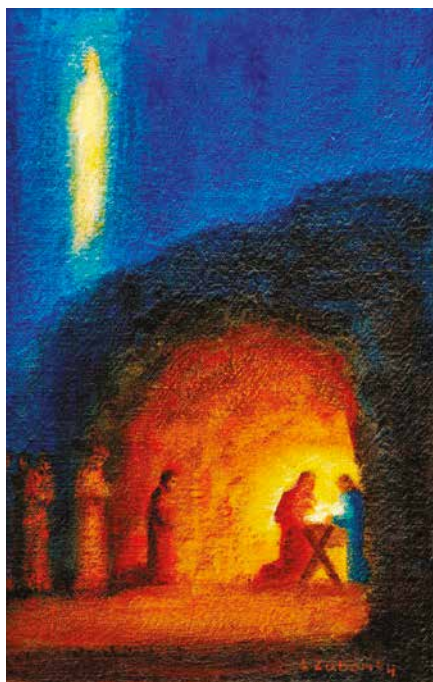
Počas novembrových Osláv sv. Martina sme si tak pripomenuli 290. výročie spomenutých udalostí. Už 7. 11. sa v Terchovskej galérii umenia uskutočnil hodnotný program s názvom Variácie silnej tradície, 11. 11. sa na rovnakom mieste konala vernisáž výstavy obrazov výtvarníčky Zuzany Bobovskej-Boškovej Farby vôní a vetra. Po nej nasledovala slávnostná svätá omša v Diecéznej svätyni sv. Cyrila a Metoda, ktorú celebroidal vzácny hosť, žilinský diecézny biskup Tomáš Galis. Počas homílie nám kládol na srdce príklad sv. Martina a povzbudil nás všimnúť si ľudí a konať nielen pri ich hmotnej núdzi, ale aj pri biede duchovnej,

ktorá je často oveľa ťažšie riešiteľná. Tohtoročné Svätomartinské oslavy vyvrcholili počas nedele 14. novembra, keď bola celodenne vystavená Najsvätejšia Sviatosť Oltárna k výročnej farskej poklone.

Svätý Martin i svätí Cyril a Metod, orodujte za našu dedinu, za našu krajinu i za celý svet.

Marián ZAJAC

FOTO – František MUCHA

Ladislav Záborský: Narodenie Pána (olej, okolo roku 1970; v súkromnej zbierke). Od narodenia autora diela – významného maliara a tvorcu sakrálneho umenia, ktorý vystavoval aj v Terchovej – uplynulo v januári 2021 sto rokov. Na Silvestra si pripomenieme päť rokov od jeho úmrtia

NARODENIE PÁNA

SMEJÚ SA OČI VTELENÉHO SLOVA,
BOHORODIČKA PADÁ NA KOLENÁ.
VYDALA KVIETOK RUŽA ĽALIOVÁ
RAJ OTVORILA BRÁNA ZATVORENÁ.

TMU OBRÁŽA, ŽE CELÉ NEBO HORÍ,
A TO SA SKVIE LEN PABLESK BOŽEJ DIAĽKY.
ŽE BY SME VYŠLI Z NERÚBANEJ HORY
S PASTIERMI, ČO SA NÁHLIA DO MAŠTALKY?

ŽE BY SME PRIŠLI Z KAŽDEJ STRANY ZEME,
KDE RASTIE PÝR A DÚHA VODU PIJE,
A ZHROMAŽDENÍ V BIELOM BETLEHEME
ZAČALI PIESEŇ VEČNEJ PROCESIE?

A POTOM TICHO. ZÁSTUP PRED JASKYŇOU
ZASTAVÍ JOZEF, VRÁTNIK MLČANLIVÝ,
A PRIVÍTA NÁS PEKNOU MATERČINOU
MLČANIA, KTORÉ VNÍMA BOŽIE DIVY

KAROL STRMEŇ

(1921 – 1994)

KAPLNKY A KRÍŽE V TERCHOVSKEJ KRAJINE
(XXXVIII., XXXIX., XL.)

Kaplnky, kríže – Božie muky, sochy svätých či zvonice sú hojne rozosiate po celom terchovskom chotári. Popri cestách, v osadách, na kopcoch, pri domoch... Dodávajú miestam, na ktorých sa nachádzajú, ďalší rozmer. Ten človek pochopí, až keď sa na tom mieste zastaví, zamyslí, porozhliada a pomodlí. Tak ako zbožný terchovský umelec, ktorý v priebehu storočí roztrúsil svoje kamenné, drevené i železné artefakty po Terchovskej krajine, aby vydal svedectvo o dobe, v ktorej žil, a zanechal posolstvo pre súčasnosť. Preto sme sa rozhodli na stránkach obecných novín mapovať a približovať tieto zaujímavé miesta ako príspevok k lepšej orientácii a poznaniu našej – terchovskej histórie.

V tomto čísle si bližšie predstavíme prírodnú Kaplnku Ducha Svätého nad Chotárom, od postavenia a posvätenia ktorej ubehlo pätnásť rokov, Kaplnku Najsvätejšieho Srdca Ježišovho a Nepoškvrneného Srdca Panny Márie i Kaplnku Nepoškvrnenej Panny Márie. Obe sa nachádzajú na Školskej ulici v centre Terchovej blízko pri sebe.

Prírodná Kaplnka Ducha Svätého nad Chotárom

K uvedenej kaplnke sa môžeme najjednoduchšie dostať z Chotára, kde odbočíme z hlavnej cesty na poľnú, ktorá vedie pod Mravečník do osady Červencovia. Približne po tristo metroch prídeme na spomínané miesto, z ktorého sa nám naskytú aj veľmi pekné pohľady do okolia. No dá sa tu dostať aj z Mláky a Holúbkovej Rovne. Trvá to síce o niečo dlhšie, ale je to využívaná trasa mnohých, ktorý po zastavení alebo modlitbe na mieste netradičnej kaplnky pokračujú väčšinou cez osady Červencovia, Kubíkovia a Ivanovia do Holúbkov.

O prírodnej kaplnke zasvätenej Duchu Svätému, pohnútkach a okolnostiach jej vzniku hovorí **Ján Grondžák**, ktorý s rodinou neďaleko na Chotári býva, dôverne toto miesto pozná a s rodinou sa oň aj stará: „Okolo tohto miesta som často chodieval s koňmi na pastviny povyše. Vyrastali tu nadiľovo hlavne mladé lipky a iné dreviny, ktorých sadenice tu kedysi vysypali, keď vysádzali Marunové a Mravečník. Dosť mi to vadilo. Dve lipky som si aj vykopal a nasadil. Jednu ku ceste a druhú v záhrade. V roku 2000 mi tragicky zahynul brat Štefan aj s dvoma malými deťmi. Spolu sme podnikali v autodoprave, ja som podnikal aj v agroturistike. Choval som kone, kravy, ovce, kozy a ostatné hospodárske zvieratá, čo patria na gazdovský dvor, a k tomu ešte psy – nemecké ovčiaky. Po tragickej

FOTO – Michal GEMBEŠ

udalosti v rodine som zo všetkého zostal taký vyčerpaný, doslova vyhorený, že som skoro nič nevnímal a vôbec som nevládal. Ani kone vyvieť na pastviny. A keď som ich vyviedol, tak som sa potom hneď schoval, ukryl do tej húštiny mladých stromčekov, aby ma tam nikto nevidel. Tam ukrytý v tieni som oddychoval a nič sa mi nechcelo... Po dlhšom čase som postupne začal vnímať, počúvať a pýtať sa. Aj som sa tam modlil. Vnímal som, že tam mám niečo urobiť, ale nevedel som, čo. Aj s vtedajším kaplánom Marekom Vaňušom, ktorý sa tam bol pozrieť, sme o tom rozmýšľali. Najprv som z vnútra húštiny vysekal tri vchody a potom pripravil tri zákklady – jeden pre kríž, dva pre tabule. V roku 2006 sme to dokončili. Z miesta pekne vidieť oproti Oravcove, na ktorom sa vtedy stavala Krížová cesta. A medzi týmito dvoma miestami, v údolí, terchovský kostol. Krížová cesta sa končí, keď Ježiša pochovávajú a zavalia kameň hrobu.

Na mieste prírodnej kaplnky je veľa líp; lipinu dávame v Terchovej na Ducha Svätého za obrazy svätých, nad dvere ku krížom. Je symbolom Ducha Svätého a Ten, keď ho počúvame a pýtame sa, akoby odvaloval kamene a oživoval v nás večný život. Kaplnka bola vysvätená na Turíce v roku 2006 vtedajším správcom farnosti pátrom Jankom Halamom. Drevený kresaný kríž zhotovili bratia Marunovci, oplechovanie kríža ponad jeho ramená robil Ľudvík Synák, tabule, na ktorých sú modlitby, meditácie i litánie k Duchu Svätému, spravil Rasto Synák – sú pokryté ručne štípaným šindľom od strýka Vincenta Marunu od Šmehýlov, ktorý už nežije. Uprostred kaplnky sú polgulatínové lavičky na sedenie.

Spomeniem ešte jednu situáciu, a to keď sme so synom Jurkom osádzali kríž. Kým sme ho vynášali a stavali, poriadne fúkalo. Až keď sme ho ukotvili, fúkať prestalo a vyšlo slnko... Korpus Krista som objednal v Spolku svätého Vojtecha v Trnave. Neskoršie sa tu slávila aj svätá omša, ktorú za hojnej účasti ľudí slúžil páter Johny George Ambatu, SVD, a ktorú sprevádzali Chvály z Dolného Kubína. Sused strýko Štefan Maruna povedal, že to by mu nikdy nenapadlo, že tu niekedy bude kaplnka... Táto prírodná kaplnka vznikla vďaka počúvaniu, pýtaniu sa a modlitbe.“

Ku kaplnke chodím často aj s rodinou, keďže je blízko nášho domu. Deti sa tam v zime radi chodia spúšťať na sánkach a v lete pozrieť ku pasúcim sa koňom, ovečkám a kozičkám. Zastavíme sa aj pri kríži a pomodlíme sa. Ja si pri tom vždy spomeniem, ako sme spolu s Jánom v roku 2006 pri dokončovaní kaplnky pred Turícami na pleci niesli korpus Krista a pripievňovali ho na kríž. Jano zatľkal klinec do rúk, ja do nôh... Vždy si tam povzdychnem: „Bože, odpusť.“

Kaplnka Najsvätejšieho Srdca Ježišovho a Nepoškvrneného Srdca Panny Márie na Školskej ulici

Kaplnka sa nachádza medzi dvoma oknami, vtesaná do priečelia rodinného domu so súpisným číslom 105, na Školskej ulici, ktorú v minulosti volali „Do pivovaru“. Sochy Najsvätejšieho Srdca Ježišovho a Nepoškvrneného Srdca Panny Márie sú umiestnené vo vnútri steny (70x40 cm), vyzdobený priestor je uzavretý priehľadným sklom. O kaplnku sa v súčasnosti starajú pani Karolína Švecová, rodená Romančíková, a jej syn **Juraj Švec**, ktorý v dome so svojou rodinou býva. On nám zároveň prezradil niektoré zaujímavé informácie o kaplnke.

„Rodičia mi hovorili, že keď bola Terchová počas prechodu frontu vypálená, tak po vojne sa stavali nové domy. Občania si ich potom od štátu odkúpili. Ak chceli mať na dome kaplnku, tak na požiadanie im robotníci pripravili v stene na ňu výklenok. O kaplnku sa starali už zosnulá Anna Švecová a príbuzní Márie Hanuliakovej, rodenej Švecovej – otcevej sestry.

Po čase bolo treba vonkajšok opraviť, čo som spravil ja a nebhý Miloš Dostál namaľoval sochy. Po niekoľkých rokoch kompletne sochy zrekonštruovala neter Lenka Švecová, ktorá sa venuje reštaurovaniu diel.“

Juraj Švec spomenul meno pani **Márie Hanuliakovej**, rodenej Švecovej, ktorá v súčasnosti patrí medzi najstarších obyvateľov našej obce. Vo veku 96 rokov stále oplýva životným optimizmom a dobrou pamäťou. V súvislosti s kaplnkou uviedla veľmi cenné fakty, týkajúce sa aj jej osobne: „Vydávala som sa v roku 1948 a moja sesternica Valéria Jančová, rodená Hanuliaková, mi sochy, ktoré sú v kaplnke, dala ako svadobný dar. Ona bývala v Gessayove, dnešnom Zálesí, neďaleko Bratislavy. Tam býva viacej Terchovcov. Chodievala som tam na žatvu. Starý otec Ján Švec dal po vypálení Terchovej pri stavaní nového domu urobiť aj kaplnku. Keď som sa

vydala, bývali sme vtedy ešte u Švecov. Sochy nebolo kde dať, a aby tí svätí ďaleko nešli, tak sme ich dali tam...“ Mimochodom, v súčasnosti býva pani Mária len o jeden dom nižšie ako vtedy.

Pri získavaní informácií o kaplnke okrem menovaných v texte ochotne spolupracovali aj Zuzka Patrniaková, Božka Balážová, rodená Švecová, Ivanka Moravčíková, rodená Dostálová, a Vladimír Moravčík. Ďakujeme.

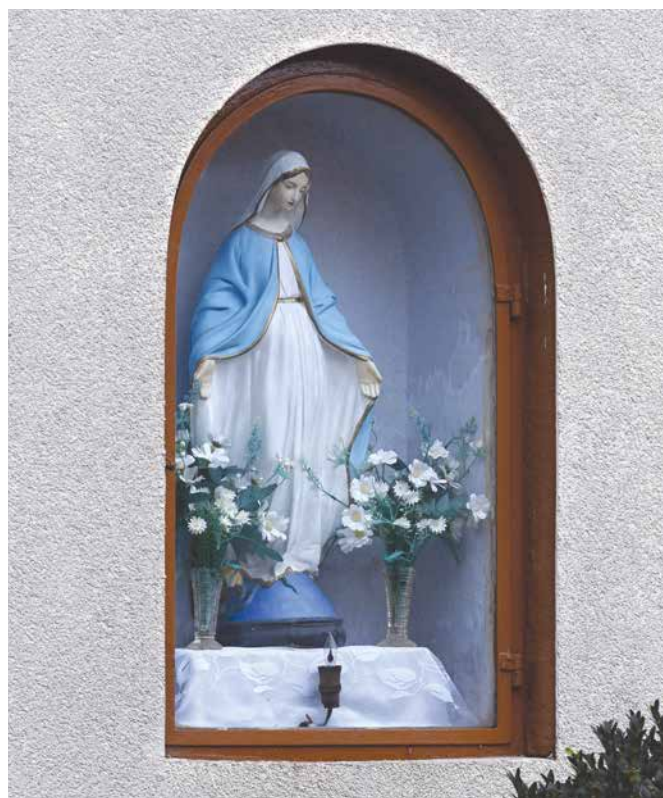
Kaplnka Nepoškvrnenej Panny Márie

Na tej istej ulici na súpisnom čísle domu 103, kde býva rodina Dávidíkovcov, sa nachádza rozmerovo i typovo podobná kaplnka, v ktorej je samostatná socha Nepoškvrnenej Panny Márie. Aj o túto kaplnku sa rodina pekne stará, čo prezrádza čistota a vkusnosť výzdoby. Zopár informácií nám o kaplnke poskytla **Anna Dávidíková**, rodená Muchová: „Z rozprávania mamy Irenky, mojej svokry, som zistila, že starý otec Štefan Dávidík kúpil dom od Vincenta Novosada. Bolo to asi v roku 1959–1960. Terchovci sa vystriedali. Dávidíkovci sa vrátili do rodnej Terchovej, Novosadovci predali dom a išli bývať na dolniaky. Bližšie informácie o kaplnke teda nevieme.“

Napriek skromnejším informáciám o kaplnke sa nám často potvrdzuje fakt, že vďaka ich publikovaniu v našich novinách sa zvyknú niektorí čitatelia ozvať s nejakou doplňujúcou vedomosťou, ktorá často odkryje nové súvislosti. Možno to bude aj prípad vyššie uvedenej kaplnky.

Marián ZAJAC

FOTO – František MUCHA

(Ne)známe rehoľné sestry z Terchovej (5.)

Piatou rehoľníčkou narodenou v Terchovej, ktorú si predstavíme v rámci nášho cyklu, je sestra Armela, civilným menom Anna Vojteková (rodáčka z Hornej Tižiny – osady Káčerovia), z Kongregácie školských sestier sv. Františka z Assisi (OSF).

S. M. Armela

Na S. M. Armelu, civilným menom Annu Vojtekovú, z Kongregácie školských sestier sv. Františka z Assisi nás upozornila pravidelná čitatelka obecných novín pani Mária Vojteková, rodená Nogová, ktorej manžel Kamil Vojtek je synovcom rehoľnej sestry Armely. Okrem nej sa chceme poďakovať za ochotnú spoluprácu na príprave a tvorbe tohto medailónu S. M. Lívií Gardianovej, OSF, pani Amálii Synákovovej, rodenej Vojtekovej – neteri rehoľnej sestry Armely, Simone Štefánkovej, Anne Šmehýlovej, Ivete Hanuliakovej a Ferkovi Muchovi.

Komplexné životopisné údaje o sestre Armele obsahuje nekrológ, ktorý sme sa rozhodli uverejniť celý v pôvodnom znení – teda v českom jazyku – a bez redakčných úprav, aby lepšie vynikla autenticita a pôsobivosť textu.

Pokorné Bůh povyšuje

„Ať si odpočinou od námah, ponevadž jejich skutky jdou s nimi.“
/Zjev 14,13/

Známa prűpověď, „Kdo dobře žije, dobře umírá“, se plně osvědčila i na naši spolusestře S. M. Armele Vojtekové, kterou si Pán povolal na věčnost 8. března 1979 v požehnaném věku 86 let.

V Pánu zesnulá se narodila 26. srpna 1893 v Horní Tižine na Slovensku. Od 7–10 roku navštěvovala „vesnickou školu“, jak stojí v jejím nacionále. Snad by však neškodilo, kdybychom si tuto školu prohlédli poněkud blíže a poznali těžkosti tehdejší doby, kdy i v Považské župě, kam spadalo rodiště S. Armely, byla úřední řeč a tudíž i školní vyučování maďarské, jemuž obecný lid nerozuměl, účast na školní docházce dobrovolní, i když – jak známo – v rakousko-uherské monarchii byla říšským zákonem z roku 1869

stanovena povinná školní docházka ve věku od 6–14 let. Pro utlačované Slováky jakoby tento zákon ve prospěch národa neplatil. O školu a děti se úřady pramálo staraly, a tak, dle vyprávění S. Armely, navštěvovala v Horní Tižine školu velmi málo dětí. Ujal se jich však jistý vzdělanější rolník a v zimních obdobích je učil ve své stodole hlavním předmětům. Děti si posedali na přinesené lavice, sešity na kolenou a snažili se naučit, co se dalo.

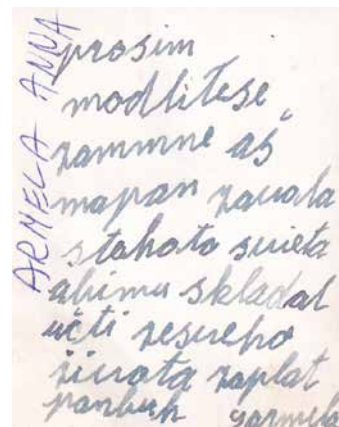
Tuto „vesnickou školu“ tedy navštěvovala po tři zimy i Anička Vojteková. V kostelích se však používalo slovenštiny, takže jak mládež, tak i dospělí byli v náboženství a ve věcech víry náležitě poučováni. Od desátého roku snášela Anička s rodiči a sourozenci radosti i starosti maloroľníka, až uslyšela a uposlechla volání Páně a odešla 22. listopadu 1922 do Ružomberka, kde sestry naší kongregace vyučovaly na ľudové a měšťanské škole. Pomáhala tam v prádelně. Po novém roce přijela do Prahy-Vinohrad, kde byl t. č. mateřinec, kandidatura byla však v Chrudimě při pedagogiu, kam byla v říjnu 1923 poslána i nová kandidátka. Vypomáhala tam v zahradě. Řeholní roucho přijala 15. září 1925.

Naše milá novicka byla velmi ochotná, skromná a hluboce zbožná, avšak snad následkem nedostatečné školní výchovy pomaleji chápala, takže po ročním noviciátě uznali představení zadobré, aby kvůli lepší výuce měla noviciát o rok prodloužený. V březnu 1927 byla poslána do Koclířova u Svitav. První profes pak složila 13. srpna téhož roku v Praze-Břevnově, kam mezitím mateřinec přesídlil. Vrátila se do Koclířova a dostala na starost zeleninovou zahradu. Doživotní profes skládala rovněž v Břevnově 24. srpna 1933.

Všichni měli sestričku rádi pro její františkánskou prostotu a pokoru, radostnosť a pracovitost. Dobře znala cenné mince v životě rehoľním, a tak žádala, ba prosila sestru představenou, aby ji veřejne pokořovala, že její duše takovou stravu potrebuje. Proto s těžkým srdcem a neradi se s ní v Koclířově loučili, když jí generální představená M. Xaverie Fűrgottová poslala v srpnu 1938 do Ružomberka, rovněž k práci v zahradě. Tamní sestry si ji vyprosili, ponevadž velmi dobře se vyznala v pěstování zeleniny.

Na Slovensku pobyla sedm let ve třech domech, kde naše sestry učili, a všude byla jejím pracovištěm zeleninová zahrada. Po druhé světové válce, kdy se začalo Slovensko osamostatňovat, byly naše sestry Češky propuštěny z tamních škol. S nimi odjela i sestrička Armela do Slatiňan, kde prala a žehlila kostelní a rehoľní prádlo s pečlivostí sobě vlastní.

Let přibývalo, od roku 1960 byla v důchodu, ale pracovitosti S. Armele neubývalo, až 1. ledna 1967 přesídlila na Hoješín v Železných horách do Domova sester na odpočinek. Nezhálela však ani zde. Pomáhala i tady při praní a žehlení kostelního prádla, pokud jí síly stačili. Pak byla snad nejhorlivější adorátorkou v domě. Skoro celý den prodlela v kapli. Již její produševnělý zevnějšek vyzázoval hloubku jejího soustředěného nitra, který každého vzdělalval.

Rukopis sestry Armely

Roku 1974 byla už tělesně velmi slabá, polehávala, chodila o holi, sama se však obsloužila až do června 1978, kdy zůstala totálně na lůžku s ružencem v rukou. Její tělesná schránka byla celoživotní manuální prací a později i stářím a utrpením tak vyčerpána, že byla vyhublá na kost. Zvláště ke konci svého života velice trpěla bolestmi značných proleženin, takže nebyla ani chvíli bez utrpení. I při tom byla vzorně trpělivá a soustředěná a střelnými modlitbami vyzývala Pána o pomoc.

Ve stavu tohoto velikého utrpení až do posledního výdechu děkovala každé sestře za sebemenší úsluhu i návštěvu vděčným: „Zaplať Pán Bůh!“ Byla-li tázána, za koho každodenní utrpení obětuje, říkala: „Za kongregaci a naše představené, za Svatého Otce – nejčastější úmysl však byl za potřeby Církve svaté. Na tento úmysl pamatovala i tehdy, když se zdálo, že její vědomí už není tak zcela jasné. Vždyť Kristovo vítězství je, učinit silným toho, kdo je slabý. Každý den po ošetření ran proseděla několik hodin na posteli s nohama na zemi. Tak se jí nejvíce ulevilo. V této poloze byla i ve chvíli, kdy Pán k sobě povolal její duši. Zemřela při plném vědomí bez smrtelného zápasu, opět s ružencem v ruce a s modlitbou na rtech, právě při zvonění poledního „Anděl Páně“, po několikerém nepravidelném vydechnutí, 8. března 1979.

Ano, kdo dobře žije, dobře umírá. Sestra Armela vyzářovala v celém životě františkánskou prostotu, pokoru a zbožnost. A pokorně Bůh povyšuje. Osvědčilo se to i při jejím neobyčejně slavném pohřbu 12. března 1979, jehož se zúčastnilo šest kněží, přijeli i příbuzní ze Slovenska, sestřičky velmi pěkně zaspívali před rekvíem „Sluneční píseň“, a vůbec celý obřad nepůsobil nijak tísnivě jako pohřeb, ale jako Kristovo slavné vítězství u prosté duše, která svého Pána nadevše milovala.

Pohřbena byla do posvěcené půdy hoješínskeho hřbitova.

R. I. P.

Poznámky: Hoješín je dnes součástí mestečka Seč v okrese Chrudim v Pardubickém kraji. Skratku S. M. – Sestra Mária – pred rehoľným menom dostávajú pri skladaní večných sľubov všetky sestry Kongregácie školských sestier sv. Františka z Assisi. Slovo profes označuje sľuby.

Spomienka prvá

„Můj svokor sa volal Adam Vojtek, mal bratov Ondreja a Jozefa, sestry Máriu a Annu, ktorá bola rehoľnou sestričkou. Pri čítaní článkov o (ne)známych rehoľných sestričkách v Terchovských novinách som si ihneď spomenula na ňu a na otca – svokra Adama, ako sme jej písali listy a posielali balíky. Pamätám sa na tú adresu – Hoješín, okres Chrudim. Otec spomínal, že keď pôsobila kratšiu dobu, asi v období počas druhej svetovej vojny, v Žiline a mala na starosti hospodárstvo, tak jej tam bol zaviesť aj fúru sena pre hospodárske zvieratá.

S mužom sme sa sobášili v roku 1966 a na svadbu prišiel – vo vojenskom oblečení – aj švagor Ludvík. Bol vtedy na vojne v Čechách a spomínal, že navštívil tetku Annu v kláštore. Nám ju doteraz pripomína jedna menšia fotka, na ktorej je na druhej strane vlastnoručne napísaná prosba: „Prosím, modlite sa za mňa, až ma Pán zavolá z tohto sveta, aby som mu skladala účty zo svojho života. Zaplať Pán Boh. S Armela.“ (Mária Vojteková, rodená Nogová)

Spomienka druhá

„Tetka Anna Vojteková bola sestra môjho otca Ondreja. Z detstva nemám na ňu veľa spomienok, viem len, že bola rehoľná sestrička z rádu františkánok a jedného času pôsobila aj v kláštore v Žiline. Keď mala mať večné sľuby, povedala, že sa príde odobrať od rodiny, lebo domov sa po sľuboch už nikdy nevráti. Po večných sľuboch bola pridelená blízko českého mesta Chrudim, kde mala na starosti práčovňu. Roboty sa nebála, bola naučená z domu, a veru mala tam toho prania dosť.

Kým som bola ešte slobodná a bývala doma u Káčerov, tetka písavala môjmu otcovi. Písať a čítať sa naučila až v kláštore. Můj otec

si tieto listy veľmi vážil, ani nám ich nechcel dať do rúk, uchovával si ich ako vzácnosť v takej veľkej knihe. Keď som sa vydala, bola som v kúpeľoch v Čechách a na spiatocnej ceste sme spolu s manželom Ludvíkom navštívili našu tetku pri Chrudimi. Uvítanie v kláštore bolo mimoriadne srdečné – aj od jej spolusestier. Veľmi sa nám venovali, pohostili nás a ponúkli aj prenocovanie. Dokonca nás jedna sestrička zaviezla až na stanicu. Bolo to od nich veľmi milé a tetka mala ohromnú radosť, že videla niekoho zo svojej rodiny. Veľmi nám bola za to vďačná a zo svojich skromných možností nám venovala, čo mohla.

Dodnes mám na ňu pamiatku. Ako oko v hlave opatrujem obraz Panny Márie s Ježiškom, dva poháre so zlatými páskmi a bielymi kvietkami a jej ruženec zodratý od modlenia. Od našej návštevy sme si pravidelne písali na Vianoce a Veľkú noc, boli sme ako rodina v kontakte. Potom sme ešte raz navštívili Hoješín pri Chrudimi, ale to už bolo na jej poslednej ceste. Pochovali ju medzi spolusestry tam v Čechách.“ (Amália Synáková, rodená Vojteková)

Spracoval Marián ZAJAC

FOTOARCHÍV – Mária Vojteková, Amália Synáková

Poznámka: Šiesty diel nášho seriálu bude venovaný rehoľnej sestre Kataríne, civilným menom Jozefa Romančíková (rodáčka z Hornej Tižiny – osady Jankovia), z Kongregácie Dcér sv. Františka z Assisi (CFSF).

Vážení spoluobčania, milí Terchovci

Rok 2021 pomaly končí a stane sa minulosťou. Človek prirodzene v takýchto chvíľach rekapituluje, hodnotí uplynulé a zároveň plánuje do budúcnosti. Kolobeh života má svoje zákonitosti, ktoré platia a ovplyvňujú aj chod našich obcí a miest – Terchovú nevynímajúc.

Aj ja si kladiem otázku, aký bol teda rok 2021 z pohľadu starostu Terchovej? Určite nie ľahký a bezproblémový. Bežné pracovné povinnosti, súvisiace so životom a chodom obce a jej rozvojom, už druhý rok ovplyvňuje pandemická situácia a opatrenia proti jej šíreniu. Následkom toho sa často upravovali podmienky, posúvali termíny a menili plány. Museli sme byť pripravení rýchlo a primerane reagovať, čo bolo niekedy veľmi zložité. Napriek tomu sa mnohé veci podarili a ďalšie sú pripravené.

Zdravotné stredisko

Zdravotné stredisko

Veľkú časť energie sme vložili do prístavby a rekonštrukcie zdravotného strediska, na ktorú sa podarilo obci získať finančné prostriedky z dotačnej výzvy Ministerstva zdravotníctva SR na budovanie centier integrovanej zdravotnej starostlivosti (CIZS). Momentálne sme vo fáze kolaudačného procesu a verím, že v jarných mesiacoch spustíme aj prevádzku vynoveného priestoru zdravotníckeho zariadenia, kde okrem z minulosti známych ambulancií pribudne ešte gynekologická ambulancia a denné centrum pre seniorov. Včas sa dozvieme, pre koho a akým spôsobom bude toto centrum využívané. V jarných mesiacoch budú ešte v areáli strediska prebiehať terénne úpravy ohľadne vytvorenia prístupových chodníkov, parkovacích miest a vysadenia zelene.

Na pripravovanom novom cintoríne na Oblaze – po kolaudácii Domu smútku – sme tiež realizovali hydrogeologický prieskum, ktorý potvrdil vhodnosť lokality na pochovávanie. Ďalej sme pripravili projektové riešenia hrobových miest, komunikácií a chodníkov pre obsluhu i peších. V podstate je tento priestor pripravený na pochovávanie. Na prístavbu a stavebné úpravy Domu smútku na starom cintoríne, na ktoré sme boli nachybaní už pred rokom, ale ktoré z objektívnych dôvodov neprebehli, máme vyčlenené a schválené finančné prostriedky v rozpočte a vyhlásené verejné obstarávanie. Ak všetko dobre dopadne, na jar by sme mohli začať so stavebnými prácami.

Kultúrny dom

Havarijný stav so zatekaním strechy na Kultúrnom dome Andreja Hlinku nás donútil k urýchlenej rekonštrukcii strešnej krytiny. Nová krytina na báze asfaltových pásov s 3D potlačou bola promptne položená v priebehu jesene. Tento náš, dá sa povedať, už historický kultúrny stánok, v ktorom sa odohráva veľa podujatí a ktorý je i prevádzkovo dostatočne vyťažený, si však vyžaduje aj vnútornú renováciu. Preto sme zareagovali na výzvu z IROP, zameranú na podporu udržateľnosti a odolnosti kultúrnych inštitúcií, a v prípade schválenia nenávratných finančných prostriedkov by sme radi v interiéri kultúrneho domu zrekonštruovali rozvody elektrickej siete, vzduchotechniku, znížili energetickú náročnosť a zmodernizovali zázemie kinosály o lepšiu javiskovú techniku, ako tiež využiteľnosť priestoru hľadiska pre návštevníkov rôznych predstavení.

V prípade amfiteátra Nad bôrami zas chceme využiť naše členstvo v Rade partnerstva pri ZMOS Horného Považia, kde každý člen má možnosť zaradiť jednu zo svojich priorít, ktorá bude financovaná z alokovaných finančných zdrojov pre účely Rady partnerstva.

Keď som už pri amfiteátri, kultúrnom dome a kultúre, spomeniem aj podujatia, ktorými je Terchová známa. Ich organizovanie je v tejto dobe veľmi náročné a hoci mnoho obcí a miest upúšťa od organizovania tradičných programov, nám sa Cyrilometodské dni, Jánošíkove dni i ďalšie menšie kultúrne, duchovné, spoločenské i športové akcie podarilo v obmedzenom režime realizovať. Čerešničkou na torte a istou odmenou môže byť nedávne zapísanie prvku Jánošíkovská tradícia do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska, z čoho sa tešíme.

Dokončili sme tiež úpravu areálu sochy Juraja Jánošíka. Obnovil sa podstavec pod sochou i neďaleké ohnisko so sedením. Už predtým bol zrekonštruovaný chodník a jeho osvetlenie. Tieto práce sa financovali vďaka Oblastnej organizácii cestovného ruchu Malá Fatra, ktorej sme ako obec členmi. Do budúcnosti nám tak ostáva ešte opraviť a skrášliť priestor tzv. fontány, ktorý je súčasťou celého projektového zámery.

Miestne komunikácie

Problematika miestnych komunikácií, ich stav, údržba, opravy – to je nielen u nás v Terchovej večná téma... Nároky na štandardy sa, samozrejme, zvyšujú, každý chce mať dopravnú dostupnosť a jej bezpečnosť vyriešenú k spokojnosti. Treba si však uvedomiť, kde sa nachádzam, v akej lokalite bývam alebo mám chatu, i to, že

prístupové cesty sú v drvivej väčšine vytvorené z predchádzajúcich cestičiek a závozov vedúcich do osád. Náročné terénne profily ciest, rôznorodé podlažia, erózie vplyvom počasia, využívanie komunikácií ťažkými stavebnými i lesnými mechanizmami, ľudský faktor, ako aj ďalšie aspekty spôsobujú, že niektoré miestne komunikácie nie sú v najlepšom stave. Na veľké investície do nových povrchov, odvodnení krajníc, priepustov jednoducho v obecnom rozpočte nie sú peniaze. A to nehovorím o fakte, že väčšina pozemkov pod miestnymi cestami nie je vo vlastníctve obce, čo je ďalšia komplikácia. Tu si viem predstaviť pomoc zo strany štátu, keby dal obciam a mestám financie na vlastnícke vysporiadanie pozemkov, čím by sa mohla začať riešiť táto zložitá situácia.

Ide o širokú a komplexnú tému. Napriek tomu sa nám každý rok podarí z rozpočtu vyčleniť peniaze na opravu a sanáciu problémových miest. V tomto roku sme opravili niektoré úseky ciest do osád Huličiarovia, Lutišanovia, Nogovia, Obšivanovia, Vršok, ako i opravy ulíc v centre obce. Súčasťou komunikácií sú aj niektoré mosty, ktorých stav je havarijný. Preto sme dali vypracovať projektovú dokumentáciu na mosty do osád Dávidkovia na Bielom Potoku, Valchárovia a Vyšní Repáňovia v Struhárni.

Verejné osvetlenie

V tomto roku sme podpísali, po predchádzajúcom verejnom obstarávaní, aj novú dlhodobú zmluvu na prevádzku a modernizáciu verejného osvetlenia, a to s firmou KOOR, s.r.o. Predchádzajúca 15-ročná spolupráca s firmou Eltodo Osvetlenie, s.r.o., sa skončila a chcem sa jej za ňu poďakovať. Nový prevádzkovateľ je zaviazaný v priebehu budúceho roka investovať do komplexnej obnovy svetelných bodov a rozšírenia osvetlených častí obce.

Na budúci rok by mala byť dokončená cyklotrasa vedúca zo Žiliny do Terchovej, ktorej vyústenie je zatiaľ na Vyšných Kamenoch. Pracuje sa ale na tom, aby sme ju dotiahli do centra obce. Postup prác si iste všimáte pri ceste zo Žiliny – najmä budovanie zaujímavovo vyzerajúcich premostení Varínky. Vo vedení obce sa však zaoberáme a podnikáme kroky na to, aby sme pre cyklistov spojili cyklochodníkom Terchovú a Vrátnu. Verím, že i napriek niektorým technicky náročnejším úsekmi sa to v budúcnosti podarí zrealizovať.

Situáciu so zásobovaním pitnou vodou prostredníctvom verejného vodovodu sa v spolupráci so SEVAK-om podarí vyriešiť rozšírením vodovodnej siete v osade Šparengovia. Keďže potrebná prípravná fáza už prebehla, môžu sa začať samotné práce na rozšírení. Evidujeme tiež ďalšie žiadosti o prívod pitnej vody, napríklad z osady Krištofikovia, čo bude záležať najmä na dohodách so SEVAK-om.

Nový územný plán

Medzi naplánovanými úlohami, ktoré prebiehajú, je aj proces ohľadne tvorby nového územného plánu, ktorý bol na istý čas pozastavený z dôvodu úmrtia jeho spracovateľa.

Aj touto formou však chcem informovať ľudí, aby svoje námety a žiadosti o zapracovanie do pripravovanej územno-plánovacej dokumentácie neodkladali na poslednú chvíľu a doručili ich na stavebný úrad. Následne bude prebiehať posudzovací proces zo strany jednotlivých orgánov štátnej správy a dotknutých organizácií.

V ZŠ s MŠ sa nám v tomto roku podaril realizovať projekt obnovy učební. Obnovili sme školy moderným počítačovým vybavením, ako aj inými školskými pomôckami.

Na Ulici Adama Františka Kollára sme vybudovali minulý rok detské ihrisko, ktoré si rýchlo našlo svojich návštevníkov – deti s mamičkami. Ihrisko plánujeme rozšíriť o ďalšie prvky a zabezpečíme tiež vyššiu bezpečnosť priestoru, ktorý by bol oddelený od cestnej komunikácie. Po pridaní chodníkov a ďalších oddychových funkcií v uvedenom priestore by mohol vzniknúť vkusný park na oddych v blízkom centre obce. Prvé projektové návrhy už máme na papieri. Približne z tejto lokality má viesť aj plánovaný chodník

pre peších, ktorý by mal končiť u Gregušov. Cesta do Struhárne je frekventovaná, ľudí týmto smerom pribúda, tak si myslím, že chodník má opodstatnenie. Projektové práce sú už rozbehnuté.

Tiesňavy

Ďalším projektom, ktorý máme pripravený a na základe ktorého sa ideme uchádzať o finančné dotácie, je dostavba futbalových šatní a športovej infraštruktúry pre FK Terchová. Projekt by mal slúžiť aj širšej športovej verejnosti v areáli na Sihle. Možnosti financovania, ktoré chceme využiť, sú prostredníctvom výziev zo strany Fondu na podporu športu a Slovenského futbalového zväzu.

Záverom by som ešte spomenul situáciu v Tiesňavách, kde od začiatku apríla, keď sa na cestu zosunuli časti kamenných blokov, trvá mimoriadna situácia. Prebieha tam geologický a terénny prieskum a po vyhodnotení sa určí ďalší postup prác. Obec oslovila a spolupracuje s Ministerstvom životného prostredia SR a Žilinským samosprávnym krajom. Nájst ale uspokojivé riešenie v celom úseku Tiesňav bude z môjho pohľadu náročné, ak nie nemožné... Príroda je v tomto vždy nad nami a my sa budeme snažiť vyriešiť zrejme len najkritickejšie miesta. V tejto súvislosti, územne ale o niekoľko sto metrov nižšie, sme oslovili Slovenský vodohospodársky podnik ohľadne úpravy koryta Vrátnanky na vyšnom konci. Oproti rodinným domom tam takisto dochádza k zosuvom a úsypom protiláhleho brehu. Verím, že naše snahy budú v tomto smere úspešné.

Poďakovanie

Vidíte, milí spoluobčania, že som toho vo svojom obhliadnutí za rokom 2021 nespomenul málo. Reálne je ale toho omnoho viac. Bez vzájomnej pomoci a podpory od vás, od mojich spolupracovníkov na obecnom úrade i v obecnom zastupiteľstve, od partnerov obce aj tých životných by to bolo oveľa ťažšie. Chcem sa preto všetkým poďakovať za spoluprácu v zložitom roku, ktorý pomaly odchádza do histórie. Vážim si túto kooperáciu a teším sa na jej pokračovanie, ako i na osobné stretnutia v novom roku 2022. Zároveň pevne verím, že budeme môcť úspešne realizovať všetky zamýšľané projekty.

Jozef DÁVIDÍK
starosta obce

FOTO – Marián ZAJAC

Milí naši seniori,

už minulý rok v októbri nám všeobecne známe opatrenia proti šíreniu koronavírusu zabránili stretnúť sa pri príležitosti Mesiaca úcty k starším, spoločne sa porozprávať a zabaviť. Tento rok sa, žiaľ, situácia zopakovala. Prijmite preto aspoň malú pozornosť zo strany obce, ktorú vám pred Vianocami priniesli naši obecní poslanci, ako aj uistenie, že na vás myslíme. Verím, že o rok bude situácia priaznivejšia a dovoľí nám dobehnúť dva roky odkladané spoločné stretnutie.

Dovoľte mi, aby som vás aspoň takouto formou srdečne pozdravil a zaželel vám všetko najlepšie, najmä veľa zdravia, ktoré je v každej dobe vzácnym darom. A k nadchádzajúcim vianočným sviatkom prajem hlavne hojnosť Božích milostí.

S úctou

Jozef DÁVIDÍK
starosta obce

FOTO – Rudolf PATRŇČIAK

V NOVOM ROKU 2022
ŽELÁM VŠETKÝM
OBČANOM TERCHOVEJ,
AKO AJ JEJ NÁVŠTEVNÍKOM
A PRIAZNIVCOM HLAVNE
PEVNÉ ZDRAVIE, RODINNÚ
POHODU, VZÁJOMNÚ
PODPORU A VEĽA DOBRÝCH
ĽUDÍ OKOLO SEBA.

Jozef Dávidík,
starosta obce

Želáme vám

POKOJNÉ A RADOŠŤOU NAPLNENÉ PREŽITIE VIANOČNÝCH
DNÍ. V NOVOM ROKU NECH JE KAŽDÝ DEŇ NAPLNENÝ
LÁSKOU, ZDRAVÍM, POROZUMENÍM A ŠŤASTÍM. NECH
MÁTE KAŽDÚ MINÚTU ASPOŇ JEDEN DÔVOD PRE
RADOŠŤ A UROBÍTE SI TAK VÁŠ SVET KRAJŠÍM.

Nové suvenírové eurobankovky

Novou suvenírovou eurobankovkou nulovej hodnoty sme sa rozhodli pripomenúť sté výročie vzniku prvého slovenského hraného filmu *Jánošík*, ktorý nakrútili Slováci žijúci v Amerike (1921). Azda ani nie je prekvapujúce, že sa tvorcovia dobrodružno-romantického nemého filmu rozhodli pre nášho národného hrdinu, zbojníka, ktorého odvážne činy i vzťah k prostému ľudu, z ktorého vzišiel, prerástli hranice nielen rodnej Terchovej, ale aj Slovenska.

Najdôležitejším fragmentom bankovky sú portréty súrodencov Jaroslava a Daniela Siakelovcov, rodákov z turčianskej obce Blatnica, ktorí sa zapísali pod realizáciu filmu *Jánošík* ako režisér a kameraman. Ako emigranti získali bohaté skúsenosti v amerických filmových ateliéroch. Bratia boli držiteľmi viacerých patentov v oblasti filmovej a kamerovej techniky. Staršieho Daniela Siakela (1886–1946) zachytil autor kresby na bankovke akad. maliar Stano Lajda pri obsluhu svojej kamery pripevnenej k stojanu. Režiséra Jaroslava Siakela (1896–1997) zakomponoval do centra kompozície pri sústredenom pozorovaní snímaného záberu. V pozadí je umiestnená časť dobového reklamného plagátu k filmu, ako i pôvodná verzia nápisu spoločnosti Tatra Film Corporation, ktorá *Jánošíka* realizovala.

Prvý slovenský hraný titul *Jánošík* bol prijatý kladne divákmi aj kritikou a dôstojne odštartoval dejiny slovenskej kinematografie i celého radu ďalších filmových spracovaní príbehu legendárneho zbojníckeho kapitána z Terchovej.

Želáme si, aby vám pamätná eurobankovka pripomenula významnú historickú udalosť našej kultúry a súčasne obohatila vašu osobnú zbierku. Veríme, že v nej bude patriť k tým najkrajším.

Vlajšiemu 440. výročiu založenia obce Terchová (1580–2020) je venovaná nová eurová bankovka nulovej hodnoty. Jej dominantou sú dvaja najvýraznejší terchovskí rodáci: „slovenský Sokrates“ Adam František Kollár (1718–1783), vedec, knihovník, historik, spisovateľ, radca cisárovnej Márie Terézie, a **Juraj Jánošík** so svojou povestnou valaškou (1688–1713), legendárny zbojník, statočný a obľúbený ľudový hrdina, ktorý „bohatým bral a chudobným dával“. *Jánošíkom* bol inšpirovaný vznik celého spektra umeleckých diel.

Vlavo v strede bankovky sa nachádza centrum obce Terchová s dnes už neexistujúcim Kostolom sv. Martina (1731–1980) a terajším Kostolom svätých Cyrila a Metoda, ktorý projektoval slávny architekt Milan Michal Harminc. Chrám bol slávnostne konsekrovaný v roku 1949. Pri *Jánošíkovom* pleci je zobrazený požiar zhruba 150 dreveníc v centrálnej časti Terchovej (apríl 1945), na ruinách ktorých vznikla nová moderná murovaná výstavba. V okolí erbu Terchovej s postavou tancujúceho *Jánošíka* môžeme zľava doprava vidieť Malý a Veľký Rozsutec, kopec Boboty, Veľký Fatranský Kriváň, pod ním kaňon Tiesňavy, vedúci do Vrátnej a rázovitej osady Štefanová, s kamennými útvarmi nazvanými podľa ich výraznej podoby – Mních a Ťava.

Medzi vežou Kostola svätých Cyrila a Metoda a Mníchom je zobrazená takmer 8 metrová *Jánošíkova* socha, dielo akad. sochára Jána Kulicha odhalené v roku 1988. Panoráma Terchovej pokračuje aj nad pravým plecom *Jánošíka*. Zobrazený je tu kopec Sokolie a pod ním Oravcove s niekoľkými fragmentmi moderne spracovanej Krížovej cesty, diela tunajšieho rodáka akad. sochára Milana Opalku.

Vlavo od A. F. Kollára, v spodnej časti bankovky, je zobrazená ukážka typickej terchovskej drevenice a stádo oviec, ktoré boli neodmysliteľnou súčasťou tohto čarovného kraja. Poskytovali obživu,

vlnu na textilné spracovanie, z ich mlieka vzniká dodnes množstvo vyhľadávaných výrobkov delikátnej chuti (syr, oštiepky, korbáčiky a pod.). Kulinárske špeciality i umeleckú zručnosť miestnych ľudí charakterizuje na bankovke črpák s ozdobnou rezbou rúčky – uška so sediacim bačom s pišfalkou a ovečkou. Črpáky slúžili na pitie čerstvej sladkej a kyslej žinčice, osviežujúceho nápoja z ovčieho mlieka. Žinčici sa tiež pripisuje dar sily a zdravia, pochádzajúci z potravy oviec (horskej kveteny a liečivých bylín).

Pravá časť bankovky je venovaná prvku Terchovská muzika, ktorý bol v roku 2013 ako klenot zapísaný do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva UNESCO. Muzikanti, ako napríklad Bratia Muchovci, precestovali celý svet a šírili tak miestnu hudbu znejúcu najmä z fujár, pišfaliiek, huslí, akordeónov a bás. Spomenúť treba aj nezameniteľné piesne znejúce z hrdiel talentovaných interpretov. Hudobníkov sprevádzali ľudoví tanečníci v krásne vyšívaných krojoch. Aj takouto cestou sa o Terchovej a Slovensku dozvedeli ľudia v rôznych končinách Zeme, očarení krásou, pozitívnu energiou, kultúrou, originalitou a profesionalitou.

Kresbu na bankovke vytvoril v roku 2020 akad. maliar Stano Lajda zo Žiliny ako jednu zo štyroch bankoviek viažucich sa k histórii, kultúre a prírodným krásam Terchovej. Výtvarníkov podpis sa nachádza na pravom okraji bankovky.

Veríme, že táto krásna bankovka doplní vašu zbierku alebo vám pripomenie pobyt v Terchovej a jej nádhernom okolí.

TIK Uteč z mesta

Pri hrobe Ondreja Dema

Tesne pred minuloročnými Vianocami, presnejšie 19. decembra 2020, zomrel vo veku nedožitých 94 rokov čestný občan Terchovej Ondrej Demo. Bolo to v čase prísnych protipandemických opatrení, ktoré platili v celej Slovenskej republike. Zástupcovia našej obce sa tak nemohli osobne zúčastniť poslednej rozlúčky so zosnulým, ktorá sa konala v úzkom rodinnom kruhu na cintoríne vo Vajnorochoch. Už vtedy sme sa ale rozhodli, že pri vhodnej príležitosti a ceste do nášho hlavného mesta sa zastavíme na Vajnorskom cintoríne a s vďakou si uctíme pamiatku uznávaného etnomuzikológa, ktorý pre zachovanie a šírenie ľudovej tradície slovenských regiónov – vrátane kraja pod Rozsutcom – spravil nesmierne veľa.

Nedávno, 18. novembra, sme toto naše predsavzatie splnili, keď sme v spoločnosti Ondrejovho syna Martina položili na hrob veniec uvitý z voňavých vetvičiek terchovskej kosodreviny i jedle a pri modlitbe prosili za spásu jeho duše.

Odpočívaj v pokoji, Ondrik! Nech Ti je slovenská zem, ktorej hudbu i spev si mal tak rád, ľahká. Vďační Terchovci.

-zaj-

FOTO – Martin DEMO

Pri hrobe Ondreja Dema stoja zľava Jozef Dávidík, Marián Zajac, Rudolf Patrňiak, František Kadaš

Mesiac úcty k starším

Seniory si zaslúžia, aby sme im venovali lásku a úctu. Október je mesiac, ktorý patrí seniorom. V zariadení CSS Terchová sme si 22. októbra pripomenuli tento sviatok a uctili našich drahých starkých. Pripravili sme pri tejto príležitosti spoločné posedenie s občerstvením. O krásny hudobný zážitok sa postarali Zuzana Patrňáková (spev + klavír) a Anna Dávidíková (spev), ktoré v našich senioroch zanechali kus seba.

Tešíme sa na ďalší spoločný kultúrny zážitok.

Katarína ROMANOVÁ

Zomrela najstaršia občianka Terchovej Anna Halasová

Prvého novembra 2021 sa pani Anna Halasová, rodená Cabadajová, dožila 102. narodenín, o štyri dni neskôr poručila svoju dušu Pánu Bohu s nádejou v Jeho nekonečné milosrdenstvo.

Pred dvoma rokmi, keď sme jej boli z obecného úradu gratulovať pri úctyhodnej storočnici, obdivovali sme u Anny Halasovej životnú energiu a optimizmus, ktoré okolo seba šírila. Napriek ťažkostiam a trápeniam, ktorými si v živote prešla, nestrácala vieru, že s pomocou Božou sa dá všetko ľahšie niesť i zniesť. Do posledného dňa sa mohla spoľahnúť na svojich blízkych z rodiny, ktorí sa o ňu príkladne starali a s ktorými si boli navzájom oporou.

Na zosnulú Annu Halasovú zostanú aj mne pekné spomienky – niektoré z nich majú osobnejší charakter. Za všetky uvediem jedno pranie, ktorým vedela povzbudiť a ktoré môže byť inšpiráciou pre nás všetkých: „Buď dobrým človekom, lebo byť dobrým sa opláti.“

Odpočinutie večné, udeľ jej, ó Pane, a Svetlo večné nech jej svieti, nech odpočíva v pokoji.

-zaj-

FOTO – Pavol ĎURČO

Z úprimného srdca ďakujeme duchovným otcom našej farnosti, príbuzným, známym, susedom a všetkým prítomným, ktorí sa prišli rozlúčiť s našou milovanou mamou Annou Halasovou.

Ďakujeme a veľmi si vážime prejavy spoluúčasti a kvetinové dary.

Syn a dcéry s rodinami

Anna Halasová so starostom Jozefom Dávidíkom pri oslave storočnice

Varí Anička Šišková

Dňa 15. októbra 2021 sa nad Štefanovou nakrúcala pilotná časť pripravovaného gastro seriálu s herečkou Aničkou Šiškovou. Ako hostia účinkovali Ťažká muzika a Jožko Mičo. V tejto časti pripravila Anička chutný guláš z diviny. Tento projekt sa časom bude realizovať na rôznych miestach Slovenska a Chorvátska.

Jozef MIČO

FOTO – Jozef MIČO ml.

Rodinné stretnutie

Dňa 9. októbra 2021 sa uskutočnilo nádherné stretnutie rodiny Holúbkovcov – Sovárovcov. V Škole v prírode v Terchovej sa stretli známi, menej známi i úplne neznámi príslušníci tejto rodiny. Stretli sa tam potomkovia Jozefa Holúbka staršieho, ktorý mal 11 detí (v súčasnosti žije ešte 6 detí), a jeho brata Petra. Hlavnými organizátorkami podujatia boli Viera Krištofiková a Viera Berešíková – obe sú Jozefove vnučky.

Na stretnutí sa zišlo 80 srdečných, úprimných a veselých ľudí. O zábavu sa postarali Jozefov vnuk Bernard so synmi, a tiež Petrovi synovia Vincent a Alojz. Až ráno, v dobrej nálade a presvedčení, že o rok sa stretnú opäť, rozišli sa všetci do svojich domovov.

Viera KRIŠTOFIKOVÁ

Potešili nás

Dňa 17. septembra 2021 zorganizovala ľudová hudba Bystrická kasňa slávnostné uvedenie svojho piateho CD. Takéto podujatia zvyknú bývať vyhľadávané, čo sa potvrdilo aj teraz. Keď som zavolať Vincovi Krkoškovi, aby prišla Ťažká muzika do Starej Bystrice spestriť náš program, neveril som, že nemožné sa stane skutočnosťou. Povedali mi, že toto podujatie treba podporiť. Nakoniec prišli všetci piati a ich vystúpenie bolo skvelé. Ľudia sa zabávali a tleskali, lebo terchovské piesne sa hrajú a spievajú aj v Bystrickej doline. A tak mi dovoľte poďakovať Rudovi Patrňčiakovi, Lojzovi Muchovi, Vincovi Krkoškovi, Jánovi Mihovi a Lacovi Hanuliakovi za úžasné vystúpenie a obohatenie nášho programu. Želám Ťažkej muzike veľa zdravia a aby robila ľuďom radosť aj naďalej.

Za Bystrickú kasňu Rudolf PONIŠT

Ťažká muzika z Terchovej pod Starobystrickým orlojom

VÝSTAVA OBRAZOV
ZUZANA BOBOVSKÁ BOŠKOVÁ
TERCHOVSKÁ GALÉRIA UMENIA

FINANČNE PODPORIL ZILINSKY SAMOSPRÁVNÝ KRAJ

Jožo Weider tesne po príchode do Kanady

Malá Fatra a Blue Mountain – Jožo Weider

Takmer pred štyridsiatimi rokmi som medzi staršou generáciou emigrantov v kanadskom Hamiltone pod kostolom pri fľaške piva prvýkrát počul meno Jožo Weider. Patril ku krajanom, ktorí zázračne uspeli, boli šikovní a doslovne zažiarili v kanadskej spoločnosti.

Na takých by krajina medzi Dunajom a Tatrami mala byť veľmi pyšná, lebo to ďaleko dotiahli a stali sa slávnymi v cudzine. Rodné Slovensko o ich úspechoch často ani nechýrvalo. Tento článok venujem turistovi, horskému vodcovi, lyžiarovi, staviteľovi, fotografovi, publicistovi, farmárovi, kuchárovi, muzikantovi, stavbárovi, výrobcovi keramiky, vizionárovi, odborníkovi na marketing, podnikateľovi a určite som ešte niečo z tých profesií aj pozabudol vymenovať – Žilínčanovi Jožovi Weiderovi (1908–1971).

Mínulý rok na jeseň sme sa vybrali s turistickou rodinou Žitnanovcov z Bánoviec nad Bebravou do Malej Fatry. Náš cieľ bol jasný – Jánošíkov kraj s okolím, čiže Terchová. Chcel som sa tu zoznámiť s prírodou a prostredím Malej Fatry, kde Jožo Weider pôsobil pred emigráciou do Kanady. Malá Fatra sa mu zapísala do srdca a v ňom si ju preniesol do Modrých hôr – Blue Mountain v ďalekej Kanade.

V Terchovej nás prijal zástupca starostu obce Marián Zajac. Som mu vďačný, pretože mi rozšíril vedomosti o miestne materiály, ktoré spracovali terchovskí rodáci o Jožovi Weiderovi.

Chata pod Rozsutcom

Jožo Weider navštívil milovanú Terchovú v roku 1966, jeho syn George spolu so svojím synom v roku 2013. Našťastie, miestni kronikári to aj patrične zaznamenali. Dodnes je Terchová veľmi pyšná na významných ľudí, ktorí sa tu narodili alebo pôsobili v neďalekom okolí, a vynikli nielen doma, ale aj v cudzine. Jožo Weider je zapísaný v Terchovskej sieni slávy, ale hlavne v Kanadskej lyžiarskej sieni slávy (CSHF Canadian Ski Hall of Fame), a to od roku 1983.

Jožo bol od mladosti milovníkom Malej Fatry. Príroda a šport, to bola jeho parketa. V roku 1932 v sedle Medziholie v Krivánskej Fatre postavil známu Chatu pod Rozsutcom, najprv ako menší objekt s 30-lôžkovou kapacitou, ktorý postupne rozšíril. V roku 1937 mala chata už 80 postelí a stala sa mimoriadne navštevovaným turistickým miestom. O jej histórii sa už viackrát písalo i na stránkach časopisu Krásy Slovenska. Možno oprávnené povedať, že Weider formoval počiatky moderného cestovného ruchu v Malej Fatre. Dokonca bol aj vizionár, ktorý prišiel ako prvý s myšlienkou teraz už známeho Terchovského polmaratónu. Chatár Jožo zorganizoval beh z jeho chaty do Terchovej za účasti športovcov, pričom nechýbali ani niektorí bačovia a honelníci z okolitých salašov... Atraktívnou hlavnou cenou, ktorou odmenil víťaza, boli náramkové hodinky (veľmi vzácne na dobu pred 2. svetovou vojnou).

Z Anglicka do Kanady

V roku 1938 Weider odcestoval do Anglicka, aby tam získal novú klientelu pre Chatu pod Rozsutcom. Nemci už ale v tej nešťastnej dobe začali okupovať Československo. Podarilo sa mu poslať telegram manželke, ktorá na poslednú chvíľu s jednoročným synom Jurajom emigrovala za ním do Spojeného kráľovstva. Ako politickým utečencom sa im podarilo ešte v lete 1939 emigrovať z Anglicka do ďalekej Kanady.

Rodinu Weiderovcov čakali ťažké začiatky. Najprv Jožo pôsobil len ako sezónny lyžiarsky inštruktor v Quebecu v Chateau Frontenac. O rok neskôr, znovu v zimnej sezóne, pôsobil v Quebecu v Alpine Inn v St. Marguerite. Tam ho stretlo „šťastie“, lebo sa zoznámil a spriatelil s Petrom Campbellom, neskorším politikom, senátorom, finančným partnerom a mecenášom, ktorý mal záujem podieľať sa na financovaní lyžiarskeho rezortu v Blue Mountain v Collingwoode v provincii Ontário (dve hodiny cesty autom z Toronta). Weiderovci prišli na jar 1941 do farmárskej oblasti Collingwood, kde Jožo (anglicky vyslov Džozo) začal od piky budovať jeden z najväčších lyžiarskych rezortov v Kanade. V roku 1941, viac-menej na kolene, postavil prvý lyžiarsky vlek a na pohon zariadenia použil vyradený motor nákladného auta...

Weider dokázal postupne v Collingwoode vytvoriť celoročný biznis a dať pracovné príležitosti aj domácim obyvateľom. Turistom, lyžiarom ponúkal napríklad i vlastné jablká z farmy, z miestnej hliny vyrábala keramiky, založil tiež úspešnú keramickú dielňu. Hneď od začiatku mal vskutku všestranného obchodného ducha, k čomu hádam Jožovi dopomohli i jeho židovské korene. Každoročne investoval, zveľaďoval a rozširoval rezort – až do tragickej automobilovej nehody v roku 1971. V otcovej vízii pokračovali rodinní príslušníci až do roku 2014, keď rezort predali americkej korporácii Intrawest, ktorá ho aktuálne prevádzkuje.

Súčasnosť

Dnes je v rezorte, ktorý sa rozprestiera v Niagarskom pohorí, až 15 lyžiarskych vlekov. Pre zaujímavosť uvedieme, že Niagarské pohorie sa tiahne v Ontáriu v dĺžke až 725 kilometrov, výška pohoria

je 335 metrov nad morom. Spomenutý rezort počas sezóny zamestnáva až 1 500 ľudí!

Mňa osobne zaujala hlavne historická veža pôvodného vleku. A ak by ste tam niekedy zavítali, určite si v rezorte pozrite aj ulicu s názvom Jozo Weider a obľúbený Jozo Bar. Ja som do tohto baru zavítal s mojimi turistickými priateľmi z Toronta – rodinou Lukáčovcov. Práve tu, v Džozovom bare, sa najlepšie oboznámite s príbehom zakladateľa najväčšieho ontárijskeho lyžiarskeho strediska. Očaria vás zaujímavé dobové fotografie a dokumenty z Weiderovho života v Blue Mountain. Samotný rezort celoročne ponúka množstvo atrakcií hlavne pre mladú generáciu. Nachádza sa tu aj veľa obchodov, reštaurácií a športových zariadení, ktoré vyhľadávajú domáci i zahraniční turisti.

Keď píšem tieto riadky, rezort je doslova „mŕtvý“, lepšie povedané, uzavretý. Na svedomí to má korona. Nemyslím tým mexické pivo, ale celosvetový problém s vírusovým ochorením Covid-19. Istotne aj my turisti, ktorí prežijeme, budeme nazývať turistické časy „pred korunou a po korunou“ ...

A čo povedať na záver? Blue Mountain, celoročne využívaný športový rezort v Collingwoode, navštívi ročne vyše 750 tisíc osôb z celého sveta. Začalo sa to víziou Slováka, Žilinčana Joža Weidera, ktorý tu vyrobil z motora nákladného auta prvý lyžiarsky vlek.

Sedím doma pri počítači neďaleko Niagary, píšem tieto riadky, meditujem, modlím sa, aby pandémia koronavírusu už konečne pominula a mohol som ísť znovu na Slovensko. No realita bude pravdepodobne iná. Korona mnohých odpúta od hektického materiálneho sveta, poučí nás o hodnotách ľudského života a hádam nám ukáže aj správny azimut do ďalšej budúcnosti.

Prajem čitateľom časopisu Krásy Slovenska zakaždým potrebné zdravíčko a šťastíčko.

Paul STACHO
(Krásy Slovenska, 2020)

Poznámka: Autorom článku je slovenský fotograf a publicista Paul Stacho (nar. 1954 v Handlovej), ktorý žije dlhodobo v Kanade. Text vyšiel vlní na jeseň v periodiku Krásy Slovenska. Pripomeňme, že v roku 2021 oslávil spomenutý známy časopis úctyhodné sté jubileum vzniku. Blahoželáme a do ďalšej storočnice želáme všetko dobré a čo najviac vďačných čitateľov. Keď sme už pri jubileách, za zmienku rozhodne stojí aj 50. výročie tragického úmrtia Joža Weidera – hlavného aktéra uverejneného článku. Zdroj fotografií: internet.

Blue Mountain – športové stredisko v Collingwoode

Jožo Weider v polovici 60. rokov

Jozo Weider
alpine race and
freestyle teams

Terchovská republika

Ovzdušie čím ďalej, tým viac olovnatelo, dusilo seba a tých, čo ho museli dýchať. Akési neviditeľné mračná kopili sa nad dedinou a kopanicami. Mestá boli zaplavené šepotom o konci vojny. Terchovci nevideli do sveta, a ani sa oň nestarali. Nemali už sily prijímať a prežívať udalosti. Ťažký balvan vojny im krivil zdravé kosti a cical krv. Boli už odhodlaní nečakať do konca.

Mali tiež svoje zvyky. Išiel niekto do mesta, po návrate sa zišli u neho a počúvali, ako počúvajú malé deti rozprávky. Správy prijímali bez poznámok, ako slovo z kazateľne. A správy boli zlé, nejasné, pokrivené ako papuľa besného psa.

Starý Vrbinský bol v Žiline. Z mesta vraj čuť, že sa blíži koniec vojny. Tá zvesť prešla poslucháčom cez tváre a modelovala ich. Daktorej dievke začervenali líca, inej, a vôbec tým ľuďom, čo stratili už svojich drahých, zvoskovateli hlavy a oči naširoko roztvorené sa nehýbali v očných jamkách. Terchová sa rozdelila na dva svety, na dve doby, na sedem tučných a sedem hladných rokov, na tichú radosť a zúfanie.

Ale mračná, čo sa boli vpili do kraja a gniavili ľudí, sa ešte hroznejšie zrážali v čierňavu – ako by chcela byť nová potopa. Otrávený vietor z nich vial, zanášal nenávisť a hroznú pomstu do pokrivených sedliackych chalúp. Čakali Terchovci deň pomsty. Túžili nemať nad sebou žilu četníckeho ermeštra, by sa mohli pozrieť slobodne do očí notárovi. Bola žatva. Chlapov nebolo. Robili ženy a deti.

Žatva bola smutná. Škovrán akoby onemel, hrabačky nespievali ako v iné roky. Srdce a pery boli privalené ťažkým centom skutočnosti. Slnko bolo akési rozmazané, nehrialo, bolo naliate sťa opuchlinou. Tá požíerala jeho papršky, ktoré mali hriať zem a sušiť slzy. Úroda bola doma z polí. Prieloh a úhory sa červenali medzi strniskami, nebolo gazdov, nebolo zbožia. Všetko zožrala vojna. Jej gágor a vypasené bruško notára Bedného.

Otcovia a mládenci hynuli, hnili v cudzej zemi, a tu, doma, ich prielohy dvíhali k nebu tuberkulózne ruky a privolávali pomstu na tých, čo zavinili vojnu.

A mračno hroziace potopou sa začalo trhať. Prichádzali terchovskí vojaci. Po dvoch, po troch a celé húfy. Vrátil sa i starý Grumbuch, ktorý ako päťdesiatnik musel narukovať na taliansky front len preto, že jeho syn ušiel do francúzskych légii.

Tu a tam preleteli akési divné slová: sloboda, republika, ktoré hriali mozog a rozpaľovali krv.

V noci zobudili vojaci žida Buksbauma a pili, pili a žid mal radosť, že tí dovolenci tak popíjajú. Ale čoskoro zbadal, že sa robí niečo divného. Krčma sa plnila a bola preplnená vojakmi. Zmizol.

Tu vojaci vyhlásili, že niet kráľa, že Terchová je samostatná republika a slovo sloboda ako zúrivý uragán besnil a ohýbal rozhegané sedliacke chalupy. Vojaci sa opili, dedina sa kolísala v hmlistom jesennom ráne. Buksbaumov dom bol bez okien, pivnica sa premenila na jazero, nábytok nebol viac nábytkom, hebrejské knihy ležali pod nohami zúriacej lavíny. Vozy sťa cigánske kolóny odvážali cennejšie veci zo židovských sídiel do prázdnych chlievov a humien sedliakov, spitých slobodou.

Dom notára Bedného sa prebudil s úžasom. Dedinčania stáli okolo neho ako rozbúrené vlny obklopujúce loďku, ktorú chcú

KRESBA Milan Opalka Noviny Terchová, 1990

pohltiť. Bledý tvor, ešte pred pár hodinami divý monarcha Terchovej, má zviazané ruky. Vojaci nesú šafeľ, doň vycedia jeho krv, ktorá tak nenávidela týchto tupých ľudí.

Struna, strašne napnutá, praskla v polovicu. Závrät slobody šliapal a ničil tých, ktorí krivilí tie tiché, pokorné, ponížené šije. Notár sa ešte zázrakom dostal živý do Žiliny, ale od tej reči, ktorou sa s ním Terchovci vyrovnávali, čoskoro zomrel v nemocnici.

Ó, sloboda, požehnanie človečenstva, spravodlivý sudca, akou zvrátenosťou pôsobíš na ušliapaný a skrivený ľudský život! Z tichých baránkov, vedených na popravu, stali sa v okamihu pomstiteľia, neúprosne krvílačné levy, vlci a vrahovia! Čia to bola vina?

Koloman Kolomi GERALDINI
(1933)

Dôvetok

Esej terchovského rodáka, básnika, prekladateľa, literárneho kritika, publicistu a redaktora Kolomana Kolomiho Geraldiniho zachytáva krajne vyhrotené obdobie tesne pred koncom vyše štyri roky trvajúcej prvej svetovej vojny (definitívne jej odzvonilo 11. novembra 1918). Krátko existenciu samozvanej Terchovskej republiky eviduje monumentálne štvorzväzkové knižné dielo Slovenský prevrat, ktoré vydal Spolok sv. Vojtecha (1930). Autorom titulu je katolícky kňaz, etnograf, historik, signatár Martinskej deklarácie Karol Anton Medvecký – rodák z neďalekého Oravského Podzámku, časť Dolná Lehota (1875–1937). Vo svojom unikátnom diele historiograficky erudovane, s maximálnou dokumentárnou precíznosťou, zaznamenal štátoprávne zmeny na Slovensku na sklonku prvej svetovej vojny, respektíve počas rozpadu habsburskej monarchie a konštituovania prvého spoločného štátu Čechov a Slovákov. Terchovskej republike venoval Karol Anton Medvecký v Slovenskom prevrate nasledujúce riadky.

„Na mnohých miestach nahradzovali strážcov zákona navrátilci z frontov prvej svetovej vojny. Našli sa medzi nimi aj zjavní dobrodruhovia. V Jánošíkovom kraji vyhlásil istý Jozef Vallo-Andelik, donedávna čatár zdravotnej služby alebo ‚lapiduch‘, samostatnú republiku. Stalo sa tak 30. alebo 31. októbra 1918. „Už niet kráľa ani cisára, je iba Terchovská republika!“ – slávnostne oznámil zhromaždeným dedinčanom. Potom vytvoril z navrátilcov akúsi gardu, ktorá vyrabovala miestnu krčmu a neskôr sa vrhla na dom notára. Andelikovi ozbrojení chlapi chceli napadnúť aj neďaleký Varín a tam pokračovať v rabovaní. Narazili však na tvrdý odpor. Varinčania ich vytlačili za dedinu. Boje sa postupne rozšírili aj na ďalšie obce – Belú a Dolnú Tižinu. Až po štyroch alebo piatich dňoch ich ukončil príchod českého vojska.“

290 rokov od postavenia Kostola svätého Martina

Tohtoročné 290. jubileum vzniku Farnosti a postavenia Kostola svätého Martina v Terchovej (1731) je vhodnou príležitosťou na zverejnenie informatívneho článku, reflektujúceho históriu dnes už nejestvujúceho barokového chrámu. Spomenuté jubileum dôstojne zarezonovalo v lete počas 32. ročníka Cyrilometodských dní.

Terchová do roku 1731 nedisponovala vlastným kostolom ani farnosťou. Táto skutočnosť nútila veriacich zúčastňovať sa bohoslužieb a prijímať sviatosti vo Varíne. Obec bola súčasťou varínskej farnosti a spomínaný Varín vzdialený 15 kilometrov. Každodenná namáhavá práca na poli a v lesoch však neumožňovala ľuďom cestovať (čiže ísť po vlastných, pešo) tak ďaleko. Veriaci terchovský ľud si preto budoval kríže, kaplnky či zvonice a na týchto miestach prednášal svoje modlitby, ďakovania a prosby Pánu Bohu. Pokračujúci rast obce si ale začal vyžadovať samostatnú farnosť, respektíve vlastný chrám s farou. K zriadeniu farnosti a vybudovaniu kostola, ktorý zasvätili svätému Martinovi, prišlo v spomenutom roku 1731.

Základinu rímskokatolíckemu kostolu v Terchovej venoval majiteľ strečnianskeho panstva Karol Seréni. Inventárny súpis chrámu z roku 1758 medzi iným obsahuje jednu zlatú monštranciu, dva strieborné kalichy, strieborné cibórium a postriebrenú medenú paténu. Z obradných rúch v súpise figuruje dvanásť álb, jedenásť korporálov, tri kazule (ornáty) a jeden zelený pluvciál. Farnosť svätého Martina Terchová možno na základe dostupných faktov zaradiť medzi skromnejšie vybavené, nie však chudobné farnosti.

Podľa všetkého sa v tomto období začala používať aj obecná pečať (bol na nej stvárnený patrón kostola), hoci priamy doklad o jej použití pochádza až z roku 1822. Pečať zobrazovala svätého Martina na koni ako dáva časť svojho plášťa zobrať; rámoval ju nápis *Sigillum pagi Terchová 1822*.

Kostol svätého Martina bol zrealizovaný ako jednoloďová stavba s predstavanou západnou vežou, ktorá mala k presbytériu pristavanú severnú sakristiu. Presbytérium riešili projektanti polkruhovú lunetovou klenbou a celú loď chrámu valenou klenbou s lunetami. Do lode sa vstupovalo z podvežia obdĺžnikovým portálom so segmentovým záklenkom, z juhu obdĺžnikovým portálom s hladkou kamennou šambránou, ohraničenou lištou. Okná lode a svätyne mali polkruhovú záklenky. Strecha lode bola sedlová, krytá šindľom, po stranách čelného štítu sa nachádzali oválne

otvory. Päťpodlažná veža sa vyznačovala mierne nepravidelným (štvorcovým) pôdorysom.

Interiér čelnej fasády kostola bol pomaľovaný lizénami. Na čelnej strane stredu lode stál hlavný oltár v neskorobarokovom štýle, zhotovený v druhej polovici 18. storočia. Dominantou stĺpovej časti bol obraz patróna chrámu svätého Martina, biskupa (narodený 316 – zomrel 397), z osemnásteho storočia pochádzali štyri barokové plastiky. Stred vyplňal obraz svätice Anny, nad ním sa nachádzal portrét svätého Antona od známeho maliara, rezbára a reštaurátora Konráda Švestku z roku 1906. Mimochodom, obraz svätého Antona patrí medzi umelcové posledné diela, lebo v novembri 1907 zomrel... V barokovom štýle bola postavená i kazateľnica; jej parapetu vyplňali ploché reliéfy alegorických postáv. Išlo o voľne namaľované obrazy svätcov Petra a Dominika z polovice 19. storočia.

Chrám bol postavený z lomového kameňa (pieskovec, bridlica), s využitím menšieho množstva tehly. Veža mala cibulovitú podobu so šindľovou strechou.

Nakoľko kostol po vojne prestal slúžiť pôvodnému účelu, v roku 1949 ho uzatvorili. Ďalší osud objektu predstavuje smutnú kapitolu novodobej terchovskej histórie. Vari najsmutnejšiu! Okresné stranícke orgány i napriek protestom miestnych veriacich direktívne „ponúkli“ schátralý interiér roľníckemu družstvu... Vedenie obce po zrútení strechy s klenbou akceptovalo necitlivé rozhodnutie „vyšších orgánov“ a ostatky chrámu boli dynamitom zrovnané so zemou. Vzápätí – v predvečer vianočných sviatkov, 23. decembra anno Domini 1980 o 14.00 h – sa začalo s dôkladnou likvidáciou zvyškov objektu. Prišlo k tomu len niekoľko mesiacov pred 250. výročím postavenia Kostola svätého Martina...

Peter CABADAJ

Poznámka: Odborné zhodnotenie interiéru aj exteriéru Kostola sv. Martina v Terchovej môže záujemca nájsť v publikácii Súpis pamiatok na Slovensku III. (Bratislava: Obzor, 1969, s. 278). Vedúcou autorského kolektívu bola spoluzakladateľka našej umenovedy, renomovaná kunsthistorička, pamiatkarka a statočná žena s pevnými ľudskými a morálnymi zásadami Alžbeta Güntherová-Mayerová.

Socha svätého Jána Nepomuckého, v pozadí Kostol sv. Martina. FOTOARCHÍV – Kronika III. Národnej školy v Terchovej-Bielom Potoku

Najcennejšia pochvala

Noviny TERCHOVÁ č. 3/2021 pripomenuli výročie úmrtia rodáčky z Terchovej, opernej speváčky Dariny Kohútovej-Hanuliakovej. Dňa 31. júla 2021, počas stretnutia s páňmi Petrom Cabadajom a Rudolfom Patrničkom pred premietaním filmu o Milanovi Chvastekovi v Terchovej, sme si opäť spomenuli na Darinku a vynorila sa nám v mysliach celá reťaz spomienok. Týmto chcem k nej pripojiť ďalšie ohnívko – spomienky našej rodiny.

Prvý kontakt s Darinkou sa udial vo Švajčiarsku, v Berne, kde manžel mojej staršej sestry Vladimír pôsobil od roku 2000 na Veľvyslanectve SR ako konzul. S Darinkou sa zoznámil pracovne, keď si vybavovala na veľvyslanectve nejaké záležitosti. Popri tom mu povedala o festivale Jánošíkove dni a taký záujem v ňom vyvolala, že sme sa v auguste vybrali do Terchovej – sestra Dagmar s manželom a ja s mojím manželom Lubomírom. Všetko v Terchovej sa nám veľmi páčilo, program, ľudia, obec, atmosféra, tak sme tam začali chodiť pravidelne. Najskôr na jednu noc, potom sme si počet nocí predlžovali a pripájali sa k nám mladšia sestra, deti, vnúčatá... Vždy bola z toho riadna výprava.

Chodíme na Jánošíkove dni, niekedy aj na Cyrilometodské dni, len v roku 2020 sme mali pauzu. Spomínam si, že jeden rok, keď do Terchovej prišla Darinkina dcéra Mária a niekoľko Švajčiarov, boli sme všetci ubytovaní v penzióne pána Jána Laurenčika-Laurela, ktorého meno si pamätám preto, lebo nám daroval útlu knižku Sociálny prípad / Der SozialFall, ktorú napísal. MKS Terchová ju vydalo v roku 2005. Pred pár dňami som knižku znovu prečítala a môžem konštatovať, že jej obsah a odkaz sú stále aktuálne.

Dagmar a Darinka sa veľmi spriatelili, stretli sa párkrát aj v Berne a napokon viackrát v Prievidzi a Bojniciach, pretože Darinka sa stala i pacientkou mojej sestry a všetkých nás spojilo trvalé puto. Pamätný bol pobyt Darinky v Kúpeľoch Bojnice v auguste 2002. Aby mala Darinka radosť, sestra zorganizovala posedenie na dvore jednej reštaurácie v centre Bojníc. Spolu s Darinkou tam bola jej priateľka Elena Kirčeva, v tom čase veľvyslankyňa Bulharska vo Viedni, z Bratislavy sociologička Alena Kolesárová, výtvarníčka Mária Fükó, jej brat režisér Pavol Fükó, básnik Peter Gregor, moja sestra Dagmar, Vladimír, náš otec, ktorý bol výborný spevák s dokonalým

sluchom, ja a môj manžel Lubomír. Ako prekvapenie pozvala sestra Milana Chvasteka. Bol to krásny večer, zábava vynikajúca, Milan vyhrával a my sme spievali odušu. Po jednej piesni sa Darinka zadívala na môjho manžela a povedala: „Lubo, ale ako ty dobre spievaš.“ To teda bola pochvala!!!

Môj manžel má niekedy problém so sluchom, sem-tam mu ujde nejaký tón, ale od toho večera, keď mám nejaké poznámky k jeho spevu, vždy povie: „Ale Darinka ma pochválila.“ Príležitostne sa tým rád chváli. To už bude naveky jeho tromf...

Utkvel mi v pamäti ešte jeden moment. V tej reštaurácii na dvore sedelo viacero hostí a keď odchádzal jeden mladý pár, zamierili si to rovno k Darinke. Spýtali sa jej, či nie je profesionálna speváčka. Bolo jasné, že si to všimli, aj keď sme spievali všetci spolu. Darinkin skolený a zvučný hlas a výnimočný prejav musel postrehnúť

každý. Na ich otázku sa Darinka usmiala, povedala, že áno, je, pritom z kabelky vybrala CD so svojimi nahrávkami a darovala im ho. Mladí boli veľmi príjemne prekvapení tým darčekom – bolo to milé a veľmi profesionálne. Takto sa Darinka správala vždy.

Kvôli spomínaniu na Darinku je dobrým prameňom informácií Terchovská sieň slávy, doma uchovávam viacero zdrojov, ktoré nám ju pripomínajú. V mojom archíve mám časopis Slovenka č. 5/2005, je v ňom článok Švajčiari ju milujú (s. 44–45), ktorý napísal náš priateľ, výborný redaktor a fotograf Ján Greš krátko po tom, ako sa Darinka stretla s prezidentom SR J. E. Ivanom Gašparovičom. Tým sa splnil jeden z jej súkromných i profesionálnych snov. Takisto opatrujem časopis Hudobný život č. 11–12/2006, v ktorom je článok Ondreja Dema Spomienka na opernú speváčku. Darina Kohútová-Hanuliaková (s. 27). Niekedy si oživíme spomienky aj videom Rieka života (1996), občas si pustíme niektoré z jej CD. Máme štyri so speváčkiným osobným venovaním. Pripomeniem ich: SLOVAKISCHE VOLKSLIEDER, Darina Hanuliaková-Kohut, mezzosoprán, hudobný sprievod Trio Fery Jánoška, Slovenský orchester vo Viedni (1975); Piesne Bartolomeja Urbanca a Mikuláša Schneidera-Trnavského s klavírnym sprievodom Antona Knüsela (nahraté vo švajčiarskom rádiu DRS); Piesne Jána Cikkerera, Viliama Figuša Bystrého, Mikuláša Schneidera-Trnavského s klavírnym sprievodom Klausu Sonnenburga (nahraté vo švajčiarskom rádiu DRS); CD ODKAZY / LEGACY Milenium 2000 – Kytica najkrajších slovenských piesní (nahraté v Košickom rozhlase s ľudovou kapelou Milana Rendoša v auguste 1999, maľba na obálke Alena Ličková). Toto CD venovala svojmu vnukovi Moritzovi, aby tak prejavila svoju lásku k nemu. Zároveň je to zhmotnenie túžby, aby cez jeho generáciu žil ďalej vzťah a obdiv ku kráse a bohatstvu slovenskej piesne.

Darinka bola obdivuhodný človek. Zvládla životné peripetie emigrantky v cudzej krajine, bola starostlivou matkou a starou matkou, a pritom na umeleckej dráhe dosiahla úctyhodnú úroveň a úspechy. Popri opernom repertoári si pestovala aj široký repertoár slovenských umelých i ľudových piesní, ktoré s láskou interpretovala po celom svete. V Berne učila spev a poznali sme aj jednu z jej žiačok – Švajčiarku Cristinu Monti. Zoznámili sme sa s ňou v Terchovej. Po slovensky nevedela, ale keď začala spievať, neverili sme vlastným ušiam. Spolu s technikou spevu mala naštudovaný text piesní v slovenčine a čisto ich interpretovala. Aj to bolo Darinkino dielo! Reťaz spomienok na ňu je veľmi dlhá...

Sylvia MALIARIKOVÁ, Prievidza
členka FIJET a FIJET Slovakia
(Svetová federácia novinárov
a spisovateľov píšucich o CR)

Zľava: Darina Kohútová-Hanuliaková, Sylvia Maliariková, Dagmar Bujalková. FOTO – Lubomír MALIARIK

Zľava: Darina Kohútová-Hanuliaková, Elena Kirčeva, Milan Chvastek. FOTO – Lubomír MALIARIK

Leporelo Krížovej cesty na vrch Oravcove
FOTO – Rudolf Patrňáček

Prof. MUDr. Katarína Adamicová, PhD., Úpa JLF a UNM v Martine,
Kollárova 2, 036 59 Martin

V Martine 14. 10. 2021

Vážení priatelia!

Gratulujem Vám k ďalšiemu krásnemu a hodnotnému číslu časopisu TERCHOVÁ. Je mi srdcu blízke a dozviem sa z neho veľa pozitívnych informácií, ktoré v dnešnom svete tak chýbajú celej spoločnosti.

Posielam Vám mnou fotené a vydané "leporelko" z Vašej ne-napodobiteľnej Krížovej cesty. Keď som tam bola prvý raz, tak ma Zastavenia oslovili, že som ich hneď nafotila, vydala a rozposlala mojim blízkym ako pozdrav k Veľkej noci 2016... O genéze tejto cesty som sa dozvedela z Televízie LUX. Celý príbeh ma veľmi zaujal.

Keďže som uchvátená aj Vaším časopisom, ako prejav obdivu k Vašej práci posielam Terchovskú Krížovú cestu z môjho pohľadu. Zároveň srdečne pozdravujem Vás všetkých, aj priateľa Mgr. Petra Cabadaja!

Katarína Adamicová

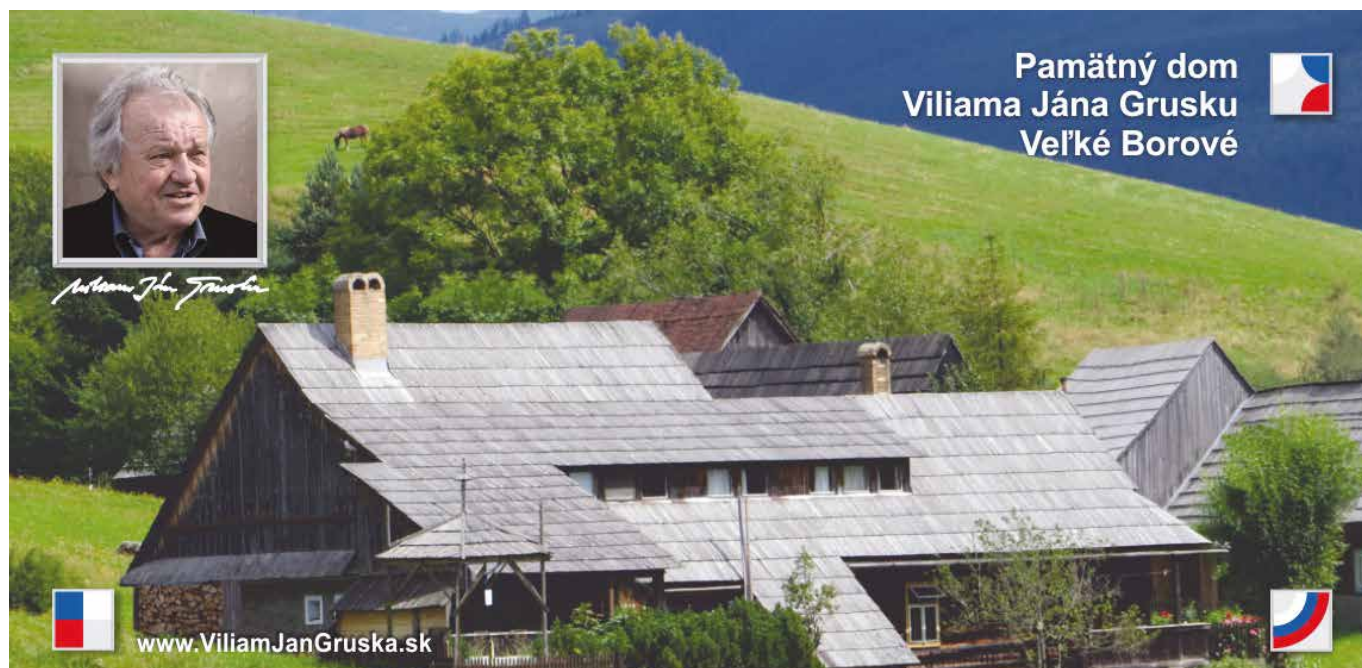
Prof. MUDr. Katarína Adamicová, PhD. (vpravo), kapacita v odbore patologickkej anatómie a súdneho lekárstva, bezprostredne po udelení Čestného občianstva Mesta Martin (12. 11. 2021). Vedľa nej sedí kolegyňa doc. MUDr. Želmíra Fetišovová, PhD.

Nástenný kalendár Terchová 2022

Nástenný kalendár Terchová 2022, ktorý vyšiel pred niekoľkými týždňami, je venovaný jubilejnemu šesťdesiatemu ročníku medzinárodného folklórneho festivalu Jánošíkove dni (27. – 31. júl 2022). Popri čiernobielych a farebných fotografiách reflektuje zaujímavú históriu terchovského „štátneho sviatku“ aj textová časť. Vydavateľom diela sú Obec Terchová a Varínska tlačiareň. Osobitne treba zdôrazniť, že ide o už piaty reprezentačný tematický nástenný kalendár v sérii, čím sa zrejme nemôže pochváliť žiadna iná slovenská obec.

-red-

Národný pútnik Viliam Ján Gruska

Folklorista, tanečník, choreograf, etnograf, scénograf, televízny a filmový architekt, kultúrny historik, projektant veľkých prírodných amfiteátrov, pamiatkar, ochranár, dramaturg, režisér, scenárista, vysokoškolský pedagóg a prvý ponovembrový predseda Matice slovenskej doc. Ing. Viliam Ján Gruska (24. 9. 1936 Ružomberok – 23. 9. 2019 Bratislava) patrí bezpochyby medzi výrazné osobnosti našej kultúry a umenia. Portrét, ktorý uverejňujeme, je venovaný nedožitému 85. jubileu tvorcovho narodenia.

Fascinujúce predstavenia

Priestorové dôvody neumožňujú ani len strohý výpočet všetkého dôležitého, čo Gruska v rámci svojej obdivuhodne bohatej šesťdesiatročnej tvorivej činnosti inicioval a uskutočnil. Srdcu blízka mu bola aj história materinskej reči, tematika duchovných a kresťanských pilierov slovenskej literatúry a kultúry. Napríklad audiovizuálny Rodostrom slovenčiny (1987) venoval 200. výročiu prvej (berno-lákovskej) verzie spisovnej slovenčiny. Fascinujúci multižánrový program, v ktorom nebolo jediného tanečného kroku, zaujal a udržal pozornosť množstva divákov na všetkých 23 vystúpeniach po celom Slovensku (amfiteátre, veľké sály kultúrnych domov). Hovorené slovo, hudba, pieseň, interpreti – s vekovým priemerom 73 rokov (!) – upúťali natoľko, že dielo sa dočkalo aj úspešného televízneho spracovania. Čoskoro prišiel rad i na ďalšie Gruskove jedinečné audiovizuálne kompozície. Majstrovsky reflektovali

aktuálne spoločensky rezonujúce jubileá osobností a udalostí našich dejín (P. O. Hviezdoslav, M. R. Štefánik, M. Benka, K. Plicka).

Medzi invenčné scénické opusy, čerpajúce z intenzity podzemných prúdov slovenskej duchovnej a ľudovej kultúry, patrili tiež fresky Rodostromov národa vo viacerých reprízach, cyklus Rodokmeň zeme, slovesné programy koncipované z dobovej korešpondencie, archívnych dokumentov, autentických zvukových záznamov, rozprávok Slovákov z Rumunska... Monumentálne Gruskove javiskové predstavenia so stovkami krojovaných účinkujúcich z rôznych kútov našej vlasti mali fundament v celistvej základni tvorivej kreativity a intuície, širokom vedomostnom rozhlade, organizačných dispozíciách spolupracovníkov, ktorých roky poznal a dôveroval im, ďalej v dôkladnej znalosti prostredí, kde tradície prežívajú celé generácie, a v neposlednom rade vo vlastnom neochvejnom kresťanskom presvedčení.

„Roky som prežíval pocity úspechu ako sólista *Lúčnice*“, uviedol Gruska pri istej príležitosti a vzápätí rozvinul svoju myšlienku: „*Potlesk obecenstva, ktorý hneď ako zaznel, zanikol v silných dojmoch z ďalších výkonov. Tak v nás dokáže mnohé rýchlo vyprchať. Dávnejšie som si uvedomil, že mám ťažkosť byť pri zrode medzných činov a byť na ne hrdý aj potom, keď takmer nik okrem mňa nevie, ako to bolo na začiatku a z čoho dôležitého, čo bolo dávno predtým, to vyrastalo.*“ (2009)

Vytrhnúť krásu z pažeráka času

Unikátny Gruskov koncept vnímania a prezentácie slovenskej ľudovej kultúry a umenia v istom zmysle rozvinul myšlienkový a tvorivý odkaz Karola Plicku. Hoci v diametrálne odlišných historických érach a uplatnením iných zobrazovacích prostriedkov a interpretačných foriem, obaja túžili vytrhnúť krásu z pažeráka času. Neúnavne preto robili maximum. Spájalo ich vytrvalé úsilie povýšiť okamih ponad jeho historicky obmedzenú platnosť, alebo zastaviť pohyb presne vo chvíli, keď skrz neho bolo vidieť kontúry

večnosti. Aj Gruska, rovnako ako predtým Plicka, sa roky rokúce oduševnene túlal po slovenských dedinách a dolinách a umelecky povyšoval krásu doznievajúceho na silu budúceho. Vďaka úžasnému tvorivému nasadeniu, hĺbke poznania a prirodzenému šarmu dokázal zachytiť azda posledné prejavy harmónie medzi prírodou a človekom. Cez zánik bolo treba dotknúť sa večnosti – keďže večnosť a zánik vnímal ako blízkych verných príbuzných.

Späťosť s Terchovou

Aspoň v maximálnej krátkosti pripomenieme Gruskove väzby s našou obcou. Terchovci Alojz Chvastek, Ján Miho a Rudolf Patrničiak účinkovali v jeho už spomenutom audiovizuálnom pásme Rodostrom slovenčiny (1987), zostavenom z rôznych podôb ľudovej piesne. Medzi spolupracovníkov nesmierne agilného a činorodého Grusku patrili istý čas aj bratia Muchovci.

Osobitnú kategóriu predstavujú Gruskove zásluhy ohľadne postavenia Amfiteátra Nad bôrami v Terchovej (výber miesta, naprojektovanie stavby). Verejnosti bol objekt prvý raz sprístupnený v lete 1988 – čiže v roku 300. jubilea narodenia Juraja Jánošíka.

Kľúčovo vstúpil Gruska aj do Cyrilometodských dní, keďže na jar 1990 pripravil ich dodnes aktuálny dramaturgický koncept. Ako neskôr uviedol, „Cyrilometodské dni v Terchovej sa stali hneď od svojho štartu periodickým podujatím novej generácie, s ekumenickým pozadím a cieľmi. Boli prvým podujatím, ktoré vzniklo po zlome v roku 1990, a trvajú! Ten zdôraznený prívlastok – podujatie novej generácie – považujem za primeraný preto, lebo sa v ňom k jednej ústrednej myšlienke prihlasujú rozmanité prejavy ľudového aj vyššieho umenia, názory a stanoviská vedy interpretované najvýraznejšími osobnosťami, náboženské obrady a pobožnosti usporiadané taktiež za účasti čelných predstaviteľov nášho duchovného života.“ Doplňuje ešte, že Viliam Gruska je laureátom Cyrilo-metodskej knihy, ktorá mu bola v Terchovej udelená v roku 2009.

Jedno z posledných Gruskových verejných vystúpení bola jeho prednáška na medzinárodnej vedeckej konferencii Cyrilo-metodské posolstvá z Terchovej, konanej 3. júla 2019. Onedlho nás predišiel do večnosti... Prednáška s názvom Kreativný prístup k tradíciám alebo genéza môjho úsilia vyšla v zborníku zo spomenutej konferencie (2020). Toto knižné dielo, ktoré ako editor pripravil do tlače Peter Cabada, uzrelo svetlo sveta vďaka Krajskému kultúrnemu stredisku Žilina a Miestnemu kultúrnemu stredisku Terchová.

Slovensko ako osud a poslanie

Časy boli ťažké a stávajú sa ešte ťažšími. Hodnoty boli pokrivené a krivia sa neustále. To je, žiaľ, svätá pravda. Ale vôbec nie je pravda, že sa nedalo a nedá. Dalo sa a dá. Ale iba málokto to dokázali. Verili, vedeli a vydržali. Viliam Gruska bol bezpochyby jednou takouto vzácnou osobnosťou. Veľa nám ich už neostalo...

Keď pred dvoma rokmi zomrel, Rudolf Patrničiak pôsobivo napísal, že „do večnosti odišiel národný pútnik. Vyrovnaný a vyvážený poznáním, ktoré niesol na svojich ramenách z obidvoch strán. Dumajúci o Božích zákonoch, prírodných javoch a ľudských vlastnostiach. Uznávajúci ľudí, ktorí boli svetlom pre ľudstvo, národ, a ktorí ukazovali cestu záchrany a možnosti ako prísť do cieľa, alebo sa aspoň k nemu priblížiť. Večne nespokojný, hľadajúci a zároveň úprimne sa tešiaci z magického čara ľudskej jednoduchosti a prirodzenosti.“

Plným právom možno uviesť, že Viliam Ján Gruska – malý veľký muž mnohých umeleckých tvárí – inšpiratívne zasiahol do životných príbehov a osudov plejady svojich kolegov, priateľov, folkloristov, študentov, obdivovateľov či známych. Slovensko nebolo preňho krajinou medzi krajinami. Ale osud a poslanie – najmä poslanie, ku ktorému bol doslova predurčený. Dobré o tom vedel a obdivuhodne všestrannou činnosťou zanechal trvalú stopu v čase a priestore.

Peter CABADAJ

FOTOARCHÍV – MKS Terchová

Poznámka: Deti Viliama Jána Grusku chcú zriadiť otcov Pamätný dom vo Veľkom Borovom. Cieľom unikátneho projektu je vytvoriť miesto, ktoré bude pripomínať Gruskove širokospektrálne dielo súčasníkom i ďalším generáciám. Miesto, kde by sa stretávali ľudia, ktorým je blízky jeho odkaz, kde by sa organizovali kultúrne a spoločenské akcie v duchu toho, o čo sa celý život neúnavne usiloval.

Na počiatku bol Jánošík

(Storočnica vzniku slovenskej kinematografie)

„Jánošíka nemôžete zabiť. Jánošík je sloboda a sloboda je večná!“ Tento slogan z plagátu k filmu Jánošík, ktorý režíroval Martin Frič (1935), azda najvýstižnejšie charakterizuje výsostne postavenie legendárneho zbojníckeho kapitána v dejinách slovenskej (nielen) kinematografie. Pred 100 rokmi začal „nemý Jánošík“ písať jej úvodné stránky.

Po 999. klapke. Spoločná fotografia filmového štábu a hercov v Blatnici
FOTOARCHÍV – Slovenská národná knižnica

Zrod prvého slovenského hraného titulu fundamentálne súvisí s bratmi Danielom a Jaroslavom Siakelovcami – rodákmi z turčianskej obce Blatnica, vtedy už dlhšie žijúcimi v USA.

Tatra Film Corporation

Realizácia „siakelovského“ Jánošíka by nebola možná bez prvej slovenskej filmovej spoločnosti Tatra Film Corporation. Z rozprávania režiséra Jaroslava Siakela vieme, že niekoľko česko-slovenských legionárskych dôstojníkov, ktorí sa vracali po skončení prvej svetovej vojny zo Sibíri domov, nadviazalo užšie kontakty s vplyvnými krajanmi v Chicagu. Nechýbal medzi nimi ani vlastník prosperujúcej uhliarskej firmy Samuel Tvarožek. Spoločne s majiteľom kina Casimir v Jefferson Parku Jánom Závodným navštívil vtedy už uznávaného filmového konštruktéra, vynálezcu a kameramana Daniela Siakela, ktorého chceli presvedčiť o nevyhnutnosti založenia americko-slovenskej filmovej spoločnosti. Oduševneného praktika nebolo treba dlho „lámať“, a tak sa s mladším bratom Jaroslavom ihneď zapojili do prípravných prác na dohodnutom

zámere. Spoločnosť Tatra Film Corporation vznikla v novembri 1920, mala v úmysle nakrúcať hrané snímky a plánovala zriadiť filiálky v Prahe, Bratislave a Žiline. Začiatkový kapitál predstavoval sumu 50 tisíc amerických dolárov, pričom na získanie tohto objemu vypísala spoločnosť 50 dolárové podieli.

Hlavný stan mali v Blatnici

Prvý slovenský dlhometrážny film sprevádzali od úvodnej fázy rôzne ťažkosti. Začali sa už scenárom, ktorý z poverenia Tatra Film Corporation písal Jozef Žák-Marušiak (podľa románovej predlohy Gustáva Maršalla-Petrovského Jánošík, kapitán horských chlapcov – jeho búrlivý život a desná smrť, New York 1894). Do odchodu filmového štábu z amerických brehov nebol scenár ani zďaleka hotový, preto musel režisér J. Siakel urobiť na lodi niekoľko úprav, doplnkov a prepisov.

Legendárnu filmovú partiu tvorili vedno s blatníckymi bratmi producent Ján Závodný a František Horlivý, ktorý mal v kompetencii herecké obsadenie, kostýmy a doplnenie štábu v Československu. Pre úplnosť uvádzame, že Horlivý žil v USA len krátko, predtým pôsobil ako režisér, herec a redaktor známej pražskej divadelnej skupiny Ludvíkovci. Mimoriadne cennou devízou bolo, že mal blízke vzťahy s českými umeleckými kruhmi (okrem iných zabezpečil aj druhého kameramana Oldřicha Beneša, ktorý točil Jánošíka na československý negatív).

V máji 1921 doputovala interesantná filmárska kompánia do Prahy. Vzápätí prichádzajú bratia Siakelovci po rokoch do Blatnice. Ubytovali sa v rodičovskej chalupe a okamžite začali s vyhľadávaním vhodných exteriérov a priestorov na ubytovanie filmového štábu. Zložité prípravné práce trvali zhruba mesiac. Siakelovci si

veľmi dobre uvedomovali, že točiť môžu iba v letných týždňoch, teda v čase študentských aj divadelných vakácií. Osobitnú pozornosť by si zaslúžili mnohé neveriteľné historicky a patáliu súvisiace s prípravou, respektíve nakrúcaním diela (obetavosť a ochota Blatničanov, vyriešenie stravy, zháňanie kostýmov, hľadanie komparzistov...).

Keď sa konečne začalo s realizáciou filmu, prišla od Žáka-Marušiaka predposledná časť scenára. Nepredvídateľné okolnosti však nastali koncom augusta 1921, lebo ešte stále nedorazila na Slovensko avizovaná a dohodnutá finálna časť libreta. Situácia bola krajne napätá, pretože filmovanie sa muselo z dôvodu konca prázdnin ukončiť. Režisér J. Siakel nakoniec po dohode so štábom i predstaviteľom titulnej role Theodorom Pištěkom akceptoval realizáciu záverečných sekvencií bez libreta. Tolko očakávaný scenáristický záver štáb dostal až po skončení nakrúcania... Dôsledky tejto „partnerskej“ kooperácie so Žákom-Marušiakom vyústili do rozhodnutia neuviesť ho ako autora scenára na propagačnom letáku pred severoamerickou premiérou filmu v Chicagu (1. 12. 1921).

Propagačný leták spred 100 rokov
FOTOARCHÍV – Peter Cabadaj

Sekvencia z nemého filmu Jánošík
FOTOARCHÍV – Slovenská národná knižnica

Ach, tie peniaze...

Jednoznačne najväčší a neriešiteľný problém, ktorý trápil filmárov, bol sústavný nedostatok finančných zdrojov. Tvorcovia Jánošíka museli z uvedeného dôvodu nedobrovoľne pristúpiť k viacerým „racionalizačným“ opatreniam, znamenajúcim neraz tvrdý sek do zamýšľaných plánov. Potvrďuje to i úsmevná historka, ktorú vyrozprával Jaroslav Siakel počas svojej návštevy Slovenska v roku 1981. „Dajakí neprajníci písali do Chicaga, že málo šetríme, preto som vymyslel záchrannú brzdu. Cestovali sme totiž rýchlikom, a ten na

Prvá slovenská filmová herečka Mária Fábryová
FOTO – internet

odbočke do Šútova nestál. Keby nás zaviezol až na ďalšiu zastávku, odvoz ľudí, kamier a kostýmov by bol stál veľa peňazí. Tak som sa dohodol so Šútovčanmi, aby čakali náš vlak na hlavnej hradskej. Ja som vlak na odbočke zahamoval, zaplatil pokutu päťsto korún – aj dal železničiarom niečo do vrečka – a za pár korún sme boli v Šútove... Veľmi sme vtedy šetrili peniaze, pravda je to...“

Mária Fábryová

Filmoví tvorcovia sa pokúsili o čo najzrozumiteľnejšiu reflexiu vlastného chápania jánošíkovskej legendy na pozadí dobového biedneho existenčného rozpoloženia slovenského ľudu. Konanie hlavného aktéra deja však zobrazili v rovinách náznakov sociálneho útlaku, nie otvorenej vzbury. Osobitnú líniu príbehu predstavuje úľostná zápletká Jánošíka s Aničkou, ktorú stvárnila rodáčka z Martina,

začínajúca učiteľka, divadelná ochotníčka a prvá slovenská filmová herečka Mária Fábryová.

Pôvabná mladá žena získala rolu vďaka svojej divadelnej fotografii, ktorú poslala strýkovi do Ameriky. Keďže pochádzala z vyšších spoločenských kruhov, musela sa naučiť prať na potoku aj okopať zemiaky, aby jej kreácia vyznela vierohodne.... Faktom však je, že skúsenosti s filmom nemala žiadne. „Nikdy predtým som v kine nebola. Vlastne toto bolo moje prvé stretnutie s filmom“ – povedala neskôr v interview. „V prvom rade musela zasadiť rodinná rada, aby rozhodla, či sa to vlastne hodí, aby mladá deva vystupovala vo filme. Rozhodli, že áno, že je to povinnosť, aby sa vytvoril prvý film“ – uviedla po rokoch Mária Nováková-Fábryová (1957).

Dielo je vo väčšine prípadov založené na statických obrazoch, v ktorých sa odohrávajú jednotlivé sekvencie. Niekde akoby si filmári neboli istí vizuálnym stvárnením myšlienky, a tak ju umocňujú použitím titulkov („Chleba málo, roboty veľa.“). Zaujímavosťou snímku je tiež funkčné aplikovanie retrospektívnych línií rozprávania.

Ohromný úspech zožal protagonista hlavnej úlohy, známy český herec Theodor Pištěk, ktorého urastená postava dodávala filmovému Jánošíkovi nádych skutočnej legendy. Kladne reagovali aj recenzie súvekej českej kritiky: „Jánošík je prvou radostnou zvestou o spolupráci Slovákov na vytváraní československej kinematografie. Slováci môžu do filmu vniesť základné prvky svojho národa – citlivosť, mäkkosť a vášnivosť, ktoré sa vo filme vždy uplatnia.“ Rozhodne platí konštatácia, že Jánošík, okrem iného, položil aj trvalé základy česko-slovenskej filmovej kooperácie, zdarne fungujúcej dodnes!

Dve verzie

O prvom slovenskom hranom titule sa napísalo množstvo článkov, ktoré obsahovali rôzne mýty a faktografickou argumentačnou bázu nepodložené tvrdenia a súvislosti. Mnohé legendy a nepresnosti sa ale v toku decínií podarilo osvetliť a uviesť na pravú mieru. Dnes už napríklad vieme, že jestvovali dve verzie filmu (americká a slovenská); jedna bola nakrútená kamerou Pathé, druhá kamerou Rothacker. Slovenská verzia Jánošíka vrcholí tribunálom, stavbou šibenice a príchodom hlavného hrdinu pod povraz. V americkej verzii, zhodne s tradíciou happy endu, sa vo finále deja objavuje bača-rozprávač a predstavitelia jednotlivých filmových rolí, vyobliekaní do turistických šiat. Bača dorozpráva Jánošíkov príbeh až po rozsudok a návštevníci salaša odchádzajú smerom k horizontu, kde práve zapadá slnko... Film sa končí v oboch verziách prečítaním rozsudku.

FOTOARCHÍV – Peter Cabadaj

Priekopnícke dielo slovenskej kinematografie točil bratský tandem Siakelovcov zväčša v Turci – okrem Blatnice, Blatnickej a Gaderskej doliny tiež v Mošovciach, Šútove a pri Šútovských vodopádoch, v Turčianskej Štiavničke, Jasenove, Kláštore pod Znievom, Necpaloch a Turčianskych Tepliaciach. Nakrúcalo sa aj v Prahe (breh Vltavy, Kampa, Černínsky palác na Hradčanoch), interiérové práce boli realizované v moderných ateliéroch AB na Vinohradoch.

Svetovú premiéru mal film Jánošík 25. novembra 1921 v Prahe (kiná Passage, Central, Minuta), na Slovensku titul prvýkrát oficiálne uviedli 3. januára 1922 v Žiline (kino Grand Bio Universum, dnešný Dom umenia Fatra). O severoamerickej premiére v Chicagu už zmienka bola.

Všeobecne je známe, že takmer päť decénií sme na Slovensku nevedeli, či existuje aspoň jedna zachovaná kópia „nemého“ Jánošíka. Nakoniec sa podarilo vypátrať a zachrániť úplne posledný negatív, ktorý od rozpadu účastinnej spoločnosti Tatra Film Corporation vlastnil Ján Závodný. A bol to práve on – producent snímky – kto kópiu (išlo o americkú verziu) v roku 1970 veľkoryso daroval Slovenskému filmovému ústavu. Činorodý Ján Závodný, rodák z Brezovej pod Bradlom, následne participoval na ozvučenej rekonštrukcii prvého hraného titulu slovenskej kinematografie. Precízne i citlivo ju zrežiroval uznávaný filmový historik Ivan Rumanovský, pre ktorého boli bratia Siakelovci a ich opus srdcovou záležitosťou. A keďže dôverne poznal Terchovú, kam chodieval v detstve na prázdniny, do zrekonštruovanej a ozvučenej verzie filmu (hudbu zložil Jozef Malovec) majstrovsky zakomponoval terchovskú muziku.

„Možno viacerí očakávali“ – uviedol Ivan Rumanovský v roku 1988 –, „nakolko ide o nemý film, že bude pôsobiť na dnešných divákov groteskným dojmom, istou nešikovnosťou či smiešnym pátosom... Napriek časovému odstupu nadchýna nás svojou lyrikou i pozoruhodným obrazovým videním... Spolu s istou dávkou živelnosti a nadšenia vytvára čarovnú, neopakovateľnú atmosféru s troškou melanchólie... A že sa na toto dielo aj dnes môžeme pozeráť, to je najväčším dôkazom jeho kvalít.“

Skoro ich existenčne zruinoval

Abstrahujúc od istých deficitov, ktorým sa Jánošík z roku 1921 zákonite nevyhol, možno oprávnene konštatovať, že ide o výnimočný umelecký titul. Dôstojne v čase svojho vzniku konkuroval oveľa vyspelejšej českej filmovej produkcii. Zároveň treba jedným dychom uviesť, že vďaka opusu bratov Siakelovcov a ich tímu sa Slovensko zaradilo medzi desať krajín sveta, kde v nemej ére kinematografie vznikli dlhometrážne filmy! Iróniou osudu i nepriazne dejín navždy

zostane, že bezmála polstoročie ležala posledná kópia snímky v chicagskej garáži producenta Jána Závodného. Nehovoriac už o fakte, že náš prvý slovenský hraný film takmer existenčne zruinoval jeho obetavých tvorcov – priekopníkov slovenskej kinematografie.

Peter CABADAJ

Režisér Jaroslav Siakel v staršom veku
FOTO – TASR

Spomienka na Ivana Rumanovského

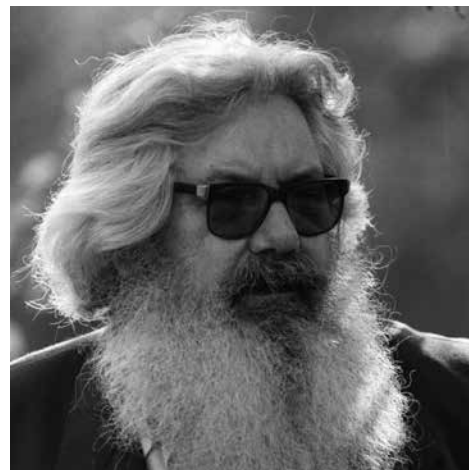
Bože, ako ten čas letí – môžeme si len povzdychnúť aj v súvislosti s Ivanom Rumanovským, od úmrtia ktorého uplynulo dvadsať rokov (28. 5. 1929 Veľká Dolina – 5. 12. 2001 Bratislava). Hlavne mladšej generácii pripomenieme, že to bola výrazná, nezameniteľná osobnosť slovenskej filmovej a televíznej tvorby. Ako činorodý a všestranný filmový historik, dokumentarista, scenárista, televízny režisér, bádateľ a zberateľ kľúčovo prispel k záchrane, prezentácii a propagácii mnohých súčastí národného kultúrneho dedičstva Slovenska a Slovákov.

Mimoriadne blízky a srdečný vzťah mal Ivan Rumanovský aj k Terchovej, kde ako dospievajúci mládenec trávil prázdniny. Bezprostredne to súviselo s faktom, že jeho otec – stavbár – participoval na budovaní vojnou zničeného centra dediny. Posledný raz navštívil Terchovú v auguste 1992, keď spolu s Viktorom Kubalom a Martinom Slivkom prijal pozvanie na slávnostné uvedenie knižky Jánošík vo filme.

Srdcovou témou Ivana Rumanovského bol prvý slovenský hraný film Jánošík z roku 1921. Mierou vrchovatou prispel k záchrane nemej snímky, režiroval jej rekonštrukciu, pričom celkovo sa vo filmových laboratóriách na Kolibe v Bratislave prekopírovalo 89 tisíc políčok unikátneho dlhometrážneho titulu (68 minút). Vďaka nemu zníe v zrekonštruovanej a ozvučenej verzii Jánošíka, ktorá

mala premiéru 19. mája 1975 v bratislavskom kine Mladost, popri autorskej hudbe skladateľa Jozefa Malovca aj terchovská muzika.

-pc-
FOTO – TASR

O chodiacej chalupe

Ako už bolo spomenuté v jesennom čísle našich novín, 9. októbra 2021 oslávil Ľubomír Feldek, žijúca legenda modernej slovenskej literatúry a kultúry, v dobrej fyzickej aj psychickej kondícii 85. narodeniny. Túto výnimočne všestrannú osobnosť, rodáka zo Žiliny a čestného občana Terchovej si pripomenieme textom O chodiacej chalupe z autorovej Modrej knihy rozprávok (1991).

Jano a Ďuro boli z Terchovej, potomkovia nášho staroslávneho bohatiera Jánošíka, nuž akože ináč – i oni boli poriadne húžvy, alebo – ako sa v novších časoch začalo hovoriť – väzby. A kamaráti! Joj, akí len kamaráti!

Keď uvidel Jano Ďura, zaradoval sa. – Kamarát môj! – zvolal a ťapol Ďura po pleci od radosti, že ho vidí. Kost' praskla, tri hodiny musel Ďuro ležať zabalený v kolocierovom liste. Ale o tri hodiny nebolo po zlomenine ani chýru. Vyšiel Ďuro na priedomie a uvidel Jana. – Kamarát môj! – zvolalo a objal ho od radosti, že ho vidí. V troch dedinách strechy bralo, tak Janovi od Ďurovho objatia dych vyrazilo.

Nuž a títo dvaja kamaráti sa vybrali spolu do sveta. Ráno vykročili, pár poriadnych krokov urobili, pridali k nim ešte pár takých drobnejších, aby sa nepovedalo – a boli v Žiline, rovno na námestí. Kam sa pozreli, všade zôkol-vôkol nich slávne žilinské arkády, alebo – ako vravia bodrí Žilinčania – laubne.

– Fíha, Ďuro, pozeraj! – vraví Jano. – Tu ti majú chalupy, popod ktoré sa dá chodiť.

– Vidím, nekrič, – vraví Ďuro. – Zoberieme jednu na Terchovú, keď sa zotmie.

– A povieme, že chalupa je z Ameriky! – vraví Jano.

– Akože inak? – vraví Ďuro. – Veď možno, že aj je.

Čakali Jano s Ďurom, kým sa zotmie, a čas si krátili tým, že si nohy močili. Močili si ich oni vo veľkom kamennom lavóriku na žilinskom námestí, a hoci jeden druhému nič nevraveli, obaja si mysleli to isté: – Dnes chalupa, lavórik inokedy.

Nuž a keď sa zotmelo, zastal si Jano pod jednou chalupou, obla-pil rukami dva stĺpy, ako keby to boli remence, a Ďuro mu pomohol nahodiť chalupu na chrbát, ako keby to bola kapsa. A podne rýchlo odtiaľto! V Tepličke sa vystriedali a bez opletáčiek doputovali s chalupou až na Terchovú, kde sa chalupa zošmykla Ďurovi z chrbta akurát vedľa Chvastekovej krčmy.

Noc už bola hlboká, Chvastekova krčma zatvorená. A pred krčmou sa ponevial už iba starý Chvastek s vedrom. Bol si práve načrieť studenej vody v potoku.

– Odkiaľže, pán Chvastek?

– Ale vody som si nahrial, idem sa kúpať – vraví Chvastek. – A vy odkiaľ, Jano a Ďuro?

– Ále, z Ameriky, – vravia Jano a Ďuro.

– Vyslúžili sme si tam chalupu, popod ktorú sa dá chodiť, a doniesli sme ju na Terchovú.

– Bisú, – zaradoval sa starý Chvastek, keď videl, že mládenci majú čo prepíť. Vedel on dobre, že chalupa nie je z Ameriky, ale čo ho bolo po tom? Vylial vedro, otvoril krčmu a nezavrel až do rána.

Terchovské kohúty vyspevujú schuti, až do Ameriky počuť kikiriki – a nieto ešte do americkej chalupy, ktorú dopratali Jano s Ďurom až na Terchovú. Či vlastne do žilinskej.

Na hlas terchovských kohútov zobudil sa v chalupe žilinský fojt Petr Polák s rodinou, lebo chalupa bola jeho. Vyzrie žilinský fojt – čo značí toľko ako richtár – z okna a čo vidí? Namiesto námestia – panoráma Fatry.

– Oj, tá mestská rada, to sú len pozorní ľudia! – zvolá. – Stará, poč' sa pozrieť! Toť som sa na zasadnutí postážoval, že sa pre samé úradovanie ani do prírody nedostanem, a čo vyhúta! Prírodu mi dopratali pod okná!

Pozrela sa z okna fojtova žena Štefánia, nepozrela sa len do diaľky ako jej muž, ale sa i vyklonila, pozrela sa na priedomie a tam čo vidí? Plno Terchovcov – ako chodia popod laubňu, tak chodia, vynachodiť sa nemôžu.

– Oj, ty fojt žilinský, somár starý! Aj s chalupou nás ktosi v noci dopratal na Terchovú. Taká je pravda! – zvolala.

Vykukol na priedomie aj fojt a vidí: naozaj je pravda taká. Sú na Terchovej. Keby to Petr Polák, fojt žilinský, nemal podľa čoho iného zistiť, zistil by to podľa toho, že od ľudí, čo popod laubňu chodili, vyberal po šestáku starý Chvastek. Boli totiž Chvastekovci od nepamäti chýrni krčmári. Poznali ich od nepamäti aj žilinskí fojti.

– Pán Chvastek, – zvolal Petr Polák. – Vysvetlite mi, preboha, ako som sa aj so svojou chalupou dostal na Terchovú!

– Dobré ráno, pán fojt, vitajte u nás, – odpovedal starý Chvastek. – Ako ste sa vy s chalupou dostali na Terchovú, to vám nepoviem, lebo o tom nič neviem. Nebolo vás až do tejto chvíle vôbec vidieť. Ale zato vám môžem povedať, ako sa chalupa dostala na Terchovú s vami. Prišla okolo polnoci, zastala rovno pred mojou krčmou, povedala, že ďalej nejde ani k svätému, a pýtal asi vypíť. Prepila rovných štyridsaťdeväť dukátov – vraj ich mám pýtať od vás.

– Klameš, Chvastek! – zvolal žilinský fojt. – To nie je predsa možné. Aby chalupa chodila!

– I mne to bolo čudné, – povedal starý Chvastek. – Ale potom som si povedal – veď tie stĺpiská, to sú vlastne nohy. V Žiline iste na to robia nohy chalupám, aby si chalupy mohli, keď sa im zachce, na Terchovú zájsť – a čudovať som sa prestal.

– Uf! – zvolal žilinský fojt. – Stará, počuješ? V chodiacej chalupe sme žili, a ani sme o tom nevedeli. Mohla s nami zájsť až do Ameriky – mali sme šťastie, že zašla s nami iba na Terchovú!

A Petr Polák, fojt žilinský, ani jeho manželka Štefánia nečakali veru, kým sa chalupa znova pohne a bohvie kam až zájde, ale naskutku si zapožičali od Terchovcov tri vozy a začali z chalupy vynášať to najnutnejšie – že sa reku s tým najnutnejším vrátia nazad do Žiliny a ubytujú sa kdekoľvek, ale už nikdy viacej na námestí v takom dome, čo má nohy.

Tak ostala starému Chvastekovi na Terchovej chalupa žilinského fojta, a ešte mu i fojt zaplatil tých štyridsaťdeväť dukátov, čo chalupa prepila – ba zaokrúhlil na päťdesiat. A dodnes tam tá chalupa stojí. Že ste na Terchovej boli a že ste ju nevideli? Ej, videli ste ju, len ste ju nezbadali, pretože dal starý Chvastek pod ňou jamu vykopáť a stĺpiská až po samú klenbu laubne do zeme zapustiť, aby nebudaj nedostala chalupa jedného dňa chuť urobiť si z Terchovej výlet hoci na Oravu.

Ľubomír FELDEK

Pred 60 rokmi zomrel Viliam Chmel

Koncom novembra 2021 uplynulo šesťdesiat rokov od úmrtia maliara, grafika, ilustrátora, scénografa, športovca a veľkého propagátora ľudovej kultúry, umenia a zvykoslovia Jánošíkovho kraja Viliama Chmela (14. 10. 1917 Temešvár, Rumunsko – 30. 11. 1961 Bratislava). Nasledujúci medailón je venovaný pamiatke tohto čestného občana Terchovej.

Pre jeho energický výtvarný rukopis bola príznačná veľkorysosť kompozícií, výrazná farebnosť, zmysel pre skratku, ale i melodramatický senzualizmus. Renomovaná kunsthistorička Ludmila Peterajová ho nazvala romantikom mestskej krajiny, ktorú pretvoril, prestaval a farebne pretavil na sprievod svojich osihotených mesiacov.

Výtvarné dispozície uňho objavil a podporil Jaroslav Vodrážka počas štúdiá na gymnáziu v Martine. Na Oddelení kreslenia a maľovania Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave sa začiatkom 40. rokov minulého storočia zaradil medzi najtalentovanejších absolventov (C. Belan, O. Dubay, L. Guderna, F. Hložník, M. Medvecká). Intenzívne vtedy komunikoval s mladými básnikmi, spisovateľmi, hercami a vycibril si vlastný umelecký program založený predovšetkým na hlbokom vzťahu k slovenskému ľudovému umeniu, jánošíkovskej tradícii s jej dobovo novým, symbolickým zaostrením. Markantne ho tiež ovplyvnila česká a európska (osobitne francúzska) výtvarná moderna. Participoval na zborníkoch zlučujúcich nadrealistickú poéziu a prózu s výtvarníctvom a filozoficko-metodologickými iniciatívami (*Vo dne a v noci*, 1941; *Pozdrav*, 1942).

Študijný pobyt vo Viedni

Z plejády žiakov Jána Mudrocha na Oddelení kreslenia a maľovania SVŠT vstupoval na sebe vlastné umelecké chodníčky ako prvý. Jedným dychom však treba doplniť, že to nebolo bez vonkajších príčin. Keď musel z politicky motivovaných dôvodov Mudroch nedobrovoľne opustiť školu, odišiel z nej na znak protestu predčasne – spolu s ďalšími – aj Viliam Chmel. Silný osobnostný a umelecký vplyv charizmatického pedagóga na svojho obľúbeného žiaka zreteľne rezonuje v raných maľbách a kresbách, „jasne zodpovedajúcich mudrochovskému zmyslovému citu pre farbu“. Chmelova mužná robustnosť, ktorá farebnosti udeľuje nielen emotívnu, ale i kompozičnú funkciu, sa však presadila už v tejto začiatkovej fáze. Dokonca možno vypozerovať aj relatívne samostatné riešenia, významné poetickými odbočkami nadrealistického pôvodu i mágiou skladby predmetov prvých „čarodejných zátiší“.

Rozhodujúcim medzníkom a impulzom Chmelovho maliarskeho vývinu bol ale študijný pobyt na výtvarnej akadémii vo Viedni (1943). Pôvodne chcel, rovnako ako ďalší vrstovníci, využiť jednu z mála vtedajších príležitostí na doplnenie si skratkovitého maliarskeho vzdelania. Ozajstný, a už trvalý podnet získava mimo pôdy akadémie – vo viedenských uliciach, zákutiach či nábreviach. Ich podobu usilovne zaznamenával do skicára optikou maliara, ktorého

Viliam Chmel: *Autoportrét* (drievko, tuš, 1946; v zbierkach Oravskej galérie)

obdivoval najviac zo všetkých, „expresionistu viedenských panorám“ Oskara Kokoschku. V priebehu nasledujúcich zhruba troch rokov venuje Chmel takmer výlučnú pozornosť rozpracovaniu tohto podnetu. Mysteriózne obrazové kompozície nočnej Viedne, Bratislavy, Paríža, Prahy či Sofie kritika označila za podmanivú syntézu videného a imaginácie. Ako trefne uvádza Ludmila Peterajová, maliarove „*vylúdené ulice, videné očami poučenými Kokoschkovým expresionizmom a srdcom blízky Hložníkovou otázkou o vine za tragické osudy ľudí na dne, sú boľavou realitou, skutočnosťou príznačnejšou než príznak fantázie*“.

Veľkorysosťou v kompozičnom riešení a sugestivitou vo svetelno-farebnej náladovosti dokumentoval tvorca v povojnovej ére konflikt medzi ťaživou dobou a túžbou po slobode. Dôležité je v tejto súvislosti uviesť, že Chmel bol aktívnym účastníkom SNP. Tematicky sa často vracal k nočným mestám a architektonickým motívom, pričom so zmyslom pre disciplínu a kontinuitu systematicky rozvíjal vlastný výtvarný koncept. Každý náročnejší kompozičný celok vznikol na základe starostlivo zhotovených štúdií a variantných riešení. Počas študijnej cesty v Paríži (1947) ho inšpiroval Rouaultov expresionizmus, ktorý citlivo obohatil o domáci folklór i modernú tradíciu. Od roku 1949 pracoval na sérii kresieb a grafík s motívmi slovenských ľudových piesní (vrátane terchovských), kde od detailnejšie prekreslených obrázkov prešiel k očisteným a ornamentálnymi prvkami dekoratívne obohateným kompozíciám. Čiernobiele odtlačok spravidla dotváral akvarelovým kolorovaním, čím sa zámerne prihlásil k odkazu Ľudovíta Fullu. Upozornil na seba tiež ako ilustrátor jánošíkovských a baladických piesní.

Milovník literatúry

Zásady socialistického realizmu – po nástupe komunistickej moci oficiálnej umeleckej línie – začal Chmel aplikovať vo svojej tvorbe od roku 1950. Kresby z tohto obdobia charakterizuje vyrovnávanie sa s figurálnym modelom a krajinárskym motívom, s akcentom na detail. Výtvarníkov hlboký vzťah k domácej literatúre a slovesnosti

ilustruje napríklad cyklus portrétnych uhlokresieb predstaviteľov štúrovskej generácie, výstava kresieb a grafik Štúrovci a ich Slovensko (1956), ako aj posmrtno vydaná kniha s veršami slovenských básnikov Čarodejný huslista (Tatran, edícia Intímne kresby majstrov, 1980). Za zmienku stoja tiež autorove farebné grafiky s motívmi severoslovenskej dediny a prírody (Terchová, Turiec, Zázrivá) i bratislavského prístavu. Občas sa venoval scénografii, do tlače pripravil knižku o mladom turčianskom výtvarníkovi a kamarátovi Jánovi (Jankovi) Novákovi, ktorý zahynul v Povstaní.

Azda len niekoľko znalcov Chmelovej biografie vie, že bol aj talentovaným hokejistom. Začiatkom štyridsiatych rokov dokonca viackrát reprezentoval Slovensko! Jeho spoluhráčmi v drese VŠ Bratislava boli napríklad Ladislav Brežný, František Dibarbora, Ivan Chodák, Vojtech Okoličány... Športovú tematiku výtvarne rozvinul koncom 50. rokov. Uhľom a tušom načrtával kompozície z basketbalu a hokeja, ktoré sčasti realizoval v linorytoch.

Rozmanitá Chmelova tvorba, často plná smútku a neurčitej nostalgie, predstavuje sugestívne svedectvo a dokument nielen o jeho osobnosti, ale tiež o zložitej škále pocitov, názorov, postojov, odhodlaní i sklamaní ťažko skúšanej generácie druhej svetovej vojny.

„Čarodejný umelec“ Viliam Chmel odišiel z tohto sveta dobrovoľne vo veku 44 rokov. Keď žil, vystavoval zriedkakedy. Obdivuhodná šírka diela čestného občana Terchovej, žánrová pestrosť a tvorivá autokritickosť boli tak naplno prezentované až na posmrtnej výstave v Slovenskej národnej galérii (1964).

Viliam Chmel: Terchovská muzika (tempera, 1960; v zbierkach Považskej galérie umenia)

Peter CABADAJ

Viliam Chmel: Čo sa stalo nové... (linorez, 1950; v zbierkach Slovenskej národnej galérie)

OSOBNOSTI TERCHOVEJ (87.)

Od konca roku 2005 uverejňujeme na stránkach obecných novín stručné medailóny výrazných postáv Terchovej. Pri ich publikovaní uplatňujeme princíp časového hľadiska – od 17. storočia dodnes. Osemdesiatou siedmou osobnosťou v rámci nášho dlhodobého seriálu je Vincent Mičo. Za ochotné poskytnutie archívnych materiálov, fotografií, kroniky Saleziánskeho domu v Žiline, spomienok na Vincenta Miča a sprostredkovanie kontaktov pri ich získaní úprimne ďakujeme donovi Jurajovi Malému, donovi Jozefovi Skalovi, donovi Petrovi Lukáčikovi a donovi Štefanovi Urbanovi.

Vincent Mičo

SALEZIÁN, KOSTOLNÍK

(17. 2. 1920 Terchová – 31. 12. 1995 Žilina)

Z našej obce pochádzalo viacero saleziánov. Uja Vincka, tak ho volali mladí spolubratia, priviedol do rehole už ako staršieho mládenca koadjutor Jozef Meško-Kvaček, ktorý taktiež pochádzal z Terchovej. Zbral ho do Žiliny, aby sa tam ako pomocný robotník staral o kone. Býval v „kolchoze“, ako to vtedy volali, zoznámil sa tu so saleziánmi a začal žiť ako oni, hoci ešte nevstúpil do Spoločnosti.

Keď v roku 1949, po nástupe nového ateistického režimu, komunisti ako jeden z prvých zlikvidovali Saleziánsky dom v Žiline, Vincenta Miča predstavení poslali do Svätého Beňadika. Pomáhal tam Jozefovi Meškovi a snažili sa zachraňovať, čo sa dalo. Aj po návrate domov do Terchovej sa s ním stretával a pomáhal pri rozličných akciách. Počas tých rokov sa stal jedným z hlavných organizátorov pútnických zájazdov do známych mariánskych svätýň. Zároveň bol v Terchovej kostolníkom a naďalej pomáhal pri organizovaní náboženského života veriacich.

V období po Pražskej jari Vincent Mičo obnovil kontakty so Saleziánskou spoločnosťou a 24. mája 1972 zložil prvé rehoľné sľuby. Naďalej zostal kostolníkom v Terchovej, kde mal skromnú chalúpku, v ktorej uskutočňoval rozličné mládežnícke akcie a duchovné cvičenia. Veľa sa za chlapcov modlil ruženec a iste nejednému mladému kňazovi z Terchovej vyprosil povolanie. Chodieval tiež na komunitné stretnutia a na saleziánske duchovné cvičenia.

Keď saleziáni po Nežnej revolúcii (1989) obnovili svoju verejnú činnosť v Žiline, Vincent Mičo prišiel do komunity medzi prvými. Pomáhal ako kostolník a neskôr, keď ho už obmedzovala choroba, sa stále modlil ruženec, pomáhal s drobnosťami pre kuchyňu a každého sa snažil povzbudiť svojou srdečnosťou. Mladí spolubratia si na ňom vážili najmä jeho ochotu pomôcť, trpezlivosť a veselosť. Vždy sa u Vincenta Miča radi zastavili, potešili ho, porozprávali sa a pomodlili s ním. (Spracované na základe textu, ktorý nám poslal **don Jozef Skala, SDB** – provinciálny sekretár Saleziánov Dona Bosca v Bratislave.)

Z kroniky Saleziánskeho domu v Žiline

„V piatok 29. decembra 1995 v dôsledku zhoršenia zdravotného stavu nášho koadjutora Vincka Miča, dopoludnia o 10.00 h, odviezla

ho sanitka na kontrolu do nemocnice v Žiline. Hospitalizovali ho na internom oddelení. Bol zaopatrený svätými sviatosťami.

V nedeľu ráno na Silvestra, vo sviatok Sv. Rodiny, o 05.50 h prišla zdravotná sestra odobrať Vinckovi krv, pričom on s úsmevom na tvári vydýchol: „Nech odpočíva v pokoji!“ Informácie poskytol don Jozef Skálny – ekonóm.

Vincko Mičo, narodený 17. 2. 1920, nás 31. 12. 1995 vo veku 75 rokov a 10 mesiacov opustil. Rozlúčka v Saleziánskom dome v Žiline sa konala v stredu 3. 1. 1996 o 10.00 h. Odobierka so zosnulým bola so sv. omšou. Hlavným celebrantom bol don Vladimír Fekete, koncebrovali direktor don Marián Valábek a don Štefan Turanský. V homílii don Vladimír Fekete vyzdvihol maličkých podľa slov modlitby Pána Ježiša: „Zvelebujem Ťa, Otče, Pán neba a zeme, lebo si ukryl tieto veci pred múdrymi a rozumnými a vyjavil si ich maličkým.“ Ponižená bola jeho služba, ale zaiste milá Pánu Bohu.

V Terchovej o 14.00 h bola v kostole odobierka so sv. omšou, ktorú celebraval dekan Jozef Šabo s koncebroujúcimi saleziánskymi kňazmi. Páter Šabo v homílii pripomenul 20 rokov Vincenkovej kostolníckej služby. Uvedol tiež, že necítil smútok, ale čosi nebeského – radosť.

Vincent Mičo je pochovaný na cintoríne v Terchovej. Na rozlúčke v kostole povedal o ňom niekoľko slov don Vladimír Fekete, na cintoríne direktor Marián Valábek. Zosnulý pochádzal z roľníckej rodiny. Ako 6-ročnému mu zomrel otec, mal mladšieho brata a sestru. Matka sa druhýkrát vydala, aby mali deti oporu v rodine. Neskôr sa ozvalo vo Vinckovi rehoľné povolanie. Čítal Saleziánske zvesti a Hlasy z domova a misii. Z nich sa dozvedel, že saleziáni prijímajú koadjutorov – spolubratov. Prihlásil sa k nim do Žiliny a dostal sa na hospodárstvo. Bolo to 31. 1. 1948, práve na sviatok sv. Jána Bosca...

Zažil barbarskú noc (1950). Poslali ho na hospodárstvo do Hronského Beňadika, ale aj tam zakrátko prišlo k násilnému zatvoreniu kláštora. Nekňazov prepustili domov a Vinckovými pracoviskami sa stali štátne majetky v poľnohospodárstve. Neskôr pracoval na stavbách na Ostravsku, v Elektrovoде a naposledy na pošte 2 v Žiline na prekládke balíkov. Zúčastňoval sa prác na výstavbe kostola v Terchovej, vozil štrk a podobne. Postupne si postavil rodinný domček, robil kostolníka v Terchovej i v Saleziánskom dome v Žiline – celkovo 21 rokov.

Pod vedením dona Štefana Olosa zložil večné sľuby 27. januára 1978 v Hubovej. Saleziánskou formáciou nadobudol don Boscovho ducha.“ (Zaznamenal kronikár **Martin Martinec**)

Úvahy o rehoľnom povolaní

„Jedného v mladom veku, iného neskoršie volá Pán. Poď do mojej vinice. Ohlasuj, apoštoluj, zanechaj všetko, čo máš. Vyjdi aj zo seba, povznes sa nad všetko, čo je zemské. Hľad viac na to, čo je duchovné, nebeské. Dokiaľ to neurobiš, nie si mojím a ja som nie tvojim. Keďže chceš byť mojím učeníkom, čo za to dostanem? Čo som dostal Ja za moje veľké utrpenie? Posmech, rúhanie, hrešenie, svätokrádeže a iné rôzne hriechy. Takto sa odplácajú Pánovi za Jeho milosti a dobrodenia!

Podľa mnou a zanechaj všetko, čo máš – priateľov, rodinu, rodičov... Neváhaj, pod! Čas uteká ako voda každej chvíľky večná, neváhaj a pod! Mladý vek ti uplynie, stredný vek ti utečie, v starobe tmavá noc ťa zachváti! A čo povieš Pánovi? Volal som Ťa a nešiel si za mnou. Išiel si za svojimi chůfkami. Kolkoby by si bol dobrého urobil, kolkoby dušiu zmieril s Bohom, kolkoby by si dal posilu na životnej ceste. Priateľstvo na zemi môže sa získavať a pretrvávajú, ale môže sa i stratiť. Priateľstvo svätých v nebi trvá večne a nikdy sa nemôže stratiť.“ (**Zo zápisov Vincenta Miča**)

Spomienka prvá

„Spoznali sme sa v roku 1985, keď som bol ako mladý aspirant prijímaný do rádu saleziánov. Pochádzam zo Zlatých Moraviec, ale k saleziánom som bol „prevelený“ do Žiliny. Bolo to ešte za totality, potreboval som vyriešiť vojenskú službu, takže som musel byť nahlásený na trvalý pobyt niekde v okrese Žilina. V tom čase to bolo náročné, aby sme neboli prezradení. Nikde to nebolo možné. A vtedy som dostal od predstavených povel, že mám ísť za kostolníkom do Terchovej. Zašiel som za ním a povedal, že ma posielajú predstavení, aby ste ma prihlásili v Terchovej „na bývanie“. Vtedy som mu ešte vykal. A Vincko o tom vôbec nediskutoval. Povedal mi, dobre, príď zajtra, pôjdeme na matriku. Prišli sme spolu na matriku a Vincko tak jednoducho, prostoreko hovorí: „Toto je môj vzdialený príbuzný, prosím, prihláste ho ku mne na bývanie.“ Doteraz si spomínam na tú adresu – Terchová 905, ale v živote som tam nespál. Všetci sa na matričnom úrade čudovali, ale nikto neprotestoval, pretože vedeli, že Vincko je dobrý človek. Takže bol som asi desať rokov obyvateľom Terchovej...

Vincko vždy pôsobil ako tichý, pokorný a úslužný človek. Čo sa mi na ňom veľmi páčilo a nevedel som to pochopiť, bolo, že sa ničoho nebál, hoci nám hrozili problémy s vtedajšou mocou, keby sa na to prišlo. Hovoril, keď posielajú predstavení, tak je to tak... Čo som ešte obdivoval, keď som za ním do kostola v Terchovej prišiel, bolo, že už ako starší človek ovláda toľko mladých chlapcov – miništrantov.

Ja som bol potom dva roky na vojne v českom meste Louny ako tankista. Čas bežal a po prevrate v roku 1989 nám v zmysle zákona vrátili naspäť Saleziánsky dom v Žiline. Provinciál určil, že sa máme vrátiť do komunit a začať verejne pôsobiť. Žilinská komunita saleziánov bola prvá, ktorá sa po revolúcii sformovala, a Vincko bol prvý koadjutor, ktorý prišiel bývať do Žiliny. Vtedy som sa vlastne tretíkrát stretol s človekom, ktorý ma „ubytoval“ za totalitu. Obdivoval som, ako dokázal opustiť svoju rodnú hruďu a chalúpku, v ktorej vyrastal, a prišiel medzi nás kňazov do komunity na Rajeckej ceste

17 v Žiline. V tom čase akurát oslavoval sedemdesiatku. Dostal maľičkú izbu, kde býval; teraz je na tom mieste chórus.

Vždy bol skromný, nenahovoril veľa slov, ale bol aktívny čo sa týka denného režimu – modlitby ranné, obedné, večerné, vždy bol v spoločnej miestnosti, kaplnke, s predstihom medzi prvými. Viem, že Vincko mal problémy s dýchaním, napriek tomu túžil ešte upravovať a starať sa o okolie. Kosil trávu v areáli veľkom asi ako futbalové ihrisko. Bolo tam oratórium, v priestoroch ktorého pred rokom 1989 pôsobili policajti. Zostal tam veľký neporiadok, tak to opravoval a zveľadoval. Chcel tam mať aj záhradku, v ktorej by dopestoval mrkvu, petržlen a ďalšiu zeleninu. Bol takým gazdom, čo si doniesol z Terchovej. Mal silný vzťah k tomu, čo robil celý život doma pri poľnohospodárstve.

Don Miroslav Kysela s Vincentom Mičom (vpravo) v Terchovej – osada Srniakovia

Spomeniem aj humornú záležitosť týkajúcu sa priestoru, kde boli kedysi policajti – bývalé oratórium. Z času na čas tam čosi zmizlo. Skrátka, do areálu chodili nepozvaní hostia. Spravili sme preto oplotenie a začali zamykať, aby nám v noci nezmizlo to, čo sme cez deň urobili. Raz išiel Vincko kosiť a zabudol si kľúče od bránky. Nechcelo sa mu vracáť, lebo ťažko dýchal, a tak ako správny Terchovec chcel bránu preliezť. Nešťastne si pri dopade zlomil dve rebrá a my sme sa to dozvedeli až o dva týždne. Nám nechcel nič povedať a hoci zranený, stále chodil kosiť a upratovať.

Raz, neviem už presne pri ktorých jeho narodeninách, sme my mladí obliekli Vincka do terchovského kroja. Aj klobúk sme mu dali, aj valašku a spolu sme sa zabávali. To bolo vynikajúce, vtedy som videl, že Vincko skutočne ožil a mal radosť, že my mladí saleziánski chlapci sme si ho všimli. Aj si s nami zaspieval...

Pri spoločných rozhovoroch spomínal, že v žilinskom Saleziánskom dome pracoval kedysi, ešte pred nástupom komunizmu, ako tzv. famil. Famili boli dobrovoľníci, ktorí sa vtedy ešte nemohli stať

OSOBNOSTI TERCHOVEJ (87.)

saleziánmi, ale slúžili im s tým, čo mali v správe. Ukazoval mi, kde býval, kde chovali dobytok a kone. Volali to kolchoz. Staral sa aj o koňa pre direktora, ktorý sa väčšinou v nedeľu chodil povozit' po periférii Žiliny. Saleziánom sa Vincko stal prostredníctvom vikára spoločnosti Mirka Kyselu – Žilincana pochádzajúceho zo Závodia. Spolu s Martinom Martincom z Mojšovej Lúčky, ktorý mal v mladosti úraz a tiež sa nemohol stať zo začiatku saleziánom, ich oboch Mirko Kysela prijal za saleziánov – koadjutorov.

Vincko žil úžasný jednoduchý apoštolát, ktorý som ako mladý aspirant, kandidát i kňaz saleziánskej rehole obdivoval. Nikdy nezabudnem, ako som vďaka nemu rozprával, že som z Terchovej, hoci som v nej nikdy nespal“ – s úsmevom uzatvára spomínanie na Vincenta Miča **don Juraj Malý, SDB**.

Spomienka druhá

„S ujom Vinckom, ako sme ho rodinne oslovovali, som prežil v Saleziánskom dome v Žiline obdobie rokov 1991–1995. On bol spomedzi nás jediný staronový obyvateľ domu, lebo tu žil aj pred rokom 1950. Vykonal vtedy hospodárske práce. Keď sme od Ministerstva vnútra SR prebrali po roku 1989 priestory Saleziánskeho domu v Žiline, našli sme dve rebriny z voza, čo Vincko používal za „dávnych čias“... Pretože vo svojej rodnej obci Terchová slúžil ako kostolník, aj po príchode do Saleziánskeho domu bol kostolníkom. A keď nebolo organistu, predspevoval omšové piesne. Keď mu sil ubudlo a hlásili sa choroby, viacej musel oddychovať. No keď sa mu sily trochu vrátili, hneď zobral kosu a obkásal okolo domu, čo bolo treba. Do rodnej Terchovej chodil asi raz do mesiaca pre dôchodok. V záhradke pri dome, kde predtým býval, vždy na jar nasadil zeleninu a zemiaky, aby niečo dopestoval pre saleziánov. Nepočul som ho nikdy na niečo sa sťažovať. S trpezlivosťou a pokojom znášal farchu rokov a choroby. Ostane v mojej pamäti ako príklad trpezlivosti a pokory.“ (**Štefan Urban, SDB**)

Miestne kultúrne stredisko Terchová

**Budíme
všetci
potešení**

28. 12. 2021 o 18,00 h
Terchovská galéria
umenia v Terchovej

Účinkujúci: Ťažká muzika, Trio z Chotára, Janka
a Zuzka Patrnciakové, Nebeská muzika, Zbojband,
žiaci a učitelia SZUŠ Akadémia muzika

Spomienka tretia

„Vyrastal som neďaleko domu, kde strýčko Vincko býval“ – spomína **Marián Zajac** a pokračuje: „Odkedy som začal miništrvať, často sme spolu chodili na autobus do kostola z jednej zastávky. V kostole a v „zákrstí“ mal vždy poriadok, všetko malo svoje miesto. Pánko Šabo sa na neho mohol kedykoľvek spoľahnúť. Nám miništrantom takisto zdôrazňoval poriadok vo veciach, ktoré sme mali robiť. Trpezlivo nás učil čistiť sviečky, zvoníť, búchať, rozrábať kadidlo, skladať alby, ornáty, velum a iné. Keď videl, že nám to ide, vedel nás aj pochváliť...“

Nezabudnem, ako ma brával v júni ku Kaplnke Najsvätejšieho Srdca Ježišovho pod Bukovinu, kde sa v nedeľu popoludní stretli ľudia a modlili sa pobožnosť. Mne dával vtedy čítať litánie k Srdcu Ježišovmu. Prvýkrát sa mi tak triasli ruky, že mi vypadali zo strýčkovej hrubej knižky všetky sväté obrázky, čo tam boli... V dome u Srniakov mal malé varhany, volal ich harmónium, a keď sme k nemu prišli, mohli sme si na nich zahrať.

Až po Nežnej revolúcii som sa dozvedel, že je saleziánom, hoci už pred ňou – nás miništrantov – jeho známi kamaráti saleziáni často brávali do hôr na turistiku, cyklistiku, premietali nám filmy o don Boscovi, Dominikovi Saviovi, Márii Goretti či Tarzícioví. Rád na neho spomínam.“

Spracoval **Marián ZAJAC**

Poznámka: V texte sa viac ráz spomína slovo koadjutor, čo v cirkevnej terminológii znamená zasvätený laik, nekňaz, spolubrat. Podľa Dona Bosca mali koadjutori chodievať všade tam, kde nemohli ísť kňazi.

VODA

VODA JE SILNEJŠIA NEŽ KAMEŇ,
DOBRÁ VODA VŽDY ZVÍŤAZÍ.
ČLOVEK HĽADÁ JEJ PRAMEŇ
JAK ODTRHNUTÝ Z REŤAZÍ.

VODA JE SILNEJŠIA NEŽ KAMEŇ,
AJ KEĎ ZÚRI ČI POMALY PLYNIE.
NEODOLÁ JEJ ANI PLAMEŇ,
S ňOU SVET NIKDY NEZAHYNIJE.

VODA JE SILNEJŠIA NEŽ KAMEŇ,
VODA SI VŠETKO PAMÄTÁ.
LÁSKU ZA LÁSKU ZAMEŇ,
KEĎ ŽIVOT S TEBOU ZAMETÁ.

VODA JE SILNEJŠIA NEŽ KAMEŇ,
DOBRÁ VODA JE ZÁZRAČNÁ VEC.
NECH JE TU NAVEKY AMEN,
VODA – LÁSKA NEODCHÁDZA PREČ.

VODA JE SILNEJŠIA NEŽ KAMEŇ,
DOBRÁ VODA VŽDY ZVÍŤAZÍ.
ČLOVEK HĽADÁ JEJ PRAMEŇ
JAK ODTRHNUTÝ Z REŤAZÍ.

KAMIL MURÁŇ

Terchová v reprezentatívnom zozname

V piatok 3. decembra 2021 zapísala ministerka kultúry SR Natália Milanová do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska ďalších šesť prvkov – medzi nimi aj Jánošíkovskú tradíciu, ktorá je neodmysliteľne spojená s Terchovou. Vedno s ňou boli zapísané prvky Skalický trdelník, Tance s vyhadzovaním v myjavsko-trenčianskej oblasti, Črpkáky, Goralská kultúra a Karička z Parchovian. Celkovo figuruje v spomenutom reprezentatívnom zozname už 32 prvkov.

Slávnostný galaprogram na počesť novo zapísaných prvkov sa 3. decembra zo všeobecne známych príčin neuskutočnil. Všetci ale skalopevne veríme, že prestížne ocenenie Jánošíkovskej tradície adekvátne oslávim v Terchovej počas jubilejného 60. ročníka medzinárodného folklórneho festivalu Jánošíkove dni (27. – 31. 7. 2022).

Zmienku si istotne zaslúži aj aktuálne desiate výročie zápisu prvku Terchovská muzika do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska (15. 12. 2011), respektíve ôsme výročie jeho zaradenia do UNESCO (5. 12. 2013).

Osvvedčenie o zápise Jánošíkovskej tradície

Osvvedčenie o zápise Terchovskej muziky

Dvorana Ministerstva kultúry SR, 15. december 2011 – zápis prvku Terchovská muzika do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska

Bez spevu, muziky Terchová nebude...

Vtedy bude veru v tej Terchovej pusto,
keď prestane spievať ten Hanuliak Gusto.

(Vilo Meško)

Osmutnejú všetky terchovské doliny,
keď prestane spievať Vilo z Podoliny.

Smutné budú všetky hory, polia, stráne,
keď prestane spievať Jano ze Struhárne.

Smutne bude veru aj na vyšnem konci,
keď už prestanú hrať naši Rybárovci.

Keď už prestanú hrať Muchovci do skoku,
smutno bude veru aj v Biele m Potoku.

-red-

Nesmúťme, nežiaľme, kým ešte zijeme,
pokiaľ sme v Terchovej, vždy spievať budeme.

Nesmúť že nám, nesmúť, ty naša Terchová,
ešte si Terchová spevákov vychovala.

Keď starí prestanú, mladí začínajú,
všetkých rozveselia, keď hrajú, spievajú.

Tak to vždycky bolo, aj to tak vždy bude,
bez spevu, muziky Terchová nebude.

(Gusto Hanuliak)

PRÍŠLO NA NAŠU ADRESU

Milí priatelia,
blahoželám k dosiahnutiu takého pekného úspechu. Jánošíkovská tradícia je vďaka Terchovej a jej úžasne oddaným a pre uchovanie našej národnej kultúry aj mimoriadne zapáleným ľuďom stále živá, dobre komunikovaná a aj veľmi populárna. Všetkým, ktorí ste sa o tento zápis do zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska pričínili, patrí veľký obdiv a poďakovanie.

Nie je to totiž zápis prvý a verím, že ani posledný. Originálnych tradičných prvkov, ktoré by tam ešte mohli pribudnúť a pochádzajú z Terchovej, je totiž ešte dosť. Vzácné však je, že vy sa o ne nielen dobre staráte, ale ich aj kvalitne prezentujete a rozvíjate, čím zachováte slovenskú identitu a pamäť nášho národa. Veľká vďaka vám za to.

Srdečne všetkých priateľov a známych z Terchovej pozdravujem

Marián TURNER

generálny riaditeľ Umeleckého súboru Lúčnica
V Bratislave, 9. 12. 2021

Jánošíkovská tradícia (1.)

V nedeľu 7. novembra 2021 sa v Terchovskej galérii umenia konalo podujatie venované zápisu prvku Jánošíkovská tradícia do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska. Istotne netreba zdôrazňovať, že ocenený prvok má bezprostrednú spojitosť s Terchovou, jej ľudovou kultúrou, umením a folklórom. Historický vývin a konkrétne prejavy jánošíkovskej tradície sú témou nášho nového seriálu, ktorý v tomto čísle novín rozbiehame.

Legenda zvaná Jánošík. Ako sa vlastne rodí legenda? Zrejme ide o kombináciu človečenskej potreby a absencie ideálu. Božie mlyny sa kdesi pozabudli, boli ďaleko, a spravodlivosť nie a nie sa dostať. Neprišla včera, dnes a nikto už neverí, že príde zajtra. Preto sa musel narodiť symbol, ktorý mal v „génoch“ nadčasovú schopnosť rozdávať nielen dukáty, ale predovšetkým a najmä nádej. A že išlo v prípade Slovenska o zbojníka! Prepánajána, veď inak to nie je ani vo svete. Angličania Robin Hood, Dick Turpin, Škót Rob Roy, Švajčiar Wiliam Tell, Francúzi Mandrin, Cartouche, Taliani Rinaldo Rinaldini, Salvatore Giuliano, Rus Stenka Razin, Španieli Diego Corrientes, Curro Jiménez, Bulhar Panajot Chitov, Američania Jesse James, Calamity Jane, Brazílčan Lampiao, Japonec Nezumi Kozó, Rakúšan Grassell, Poliak Pročpak, Česi Jan Sladký Kozina, Babinský, Nemec Karl Stülpner, Maďar Sándor Rózsa, Ukrajinec Nikola (Mykola) Šuhaj – a mohli by sme vo výpočte mien pokračovať ešte riadne dlho – boli v rôznych historických érach niečím iným?!

Moderné národy si starostlivo uchovávajú vlastnú ľudovú tradíciu, ktorá zvykne bývať spájaná, ako bolo naznačené, s konkrétnou historickou postavou. Slováci majú „zbojníckeho kapitána“ či „hajtmána hôrných chlapcov“ Juraja Jánošíka. Túto osobnosť si určite nie náhodou privlastnili Slováci doma i vo svete, lebo fenomén jánošíkovskej legendy vždy predstavoval v našich končinách stelesnenie odvahy, statočnosti, nepoddajnosti a túžby po ľudskej spravodlivosti. V historicky krajne dramatických existenčných časoch dokázal burcovať národné sebedomie do boja za naplnenie spomenutých ideálov. Nezanedbateľne tiež prispel k formovaniu česko-slovenskej kultúrnej vzájomnosti, vzniku a upevňovaniu prvého spoločného štátneho zväzku Čechov a Slovákov.

Ústne podanie

Terchová ležiaca na rozhraní Horného Považia, Kysúc a Oravy, v lone malebnej prírody, patrí medzi obce, kde stále pretrvávajú živé prejavy ľudového umenia a folklóru, a kde je mimoriadne rozvinutá najmä hudobná kultúra. Obyvatelia si dodnes starostlivo uchovávajú tradičné ľudové piesne a muziku. Vo všeobecnosti platí tvrdenie, že ľudová pieseň v kombinácii s pôvodnou hudobnou

kultúrou je sférou, v rámci ktorej sa jánošíkovská tradícia kontinuálne rozvíja najdlhodobejšie a najsystematickejšie. Registrujeme ju do dnešných čias v piesňovom a inštrumentálnom prejave mnohých slovenských oblastí (Horné Považie, Kysuce, Liptov, Orava, Turiec, Gemer, Spiš a iné). Významne k tomu dopomohli aj závery terénnych výskumov etnomuzikológov a skladateľov, ktorí zachránili pre budúce generácie nesmierne cenný autentický folklórny materiál. Obísť nemožno ani dôležitú skutočnosť, že prvky Fujara a jej hudba, Terchovská muzika a Gajdy a gajdošská kultúra, bezprostredne súvisiace s jánošíkovskou legendou, boli zapísané do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva UNESCO.

Jánošíkovská tradícia sa vo svojich rozmanitých formách od polovice 18. storočia dlhodobo šírila ústnym podaním v mnohých regiónoch Slovenska, Poľska, Moravy i Ukrajiny. Vzniklo nespočítateľné množstvo ľudových básní, piesní, balád, povestí, legiend, rozprávok... Ich zbieraníu, spracovávaníu, časopiseckému a knižnému vydávaniu venovala úsilie v rôznych historických obdobiach plejáda domácich i zahraničných literátov.

Šírenie ústnej tradície a autentických jazykových prejavov evidujeme, samozrejme, aj v Terchovej. Najintenzívnejšie túto líniu rozvíjali ľudový rozprávač a folklorista Alojz Chvastek, bača Adam Laurenčík-Patrnčíak, ľudový básnik Jozef Meško-Kvaček, autor povestí Adam Jánošík, bača, hráč na píšťalkách a spevák Vincent Patrnčíak, humorista a muzikant Ján Vráblik a zberateľ Anton Meško (v rukopise zanechal obsiahlu bibliografiu reflektujúcu jánošíkovskú tradíciu). Rozprávačské (interpretačné) majstrovstvo a texty niektorých zo spomenutých nositeľov ústnej tradície sú okrem knižných diel zaznamenané a uložené v archívoch Slovenského rozhlasu v Bratislave (RTVS) a Slovenskej národnej knižnice v Martine.

Ludová pieseň

Ľudové piesne s jánošíkovskou tematikou patria medzi najbohatšie aj najpopulárnejšie súčasti repertoáru mnohých terchovských, slovenských, ale i poľských detských, mládežníckych a dospelých folklórnych súborov, skupín a sólistov. Pôvodne rozšírili melodický rozsah i formovú výstavbu pastierskych piesní a obohatili ich o nové témy. Zobrazujú jánošíkovskú smelosť, statočnosť, silu a obratnosť, vzdor proti nepravostiam a krivdám. Relatívne často sa objavujú baladické motívy dolapenia a následného potrestania (dorúbanie, obesenie) odvážneho zbojníka. Samozrejme, v tomto tematickom okruhu majú najsilnejšie zastúpenie piesne o legendárnom Jurajovi Jánošíkovi. Známy povestový príbeh o jeho chytení a liptovskom procese je vyspievaný v najobľúbenejšej zbojníckej balade Čo sa stalo nové... Pieseň má rozprávačský charakter s textovou dominanciou. Melódia z tohto dôvodu nemá veľké výkyvy – pridrižiava sa intonácie reči.

Hádám ani netreba bližšie uvádzať, že jánošíkovské piesne tvoria neodmysliteľný zdroj repertoáru prvku Terchovská muzika, ktorý bol v decembri 2013 zapísaný do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva UNESCO. (Terchovskej muzike je v knihe venovaná samostatná kapitola.)

Bohatý výskyt ľudových piesní a zhudobnených básní s jánošíkovskou tematikou charakterizuje tiež goralské oblasti poľsko-slovenského pohraničia (Podhalie, Orava, Spiš, Gorce, Pieniny).

Tanec

Výrazne sa jánošíkovská tradícia premietla aj do ľudového tanca. Svedčia o tom desiatky choreografických diel, ktoré vytvorili tak špičkoví folkloristi, ako i plejáda menej známych, respektíve úplne neznámych (anonymných) osobností. Do prvej kategórie patria napríklad Cyril Zálešák, Štefan Nosál, Ján Blaho alebo Vladimír Urban. Téma bola blízka aj Jurajovi Kubánkovi, ktorý pre SLUK urobil niekoľko majstrovských choreografií (Povesti o Jánošíkovi a hôrných chlapcoch, Tanec hôrných chlapcov, Zbojnícky tanec a iné).

Expozície

Historickej postave Juraja Jánošíka sa v rámci svojej všestrannej činnosti venuje Múzeum Janka Kráľa v Liptovskom Mikuláši, ktoré vzniklo v roku 1955. Terchovský rodák, ako vieme, bol väznený, súdený a popravený práve v tomto meste. Bohatý zbierkový fond múzea obsahuje popri písomných prameňoch a archívnych dokumentoch aj mnohé vzácne súvekové predmety a artefakty. Osobitne spomenieme pre návštevníkov atraktívnu mučiareň. Jánošíkovskej tradícii a jej zrkadleniu venovalo múzeum niekoľko výstavných projektov, vedeckých a odborných konferencií, seminárov či kolokvií, z ktorých vyšli zborníky. Múzeum Janka Kráľa je v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta Liptovský Mikuláš.

Pri príležitosti 250. výročia zbojníckeho úmrtia (1963) vznikla v objekte starej školy v centre Terchovej stála expozícia Jánošík v histórii a tradícii. Neskôr (1986) bola presunutá do vysunutej expozície Považského múzea v budove obecného úradu. Odvtedy jestvuje stála expozícia s názvom Jánošík a Terchová. Súčasne s dejinami obce môžu návštevníci expozície detailnejšie spoznať životný príbeh ľudového hrdinu, ako i miesto a význam jánošíkovskej legendy v dejinách slovenskej literatúry, kultúry a umenia. Vedno s prehľadnými informačnými panelmi, rôznymi historickými reáliami (odev, predmety bežnej spotreby, pracovné náradie, dereš...), faksimile, výtvarnými dielami, drevorezbami, fotografiami, suvenírmi a ďalšími artefaktmi je k dispozícii tiež premietanie filmov.

Stálu expozíciu Jánošík a Terchová prevádzkuje Považské múzeum Žilina v zriaďovateľskej pôsobnosti Žilinského samosprávneho kraja. 330. výročia narodenia legendárneho zbojníckeho kapitána reflektovalo začiatkom augusta 2018 v jeho rodnej osade Jánošovia sprístupnenie Symbolického Jánošíkovho domu. Vzápätí, o rok neskôr, v ňom bola zriadená stála expozícia, ktorá slúži záujemcom, turistom a návštevníkom Terchovej nepretržite počas celého kalendárneho roka. Nechýbajú v nej knižné diela, trička, atraktívne suveníry a spomienkové predmety reflektujúce jánošíkovský fenomén (valaška, čiapka, košeľa, dukáty, drevorezby, pamätné mince a medaily, odznaky...). Expozícia je prioritne venovaná Jurkovmu detstvu, rodičom a súrodencom (sochy, dobový nábytok, predmety bežnej spotreby). Medzinárodný folklórny festival Jánošíkove dni v Terchovej sa od roku 2018 otvára v rodnej osade patróna tejto veľkej kultúrnej akcie. Jánošíkov dom prevádzkuje obec Terchová.

Pozoruhodným javom sú malé súkromné galérie a múzeá vo viacerých slovenských mestách a obciach, dokumentujúce jánošíkovský kult. Vlastnia ich vášniví zberatelia všetkého, čo akýkoľvek spôsobom korešponduje so zbojníckym kapitánom. Zrejme najväčšiu takúto zbierku má Jaroslav Brezina z Nitry, ktorému koluje v žilách terchovská krv.

Peter CABADAJ

Martin Benka: Posledný tanec Jánošíka - návrh na hlavičku listového papiera (akvarel, 50. roky minulého storočia; v zbierkach SNM Múzea Martina Benku v Martine)

Jánošíkov dom v jeho rodnej osade Jánošovia, kde sa to všetko začalo
FOTO – František MUCHA

Mesto Martin chce mať sochu svojho patróna

Dňa 11. 11. 2021 – symbolicky na sviatok sv. Martina – sa konala v metropole Turca na pešej zóne prezentácia modelu návrhu sochy patróna mesta. Akciu zorganizovalo občianske združenie Za sochu sv. Martina, ktoré začiatkom roka vypísalo verejnú zbierku na zhotovenie skulptúry. Funkciu predsedu spomenutého občianskeho združenia zastáva Peter Cabadaj. Keďže jeho príhovor, ktorý si v rámci prezentácie diela vypočulo v Martine množstvo ľudí (vrátane tam žijúcich Terhovcov), má univerzálnejšiu myšlienkovú platnosť, uverejňujeme z tohto textu meritórnu časť.

Naše konanie, správanie, postoje a životné stratégie zvykne formovať kultúra a spoločnosť, z ktorého pochádzame. Ide všetko o faktory, ktoré si nevyberáme, nedokážeme ich ovplyvniť, a predsa fundamentálne predurčujú životné dráhy každého z nás. Hlbšie pochopenie blížneho v jeho krehkosti, slabosti, nedokonalosti a smrteľnosti vytvára priestor na ozajstnú spolupatričnosť a ľudskosť. Vidieť človeka bez domova, človeka chorého, človeka chudobného, človeka strateného, človeka, ktorý zlyhal, a chápať, že za istej zhody okolností by som tým zúfalým neborákom mohol byť ja sám, nám umožňuje porozumieť skutočnosti, že nežijeme izolovane od celku. A prečo to vlastne spomínam? Práve dnes máme sviatok sv. Martina, patróna nášho mesta, ktorý svojím fascinujúcim životným príbehom, respektíve magickou legendou symbolizuje hodnoty humanizmu, ľudskej spolupatričnosti a autentickej solidarity. Univerzálne posolstvo vznešeného muža na bielom koni, ktorý daroval polovicu svojho plášťa žobrákovi, a svätomartinský kult hlboko ovplyvnili európsku civilizáciu, kultúru, umenie...

„Svätý Martin nám pomáha pochopiť“ – napísal v roku 2007 pápež Benedikt XVI. –, že „len vďaka spoločným záväzkom sa môžeme stretnúť s problémami našej doby, budovať svet mieru a spravodlivosti, v ktorom každý človek môže žiť dôstojne. Môžeme tak urobiť, ak v globálnom modeli preváži autentická solidarita, ktorá je schopná zabezpečiť, aby všetci ľudia na svete mali dostatok jedla, vody, zodpovedajúcu zdravotnú starostlivosť, ale aj prácu a energetické zdroje, ako i kultúrne, vedecké a technické znalosti.“

...Istotne nepreženiem, keď uvediem, že svätomartinský kult zásadným spôsobom ovplyvnil a poznačil aj dejinný vývoj metropoly Turca. Veď ako inak možno vysvetliť neodškriepiteľnú historickú skutočnosť, že tak ako ikonický svätec, aj dobový Turčiansky Sv.

Martin sa veľkoryso rozdal – Slovensku. Nielen tým, že na svojej pôde vytváral podmienky k zrodu politických, hospodárskych, sociálnych, kultúrnych, umeleckých a mediálnych vízií a programových konceptov, ale i faktom, že ich nezištne doslova svojmu Slovensku „daroval“. Kapitálna časť vrcholných domácich inštitúcií aj médií bola totiž v povojnovej ére „prestahovaná“ z Martina do Bratislavy.

...Uvedené aj nespomenuté kontexty či súvislosti inšpirovali občianske združenie Za sochu sv. Martina k myšlienke vypísať finančnú zbierku na postavenie biskupovho pomníka v našom meste. Oduševnení páni sa jednoducho nechcú zmieriť so smutným faktom, že ani po 750 rokoch nemá Martin skulptúru svojho chránenca... Som veľmi rád, že symbolicky práve dnes môžeme verejnosti predstaviť model prvého oficiálneho návrhu – súsošie s názvom Plášť sv. Martina –, ktorý splnil všetky stanovené obsahové aj formálne kritériá.

Peter CABADAJ
(Martin, 11. 11. 2021)

Model súsošia Plášť sv. Martina. Autorom diela je medzinárodne uznávaný sochár, grafik a dizajnér Milan Kuzica – rodák z Martina žijúci v Prahe

Odišli do večnosti

Anton Marec

Autor literatúry faktu, prozaik, spisovateľ pre deti a mládež, rozhlasový tvorca, etnograf, filológ, ale i horský nosič, chatár, lyžiarsky inštruktor... Tým všetkým stihol za svojho života byť Anton Marec, rodák z Považského Chlmca, ktorý nás navždy opustil 21. septembra 2021. Zomrel vo veku 68 rokov v milovaných Vysokých Tatrách, kde trvale žil.

Dôležité miesto v kontexte jeho bohatého literárneho diela majú povesti – vrátane jánošíkovských, čo potvrdzujú dve úspešné knihy (Jánošík, Jánošík... Matica slovenská, 1994; Jánošík, Jánošík... Povesti o najslávnejšom zbojníkovi, Ikar, 2019). Prvý menovaný titul vyšiel tiež v anglickej verzii.

Veľký milovník a znalec slovenských hôr Anton Marec mal dobrých priateľov aj v Terchovej.

Edita Gruberová

Aristokratický operný svet jej dal veľavravné honosné prívlastky ako Kráľovná belkanta, Diva divissima, Edita Velká, Primadonna assoluta, Hlas slávika, Cárovná spevu, Kráľovná koloratúry, Božská Edita, La Gruberová... Podľa koryfeja slovenskej teatrológie a opernej kritiky Jaroslava Blaha „Gruberová – to je unikátnosť a istota vokálnej techniky, neopakovateľný dar talentu, originálna fantázia, racionálny názor, vedomá voľba prostriedkov, ktorými sa vokálne aj herecky zobrazuje dramatická postava. To je virtuozita aj pokojná elegancia, rafinovanosť aj hlboká emocionálnosť. A navyše neuvěřiteľná životnosť.“

Edita Gruberová. FOTO – Lukáš BECK

Dňa 18. októbra 2021 prišla zo Švajčiarska smutná zvesť o úmrtí svetoznámej opernej divy Edity Gruberovej – rodáčky z Rače (dnes mestská časť Bratislavy). Informovali o tom hádam všetky relevantnejšie zahraničné printové aj elektronické médiá, portály, divadlá. Charizmatická speváčka s čarokrásnym sopránovým hlasom skonala vo veku 74 rokov v Zürichu.

Edita Gruberová s obľubou zdôrazňovala, že ako začínajúca speváčka štartovala svoju hviezdnu kariéru na javisku Štátnej opery v Banskej Bystrici postavou Zuzy v opere Jána Cikkeru Juro Jánošík (1968). Vždy bola hrdá na to, že účinkovala v majstrovskom slovenskom opuse venovanom ľudovému hrdinovi – rodákovi z Terchovej.

Miroslav Cipár

Bol najuniverzálnejším slovenským umelcom a výnimočným človekom. Miroslav Cipár (nar. 8. 1. 1935) prežil život, v ktorom sú v skratke obsiahnuté celé dejiny dvadsiateho storočia. Vystáha-valectvo Slovákov za oceán, drotárstvo a chudoba na kysuckých lazoch, ale i šťastné okamihy detstva, lesy a spievajúca mama, príchod vojny, vraždenie Nemcov, Rusov aj partizánov, opakovaná porážka slobody a demokracie fašizmom a komunizmom, násilné znárodňovanie, totalita a napokon jej pád v novembri 1989, o ktorý sa významne zaslúži. Najviac ale prenikol do širokého verejného

povedomia ako všestranný invenčný výtvarník – ilustrátor, maliar, grafik, sochár, kresliar, dizajnér, scénograf, animátor...

Rodák z horskej dediny Vysoká nad Kysucou (osada Semeteš) odišiel do večnosti 8. novembra 2021 v Bratislave. Zanechal po sebe monumentálne, fascinujúco rozsiahle a vo viacerých ohľadoch jedinečné umelecké dielo. Majstrovi Miroslavovi Cipárovi bola ako hrdému Kysučanovi blízka aj jánošíkovská legenda, čo potvrdzuje najmä bohatá kolekcia tvorcových knižných ilustrácií.

-pc-

Autorom obálky a ilustrácií v zbierke povestí Antona Marca Jánošík, Jánošík... ktorú vydala Matica slovenská, je Ján Skriša

Miroslav Cipár: Zbojníci okolo vatry (kresba – akvarel, 1974; v zbierkach Kysuckej galérie v Oščadnici). Ilustrácia sa nachádza v knihe Ľudových rozprávok, pesničiek, hádaniek, hier a povedačiek Márie Ďuričkovej Zlatá brána z roku 1975

Hrad na Rozsutci

Bolo to dávno, ba veľmi dávno. Už ani najstarší pamätníci si nespomínajú, že by im predkovia hovorili o hrade, ktorý stál na Rozsutci.

Niž z neho nezostalo. Drevo zhorelo a posledné skaly hradných múrov sa dávno zrútili do priepasti. Vraj ktosi chcel, aby po ňom nezostala ani pamiatka, ba aby ho už nikto nikdy nespomenul. A predsa sa zachovala aspoň povesť.

Kedy hrad vznikol, nevedno. Žiadne písomnosti sa o ňom nezachovali. Len tá povesť hovorí o kráľovi, ktorému sa počas jednej z ciest po krajine zapáčil vrch, vytrčajúci sponad ostatných. Zažiadalo sa mu z neho obzrieť si kráľovský majetok. Bol krásny snečný deň. Utešená krajina sa vinula, pokiaľ oko dovidelo. Po chvíľke sa dvíhal vietor. Od západu sa valili husté mraky. Aj slnko sa za nimi strácalo.

Zotmelo sa. Z dialky prichádzalo slabé hrmenie. V tej chvíli sa z nebies zniesla žiara a zaznel hrozný lomoz. Zem sa triasla, skaly sa odvalovali, akoby sa išli otvoriť hlbiny zeme. Kráľova družina ležala na zemi bez života. Len kráľ stál. Chvíľu sa spamätával. Keď o tom rozprával dole pod bralom, pokyvoval hlavou.

„Ten vrch, na ktorom blesk rozsekal skalú, nazveme Rozsutec a postavíme na ňom hrad. Bude z neho vidno doďaleka. Aj stráže budú z neho dňom i nocou sledovať, kto prichádza do krajiny a čo so sebou prináša. Či obchodníci tadiaľto merajú cestu, a či vojaci so zlými úmyslami prichádzajú“ – prezradil svoje zámery kráľ.

Vrch aj s okolitou krajinou daroval kniežaťu Radimalovi a prikázal mu na skale, ktorú nazval Rozsutcom, postaviť hrad. Do kraja prichádzali ľudia, čo hrad stavali, i usadiť sa tam chystali. Všetko by bolo podľa kráľových predstáv, keby v tom nešťastnom roku 1241 sa neboli prihnali tatárske hordy.

Čo Tatárov priviedlo do kraja, kde sa hory tiahli, pokiaľ oko dovidelo, ba kde sa vrchy oblakov dotýkali, na to už dnes nikto presne neodpovie. Možno len obyčajná zvedavosť, alebo pohľad na najkrajší vrch v širokom i ďalekom okolí, s hradom na jeho vrchole. Tatári sa pod ním zastavili v nemom úžase. Túžobne naň pozerali. Vari ani vlastným očiam nechceli veriť.

„Volám sa Hamal a chcem sa s vami priateľsky porozprávať“ – kričal veliteľ Tatárov na obyvateľov hradu. Pritom nepokojne pobežoval na koni. Odpoveď žiadna. Len hlavy strážcov vytrčali spoza hradných múrov.

„Odtiaľto neodídeme, kým sa z hradu nepozriem na všetky strany“ – opäť kričal veliteľ Tatárov. Nepokojne ťahal koňa za uzdu a cválal pod hrad. Už ho poriadny hnev chytil. Iné, väčšie hrady dobyli a vypálili. Všetci sa pred nimi triasli.

„Pustíme vás do hradu a vy nás všetkých pozabijate, ako ste to urobili inde“ – dostalo sa mu odpovede.

„Nechceme vás zabiť. Len sa s vami porozprávame a pôjdeme ďalej“ – vysvetľoval Hamal.

Hodnú chvíľu bolo ticho. Žiadna odpoveď z hradu neprichádzala. Radili sa tam, čo urobiť.

„Je ich veľa a nás málo. Aj vody nemáme nadostač, aby sme sa dlhšie bránili. Budeme sa musieť nakoniec vzdať“ – zamýšľal sa nahlas Radimal, ktorý zastupoval na hrade kráľa.

„Tak či tak nás pozabijajú“ – prezradil svoju mienku veliteľ hradných stráží. Pridala sa k nemu aj Radimalova sestra Ružmila, ktorá tiež na hrade bývala.

„Tak, čo máme robiť?“ – dožadoval sa rady nespokojný Radimal.

„Pustíme na hrad len toho, čo pod hradom na koni nepokojne cvála a dožaduje sa, aby sme ho pustili. Nech teda príde sám“ – navrhla Ružmila.

Všetkým sa to pozdávalo.

„Pustíme len teba samotného. Ostatní nech zostanú dole“ – kričali z hradu.

Medzi Tatármi pod hradom nastala poriadna vrava. I rukami rozhadzovali, ba päsťami hrozili.

„No dobre“ – prišla nakoniec odpoveď zdola.

Martin Habanok

„Obzriem si to tam. Budeme múdrejší a ľahšie sa nám zaútočí, keď sa dozviem, koľko ich je a akú majú výzbroj“ – prezradil Hamal svoje myšlienky.

Privítali ho ako hosťa. Aj si ho uctili, ako sa patrilo. I Ružmila stála pri stene. Keď ju Hamal videl, nič ostatné ho nezaujímalo. Len na ňu pozeral divými tatárskymi očami. Ani sa veľmi nerozprávali. Hamalove oči i myseľ patrili len jej. Aj chcel niečo povedať, ale zdržal sa. Poďakoval sa za prijatie i pohostenie. Nad čím rozmýšľal, sa vtedy nedalo vedieť.

Radimala i Ružmilu chytil nepokoj. Tušili, že Tatári neodtiahnu ani po tejto návšteve.

„Chcem tvoju sestru“ – kričal Hamal, hoci ešte ani medzi svojich vojakov nestačil doraziť.

„Ak mi ju nedáš, dobyjeme hrad a zoberiem si ju. Všetko spálime, na ruiny obrátime“ – hrozil sa pri tom s vytasenou šablou v ruke.

„Takým ľuďom, ako si ty, ju nikdy nedám“ – odpovedal Radimal.

Ešte hodnú chvíľu sa dohadovali. Jeden na brale za múrmi hradu, druhý dole medzi vojakmi, ktorí už mali na svedomí mnoho životov nevinných ľudí. I hrady, dediny a mestá obracali na popol.

Prešlo noci i nový deň nastal. Tatárske vojsko sa nechystalo odísť, ba stany si postavilo, akoby sa hodľali dlhšie zdržať. Rozložili ohne, v kotloch varili jedlo.

„Neodídeme, kým nesplníš moju žiadosť“ – kričal Hamal, keď sa už k večeru chýľilo.

„Nikdy ti ju nedám, radšej tu zhyjnieme! Aj Ružmila ti odkazuje, že radšej zhyjni, akoby mala žiť s divochom“ – odpovedal Radimal.

Na hrade zavládol nepokoj. Radili sa, čo robiť.

„Tak či tak nás všetkých zmárnia, či sa vzdáme alebo budeme bojovať. Radšej v boji zhyznúť, ako kdesi...“ – nedopovedal veliteľ hradných stráží.

Ostatní mu pritakali.

„Nad roklinou je okno, cezeň môžeme ujsť“ – chytil sa slova veliteľ stráží.

Nechápavo naň pozreli. – Ktože by oknom nad priepastou utekal – mysleli si.

„Niektorí zídeme na lanách, ostatných pustíme v košoch“ – vysvetľoval veliteľ stráží. Bolo vidno, že už rozmýšľal aj nad takouto možnosťou núteného odchodu z hradu.

„Tatári z tej strany nie sú. Určite si myslia, že sa tadiaľ nedá z hradu dostať“ – doložil na vysvetlenie.

„Pripravte koše i laná“ – prikázal Radimal.

Prešla ďalšia noc a svitol nový deň. Zdalo sa, že Hamal sa pripravuje na dobytie hradu. Pod hradom bol veľký ruch. Tatári chystali rebríky, spájali drevá s lanami, aby mohli vrhať kamene i fakle s ohňom na hradné strechy.

V hrade bolo celý deň ticho. Ani ohne večer stráže nezapalovali, ba z okien nevychádzalo ani najmenšie svetlo. Tma. Akoby tam ani života nebolo. Hradné stráže i vojaci, čo tam slúžili, od ztmenia spúšťali obyvateľov hradu v košoch do rokliny. Nakoniec sa aj oni spustili na lanách. Po úbočí sa potom snažili všetci ujsť čo najďalej od hradu.

Zďaleka pozorovali, čo sa bude diať. V jednej chvíli, bolo to už hodne po polnoci, sa do tmavej noci z hradu začala šíriť žiara. Najskôr malý oheň, postupne narastal. Horeli strechy, plamene i stúpajúci dym bolo vidno do ďaleka.

Radimal so svojou družinou nemo hľadeli na veľký oheň ničiaceho hradu. Stáli tam, aj keď sa rozvidnelo a z hradieb sa už len dymilo. Oči im zaplavovali slzy, z úst vychádzali stony. Z hradu bolo počuť hlasy. Mohutnými drevami Tatári udierali do hradieb. Skaly pomaly padali nadol.

„Už musíme ísť“ – prerušil myšlienky ostatných Radimal.

Nikto sa neodvážil vysloviť čo i len slovo. Odchádzali so sklonenými hlavami kdesi do neznáma. Kde sa usadili? Nevedno.

Tak sa skončila jedna povesť o hrade, čo stál na najkrajšom vrchu v širokom i ďalekom okolí. Kedysi ten vrch nazvali Rozsutcom.

Peter HUBA

FOTO – Martin HABÁNEK

Poznámka: Uverejnený text figuruje v knihe historika Petra Hubu Povesti z Oravy III., ktorú vydal Miestny odbor Matice slovenskej v Dolnom Kubíne (2020).

Nechýba v nej ani Jánošík...

Pred niekoľkými týždňami uzrela svetlo sveta vo vydavateľstve Fortuna Libri zaujímavá kniha s názvom Slovenské povesti plné tajomných bytostí. Autorom diela je známy básnik, spisovateľ, publicista a novinár **Igor Válek**, ktorý sa systematicky venuje zbieraniu, propagácii a prezentácii domácej povestovej a rozprávkovej tvorby. Tentoraz „zalovil“ medzi tajomnými bytosťami, ktorých je v slovenských povestiach neúrekom. Samozrejme, chýbať nemôžu ani Jánošíkove tajomstvá a podzemné poklady... Knihu znamenite ilustroval renomovaný výtvarník **Martin Kellenberger**. Nenechajte si ju ujsť.

Terchovskí čitatelia registrujú Igora Váleka najmä ako autora textovej časti publikácie Rok koňa (2018) a dlhoročného propagátora kultúrneho a umeleckého diania v Jánošíkovom kraji – osobitne Cyrilometodských dní.

-red-

O knihe Sedem divov Terchovej

V našom historickom a regionálnom výskume v ostatnom období sa stáva skoro pravidlom, že pri výročiach miest a obcí bádatelia a organizátori pripravujú vydania monografií či zborníkov. Tak sme zaznamenali, že pri 440. výročí prvej písomnej zmienky o známej obci TERCHOVÁ vyšla pod netradičným názvom kniha Sedem divov Terchovej od terchovského rodáka a známeho autora knižných diel a odborných štúdií o rodnej obci Petra Cabadaja. Tvorca ju venoval pamiatke svojho otca Alojza Cabadaja k nedežitej osemdesiatke.

V predslove knihy autor predostrel otázku: Čo to má celé znamenať? A odpoveď na ňu podal v siedmych kapitolách: 1. Jánošíkovská legenda; 2. Terchovská muzika; 3. Adam František Kollár; 4. Cyrilometodské dni; 5. Filmársky raj; 6. Konský vozový sprievod; 7. Veľký Rozsutec. Na záver autor zaradil rekapituláciu s názvom Terchovské naj...

Každá z uvedených kapitol by sa dala naplniť samostatnou knižnou úvahou, veď viacerým témam autor venoval neraz osobitnú pozornosť, ako sa dozvedáme z personálnej bibliografie vydanej pri jeho päťdesiatke v roku 2016 (zostavila Ivana Poláková). Bádateľskú, publikačnú a organizačnú prácu P. Cabadaja som mal možnosť sledovať od jeho nástupu do Biografického ústavu Matice slovenskej (1989), kde sa v slobodnejšom čase zapájal do tvorivých aktivít, v ktorých dominoval záujem o rodnú Terchovú. Tento záujem stále pretrváva, lebo autor je „hrdým synom“ krásneho jánošíkovského kraja. Dokazuje to aj jeho posledná kniha Sedem divov Terchovej, kde výrazné miesto venoval jánošíkovskej legende v najrozličnejších súvislostiach. Podľa neho: „Jánošíkovská legenda sa vo svojich rozmanitých formách od polovice 18. storočia dlhodobo šírila ústnym podaním v mnohých regiónoch Slovenska, Poľska, Moravy i Ukrajiny. Vzniklo nespočítateľné množstvo ľudových básní, piesní, balád, povestí, legiend, rozprávok...“ (s. 12). Autor podáva prehľad o prejavoch v ústnej tradícii, ľudovej piesni, tanci, miestopise a i.; odkazuje na umeleckú reflexiu jánošíkovskej legendy, ako sa javí v poézii reprezentatívnych štúrovských tvorcov (J. Botto, S. Chalupka, J. Král, L. Štúr) i u básnikov v nasledujúcich storočiach, ako aj v dielach prozaikov a dramatikov.

Osobitnou kapitolou sú prejavy jánošíkovskej legendy vo výtvarnom umení, pretrvávajúce od polovice 18. storočia, do tvorby našej maliarskej moderny (J. Alexy, M. Benka, M. Galanda, M. Bazovský, L. Fulla a i.). Čarovný kraj legendárneho zbojníka uchvátil Martina Benku, ktorý sa vyznáva: „Tisíckrát som prechodil ten kraj... Krok za krokom som chodil po Vrátnej a kreslil a kreslil. V tom kraji sa vždy vžívam do doby Jánošíkovej...“ (s. 25). Z umeleckých prejavov nemožno nespomenúť klasickú hudbu (Cikkerova opera Jánošík) či mimoriadne úspešný muzikál Na skle maľované atď. O tejto téme v širších súvislostiach autor sumarizuje, „že folklórne, literárne, výtvarné a iné prejavy zrkadliace jánošíkovskú legendu evidujeme na troch kontinentoch a v 18. krajinách“ (s. 33).

Nerozlučnou súčasťou pertraktovanej legendy je jánošíkovský kraj, obec Terchová a jej rázovitý, hudobne nadaný ľud. Túto tému autor spracoval v druhej kapitole knihy Terchovská muzika, v ktorej predstavuje muzikantské rody, nástrojové zloženie muziky a „terchovské srdce, ktoré bolo vždy mimoriadne citlivé na interpretačné majstrovstvo muzikantov z kraja Jánošíka. Dokázalo harmonicky biť, keď sa svojho milovaného nástroja chopili ľudia, pre ktorých boli vzťah k otcovizni a terchovská muzika doživotnou posvätnou kategóriou“ (s. 48). Takéto srdce bilo v reprezentantoch muzikantských rodov Rehtoríkovci, Struhárňanskovci, Meškovci, Hanuliakovci, Muchovci a ďalších.

V uplynulých desaťročiach medzi najúspešnejšie muziky patrila ľudová hudba bratov Muchovcov, ktorá sa prezentovala na početných domácich a zahraničných vystúpeniach. Na viacerých z nich sa zúčastnil aj P. Cabadaj, ktorý o zahraničných podujatiach písal vo viacerých knižných publikáciách v rokoch 1994–1997 (Odskočili sme si do Argentíny, Keď Švédsko tleskalo Terchovej, S Muchovcami po Austrálii a i.).

Bezpochyby vrcholom muzikantského života bolo svetové ocenenie v azerbajdžanskej metropole Baku v roku 2013, kde bol prvok Terchovská muzika zapísaný do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva UNESCO. V súčasnosti v Jánošíkovom kraji pozornosť kultúrnej verejnosti pútajú viaceré muzikantské zoskupenia (Ťažká muzika, Ľudová hudba Martinky Bobáňovej, Nebeská muzika, Repáňovská muzika, kapela Arzén a i.). Znalci folklóru a ľudovej hudby údajne pripúšťajú, že „v Terchovej pôsobí najviac muzikantov na svete na meter štvorcový“ (s. 114).

V ďalších kapitolách knihy autor načrel do historických exkurzov i do súčasného diania v Terchovej. Medzi siedmymi divmi

v tretej kapitole predstavil neprávom zabúdanú osobnosť terchovského rodáka, osvieteného vzdelanca Adama Františka Kollára (1718–1783), ktorý patril k najvplyvnejším dejateľom dobovej Európy, bol poradcom cisárovnej Márie Terézie pre Uhorsko, riaditeľom Dvorskej knižnice vo Viedni, reformátorom školstva, historikom, básnikom, diplomatom a i.

Štvrtým divom Terchovej sú Cyrilometodské dni, organizované v obci od roku 1990 a trvajúce dodnes, s veľkým duchovným ohlasom doma i v zahraničí, ako to dokumentujú pamätnice a zborníky o tomto podujatí. Naposledy to bol zborník z medzinárodnej konferencie pri príležitosti 30. výročia podujatia, vydaný pod názvom Cyrilo-metodské posolstvá z Terchovej (2020, zostavil P. Cabadaj).

Dnes je už známe, že Terchová s čarokrásnym prírodným okolím sa stali vyhľadávaným miestom pre filmových tvorcov. Ako uvádza autor, od prvých desaťročí 20. storočia „sa v jánošíkovskom kraji prakticky nepretržite nakrúcajú celovečerné, dokumentárne, spravodajské, hudobné, populárno-náučné, vedecké, prírodopisné, televízne a iné snímky“ (s. 115). K najznámejším patria dokumentárne snímky Karola Plicku, Martina Slivku, ale najmä legendárny

film Jánošík režiséra Martina Friča z roku 1935, v ktorom účinkovali aj terchovskí komparzisti (P. Cabadaj: Jánošík vo filme, 1992).

V záverečných kapitolách knihy autor sugestívne predstavil ako šiesty div Terchovej kónský vozový sprievod s jeho unikátnym a nezameniteľným pôvabom, ktorý v ňom rezonuje od detstva. Napokon ako ostatný – siedmy div, na obzore Terchovej sa vypína majestátny Veľký Rozsutec. Tento klenot pohoria Malej Fatry je považovaný „za najfotogenickejší slovenský vrch“. Píšuc o Rozsutci ako o jednom z terchovských divov, autor myslí na prírodu, ktorá v ňom rezonuje od narodenia: „Silno to vo mne vibruje, lebo sa cítim odchovancom miestnych hôr, hôľ, lesov, hájov, vrchov, končiarov, kopcov, dolín, vrškov, kopaníc, lúk, pasienkov, skál, jaskýň, tiesňav...“ (s. 104). A tieto prírodné krásy a mohutnosti jeden z tvorcov z okruhu bernolákovského Spolku milovníkov reči a literatúry slovenskej, žilinský rodák Anton Ottmayer, opísal v sugestívnej eseji Krajina šťesťa, veľkosti a umeňá (almanach Zora, 1835). Keď spisovateľ prechádzal cez tiesňavy a obrovské vráta, otvorí sa pred ním dolina ako utešená záhrada zemskeho raja: „Vchádza do zemskeho raja, ktorý príroda dookola uzavrela nedohľadnými holami

a vrchmi ako dômyselnými múrmi. Akoby chcela dať na vedomie, že iba tu a nikde inde prebýva pokoj a šťastie, že jedine toto je vyvolené miesto pre pokojných, po šťastí túžiacich ľudí“ (s. 105). Vskutku výstižný obraz siedmeho divu Terchovej.

Knihy Petra Cabadaja, doplnená pôsobivými pohľadmi na krajinu a fotografiami, v profesionálnej úprave a grafickom dizajne Jána Novosedliaka je vskutku pútavým čítaním z okruhu literatúry faktu. Autor ňou nemienil „posunúť Terchovú za každú cenu niekde do nadoblačných sfér“. Zaušiel si len „dôstojne uctiť jubileum obce a inšpirovať slovenské dediny a mestečká k hľadaniu vlastných siedmich divov – čúd, prvenstiev, unikátov, zjavov, fenoménov, pokladov, úkazov, osobností, pikošiek, endemitov, taxónov, idiómov...“

Augustín MAŤOVČÍK
(Literárny týždenník)

Poznámka: Autor recenzie doc. PhDr. Augustín Maťovčík, DrSc., je renomovaným literárnym a kultúrnym historikom, laureátom vysokého štátneho vyznamenania Pribinov kríž II. triedy, ktorý mu udelil prezident Slovenskej republiky.

Jubilant Vlado Švec

Dňa 16. septembra 2021 oslávil päťdesiatku. Vladimír „Vlado“ Švec je v súčasnosti podnikateľ, ochotnícky divadelník, režisér a zakladateľ Terchovského národného divadla (TND), spolu s dcérou Bibiánou Janšovou-Švecovou, vedúci divadelného súboru Detská dramatická družina, zakladateľ a organizátor živej Krížovej cesty, ktorá sa každoročne hrá na Veľký piatok v uliciach Terchovej, zakladateľ a riaditeľ Terchovského polmaratónu a poslanec obecného zastupiteľstva.

Vyrastal v Terchovej, kde absolvoval základnú školu, potom študoval na SOU spoločného stravovania, odbor čašníka. Pracoval ako vrchný čašník v Reštauráciách Žilina, š. p., a v ďalších reštauračných zariadeniach a podnikoch. Absolvoval základnú vojenskú službu, v roku 1998 bol prijatý do služobného pomeru Ministerstva spravodlivosti – Zboru väzenskej a justičnej stráže SR.

Od roku 2008 je súkromným podnikateľom v reštauračných a ubytovacích službách.

Ohlasy kolegov z divadla na jubileum

Jaroslav Ondruš: Obdivujem na Vladovi hlavne jeho odhodlanosť pre vec. Je prísny, ale vie ukázať, ako si predstavuje postavu, ktorú práve stvárňujem. Taktiež vie aj pochváliť a povzbudiť, vie podporiť dobrú myšlienku a pomôže s jej realizáciou. TND si bez neho neviem predstaviť.

Monika Lodňanová: Vlado je osobnosť, ktorá v terchovskom kultúrnom živote ožila vďaka svojej náture. Najväčším jeho bohatstvom je fantázia. Vízia je to, čo má Vlado vždy poruke, ambicióznosť zasa pri nohe a lásku na správnom mieste – v srdci. Niekedy kričí, niekedy sa mračí, jednu cigaretu prefajčí vždy druhou a už si zapaluje tretiu, je obávaným kritikom, ale je režisér a má na to právo. Najmä je to však človek s veľkým srdcom, ktorý má nás všetkých veľmi rád.

Monika Lacúchová: Vlada som spoznala v období, keď moja dcéra Dominika navštevovala Detskú dramatickú družinu. Odvtedy sa mi divadlo dostalo pod kožu. Páči sa mi jeho prístup k deťom. Je milý, vždy usmievavý, deti ho majú veľmi radi. Vždy si hovoria vetu: „My nehráme, my sa iba hráme.“ A to ma dostalo, odvtedy som i ja členkou divadla. Mám ho rada nielen ako režiséra, ale i ako priateľa a tiež kolegu poslanca. Má dobré nápady, nebojí sa povedať pravdu do očí – a to si na ňom vážim. Proste je to človek s veľkým Č.

Všetci členovia Terchovského národného divadla i deti z detskej dramatickej družiny prajú Vladovi do ďalších rokov hlavne veľa zdravička, rodinnej pohody a umeleckej inšpirácie. Veď, čože je to päťdesiatka?

Divadelníci z TND
FOTO – František MUCHA

Poznámka: K celému zástupu gratulantov sa pripája i redakcia obecných novín. Ad multos annos, milý náš jubilanť, spolupracovník a dobrý kamarát Vlado Švec!

Vlado Švec ako gróf Erdödy

Silvestrovským atramentom

Tento poznáte?

Príde chlapík do trafiky a kupuje si cigarety. Trafikantka mu ich predá a fajčiar číta varovanie:

„Fajčenie spôsobuje impotenciu!“

Muž chvíľku rozmýšľa a potom sa predavačky spýta:

– Prosím vás, nemáte tie s rakovinou?

Pýta sa Ružena svojej kamarátky:

– Počuj, používaš ty niekedy antikoncepciu?

– Nie, ja beriem antidepresíva.

– A pomáha to?

– Neviem, ale mám šesť detí a je mi to úplne fuk...

Hovorí žena mužovi:

– Miláčik, môžeš mi zvýšiť poistku?

– A to už načo, však je dosť vysoká.

– Vieš, keď zomrieš, rada by som smútila na Tahiti...

Príde vojak za kapitánom a vraví:

– Prišla za tebou tvoja žena.

– Ako za tebou, hádam za vami?!

– Nie, za nami bola už včera.

– Starká, keď umriem, tak mi nedávaj obrúčku z palca dolu.

– A to prečo?

– Aby Pánboh vedel, že v pekle som už bol...

Telefonuje Fero svojmu švagrovi.

– Poškodila včerajšia víchrica tvoju strechu?

– Netuším, ešte som ju nenašiel.

Sprievodca ukazuje exkurzii starý zámok a vysvetľuje:

– Tento zámok pochádza zo 16. storočia, okrem fontány vpravo, ktorú momentálne stavajú. Tá bude pochádzať zo 17. storočia...

Na políciu príde občan a hovorí:

– Včera som vám ohlásil, že mi ukradli peňaženku.

Prišiel som to zrušiť, lebo peňaženku som medzitým našiel doma.

– Neskoro! Zlodca sme už chytili.

– Dobrý deň, pani. To sú dvojčatá?

– Nie, to bola v pôrodnici akcia. Porod jedno a druhé máš zdarma.

Stretnú sa dve blondínky.

– Prečo si dnes taká smutná – pýta sa prvá.

– Ale, bola som na teste a povedali mi, že som negatívna.

– Nič si z toho nerob, nabudúce ti možno lepšie sadnú otázky...

Povedz

povedz povedz

kde si bola

že čižmičky máš

od rosy?!

bola som za iným

mám ťa vari odprosiť?

povedz povedz

kde si bola

že čižmičky máš

od smoly?!

šla som tvojím životom

ale to ma prebolí

povedz povedz

kde si kde si

že si opäť bosá?

u teba u teba

kde smola je

i rosa

Adam

pozri sa Eva nad nami nebo

a raja niet odkedy som s tebou

raj sa prepadol

odkedy sme spolu

náš osud?

dotknúť sa neba a potom

padnúť

dolu

Peter GREGOR

KRESBA – Bruno HORECKÝ

Čo si o tom všetkom myslí...

Vedci z NASA prišli so šokujúcim objavom: Aj na Slovensku je vraj možný život.

Čas sa nedá vrátiť, jedna po papuli áno.

Niektorí ľudia sa s vami vždy radi a obetavo podelia o všetko, čo máte.

Oslovili ma, aby som podporil hnutie Za rovnosť pohlaví. Odpísal som, že ja si ho veru narovnať nedám...

Bez ženy je chlap ničím, ale so ženou sa to zdvojnásobí.

„Kolkto ľudí, tolko chutí“ – povedal kanibal. Niektorí sa lúčia tak srdcervúco, že zabudnú odísť.

Napriek tomu, že ženy sa dožívajú vyššieho veku ako muži, málokto prekročí päťdesiatku...

Nemám rád samotu, ešte aj ten sex je občas lepší vo dvojici...

Ona o voze, on o kozách...

Ak chcete, aby ľuďom na vás skutočne záležalo, požívajte si od nich peniaze.

Už Robinson to vedel, že jedným z najväčších darov v živote je PIATOK.

Slovensko – krajina, kde už včera ukradli to, čo mali až zajtra.

Chcete znížiť svoju hmotnosť? Prestaňte sa brať tak vážne.

Najtolerantnejšími ľuďmi na svete sú fajčiari. Vôbec im nevedá, ak pri nich nefajčíte. V živote mám vraj vždy na výber, ale bankomat ma dnes presvedčil o opak.

Chceš sa presadiť? Tak si kúp nový črepník! Viem, že raz umriem, ale verte mi, budem si chýbať...

U nás je hygiena takou prioritou, že na čele mnohých inštitúcií stojí ten najväčší hajzel.

Nápis na krematóriu: Kto za pravdu horí, je u nás vítaný!

Slovák dokáže všetko. Len sa mu to musí zakázať.

Ondrej KALAMÁR

Rozhovor o náhodách

„Veríš, že sme už tolké roky spolu?“
„Hej. V tomto zmysle niet už otázok.“
Čo keby sme však vtedy mali smolu a minuli sa iba o vlások?“
„Veď nešlo o nás! To tie feromóny – tie zavoňajú sa vraj na sto míľ.“
„A čo ak vtedy nádchu mali ony a v našom prípade šlo o omyl?“
„O Amerike nemajú šajnu ani a Indiu tam našiel Kolumbus.“
„A majú z toho radosť Indiáni?“
„Život je iba náhoda a šlus. Len smrť je neomylná!“
„Ach, som rada, že nádchu má a v Indii nás hľadá...“

Lubomír FELDEK

KRESBA – Fedor VICO

Písané na sude

Viem, víno musíš zbožne piť (ako bozk od svätice) a nesmieš si ho pomýliť so sudom kapustnice. Keď to vieš, budeš dlho žiť, a ženy, krásavice, budú si v tebe chlpa ctiť, zvlášť keď sú lichotnice.

Víno – som čul aj skúsil rád – má dušu holubice, krotké je, vie sa nežným stať za svitu večernice. No keď je polnoc, majestáť manželky panovnice veľí ti z dialky: Choď už spať, múzy sú falošnice!

Hanbím sa, až sa červenám, že som tu bez kytice, no miesto ruží verše mám, ústia mi do zdravice. Blažený, s rýmami sa hrám, fahám ich spod čapice, za jeden bozk rým jeden dám, len podme do pivnice.

Ján SMREK (úryvok)

A ešte do druhej nohy

Šaman z kmeňa kanibalov hovorí bojovníkom pred výpravou:

– Európanov do tábora nevláčte. Po vakcinácii sú bez chuti...

Učiteľka hovorí triede plnej blondínok:

– Všetky ste totálne sprosté, 80% z vás nechám prepadnúť!

Blondínky sa začnú rehlíť.

– Ha, ha, ha, však tolko nás tu ani nie je!

Pochovávajú na dedine nie príliš obľúbeného rodáka a na záver modlitby ceremoniár hovorí:

– Možno niekto z prítomných povie o našom nebožtíkovi niečo pekné.

Všetci mlčia, no potom sa ozve jeden a hovorí:

– No, čo pekné by som o ňom povedal? Jeho brat bol ešte horší...

Hovorí policajt kolegovi:

– Ty, neuveríš, čo som včera videl. Slepý chlap si čítal časopis.

– Tak to ti fakt neverím! Určite si iba pozeral obrázok.

KRESBA – Fedor VICO

Aký je najobľúbenejší televízny program pedofilov?

– Hodina deťom.

Doktor po vyšetrení hovorí blondínke:

– Tak máte dvojčičky, gratulujem.

– Oh, všetci mi vraveli, nech to nerobím s dvoma chlapmi!

– Vieš, čo Žid nikdy nepovie v aute?

– Pridaj plyn!

Sťažuje sa blondínka známemu:

– Včera mi kamarátka hnusne povedala, že som lesba.

Tak ma to rozzúrilo, že som ju zhodila z posteľe...

Traja kamaráti prišli k nebeskej bráne a svätý Peter sa ich pýta, čo by najradšej počuli od svojich príbuzných na pohrebe.

– Ja by som si želal počuť, že som bol skvelý lekár a dobrý otec rodiny – hovorí prvý.

– Ja by som chcel, aby povedali, že som bol milujúci manžel, a že ako učiteľ som zmenil životy mnohých ľudí – pridal sa druhý.

– To všetko znie krásne – hovorí tretí –, no ja by som chcel, aby povedali: Pozrite sa, veď on sa hýbe!

– Pán doktor, povedzte mi priamo, akú mám nádej?

– Nie je to až také zlé – vraví lekár.

– Len by som vám radil, aby ste už nečítali román na pokračovanie.

Dvaja policajti sú na pochôdzke, keď nad nimi preletí lietadlo.

Vtedy jeden hovorí druhému:

– Čo myslíš, je to vládne alebo civilné lietadlo?

– Určite civilné. Keby bolo vládne, tak by pred ním aj za ním išli policajti na motorákach...

Pripravil Peter CABADAJ

Z horniakov na dolniaky

Vystáhovalctvo z našej obce patrí stále medzi málo osvetlené kapitoly novodobých dejín Terchovej. Najväčší počet ľudí opustil rodný Jánošíkov kraj tesne po skončení druhej svetovej vojny. Medzi posledných žijúcich svedkov tejto vystáhovalckej vlny patria Amália Nemčeková, rodená Vojteková, z osady Matejíčkovia a Vincent Kačeriak z osady Rusnákovia. Obaja dnes majú 84 rokov a v cennom príspevku spomínajú na vystáhovalctvo svojich rodičov, ktorí odišli z Terchovej v roku 1948.

Terchovci dostali povolenie vystáhovať sa na dolnú zem – k maďarským hraniciam. Naši rodičia z oboch osád sa presídlili do Biskupíc pri Dunaji, tak sa vtedy volali dnešné Podunajské Biskupice. Vyhlásené to bolo v terchovskom kultúrnom dome. Kto by mal záujem, môže sa prihlásiť. Život po vojne, aj v dôsledku vypálenia dediny Terchovej, tam bude lepší ako v niektorých osadách.

Ťažké začiatky

Z osady Matejíčkovia sa prihlásil môj otec Jozef Vojtek mladší so svojou rodinou, z osady Rusnákovia bratia Adam a Ján Kačeriakovci, Jozef a Anton Poživencovci s rodinami. Sťahovali sme sa s majetkom, ktorý nám zostal po vojne, v jednom železničnom prepravnom vagóne. Ženy a deti cestovali vlakom z Varína až do Leopoldova. Vlak ďalej nešiel, až ráno a pokračoval do Bratislavy. Nákladný vlak išiel celý týždeň s ostatnými vecami a dobytkom. Nešiel však rovno do Bratislavy a Biskupíc, ale bol odklonený z Varína a išiel až smerom na Komárno, a tak dookola do Biskupíc. Dôvodom bola prekážka vo Vrakuni, kadiaľ išla železničná trať pri Biskupiciach, v dôsledku zničeného železničného mosta. Nebol tak ešte pripravený na prejazd.

Medzi ďalšími vystáhovanými osobami bol aj Ján Romančík, rodiny Tomášovcov, Nogovcov a Marunovcov. Zo spomínaných osád Matejíčkovia a Rusnákovia sa s rodinami vystáhovali do Českej republiky môj starý otec Jozef Vojtek starší, Matúš a Štefan Romančíkovci a Ondrej Rusnák. Život v česko-nemeckom pohraničí bol skutočne mimoriadne zložitý, a preto sa menovaní neskôr prisťahovali do Biskupíc. Môj starý otec ostal s rodinou na Karlovarsku v obci Skoky, kde v roku 1947 aj zomrel. Časť rodiny bývala v obci Buchov (Polom). Pravnuci dodnes žijú v Bezděrovo-Dolní Jamné a spomínajú. Presídlenec, ako sa vtedy nazývali, obhospodarovali majetok po odsunutých nemeckých rodinách. Po znárodnení odmietli vstúpiť do spoločného družstva, a tak radšej opustili nadobudnutý majetok, za ktorý museli, samozrejme, platiť štátu, a mnohí sa vrátili z Čiech na Slovensko. Obec Skoky následne zanikla, zostal len opustený cintorín a pútnický barokový Kostol Navštívenia Panny Márie. Tam niekde je pochovaný i náš starý otec.

Život prisťahovalcov v Biskupiciach vôbec nebol jednoduchý. Nikto ich tu nevítal s otvorenou náručou. Pridelili im domy s príslušenstvom, maštal pre dobytok, záhradu, ak bola pri dome. Chýbalo potrebné náradie na obrábanie poľa, ktoré patrilo k domu.

Domy boli voľné po vystáhovaných maďarských občanoch do Českej republiky.

Veru, nemali to Terchovci jednoduché, pokiaľ sa zžili s novým prostredím. Najprv si pokúpili náčinie na obrábanie poľa, ale len to najzákladnejšie. Pracovalo sa ručne, čiže kosilo, kopalo, okopávalo atď. Ľudia si vzájomne pomáhali pri rôznych prácach – išlo o súkromné hospodárstvo. Sadili najmä obilniny, kukuricu, ktorú sa museli naučiť pestovať, zemiaky a iné.

Dobytok (kravy) mohli pásť na veľkom pasienku so studňou a žlabom. Voda sa naberala vedrom na veľkej žrdi – bola hlboko. K dispozícii bol obecný pastier, ktorý pásol dobytok pre záujemcov. Paše však bolo pre veľké množstvo kráv málo. Hneď to bolo spasené a kravy zostali čoskoro opäť hladné. Niektorí ľudia preto chodili pásť kravy súkromne až k Veľkému Dunaju, kde bolo paše dosť. Išlo ale o značnú vzdialenosť. Chodilo sa i na drevo ohľadne kúrenia, hoci ľudia kúrili aj uhlím.

Prisťahovalcom často dávali niektorí starosadlíci najavo svoju nespokojnosť – že sú tu noví. Najmä deti vykrikovali po slovenských ratolestiach – toto je naša zem! – a hádzali po nich kameň, keď išli zo školy. Okolo dediny bola postavená široká hrádza pri obydliach slúžiaca proti povodňam. Tie v minulosti dedinu sužovali, pričom voda vystúpila po hrádzu. Domorodci, ktorí to zažili, vyprávali, že boli zaliate polia.

O Biskupiciach

Na tú dobu boli Biskupice dosť veľká obec; mali okolo 7 000 obyvateľov. Žila tu aj početnejšia skupina Rómov. Dedina mala miestny národný výbor – tak sa vtedy volal obecný úrad. Je tu veľký farský kostol, kde sa v tom čase slúžili sväte omše len v maďarskom jazyku. Slovenskí katolíci nemali kde chodiť v nedeľu na svätú omšu. Bol tu aj veľký kláštor, v ktorom bývali rehoľné sestričky. Mali tam malú kaplnku, kde bývala svätá omša v slovenskej reči. Slovákom dovolili chodiť do kaplnky na svätú omšu, ale po čase sa im to prestalo páčiť. Išlo totiž o malý priestor určený len pre sestričky. Po čase si slovenskí prisťahovalci vymohli od národného výboru, aby bola vo farskom kostole svätá omša aj v slovenskom jazyku. V škole sa pravidelne vyučovalo v slovenskej reči.

Spomenieme ešte, že v Biskupiciach boli malé súkromné obchodíky, potraviny, pekári, mliekareň, textil, holičstvo-kaderníctvo, obuv... Zavedený bol pridelový systém na potraviny, lístky na chlieb, múku, cukor a iný tovar. Na body bol pridel na šatstvo, pofahy na periny atď. Chlieb sa dal u pekára kúpiť voľne – za kilo múky kilo chleba.

Všade sa chodilo peši, do školy, na pole, do obchodov a inde. Kto mal koňa a voz, tak sa odviezol. Keď bolo treba ísť do Bratislavy, ľudia chodili peši tri kilometre na najbližší autobus do dediny Prievoz. Odtiaľ išiel autobus ďalej do mesta – naspäť zas peši domov. Hoci je v obci železničná stanica, vlakom sa vtedy nedalo cestovať. Most vo Vrakuni pri Biskupiciach, vyhodенý cez vojnu do vzduchu, nebol ešte prejazdný.

Dôsledky znárodnenia

Netrvalo dlho a prišlo znárodnenie. Majetok sa skonfiškoval, bolo zrušené súkromné hospodárenie. Zakladalo sa spoločné hospodárenie v rámci jednotných roľníckych družstiev (JRD). Pracovalo sa spoločne na poliach, v živočíšnej a rastlinnej výrobe, záhradníctve... Niektorým občanom sa to vôbec nepáčilo a len ťažko odovzdávali svoj majetok do spoločného. Potom prišli veľké kontingenty na odovzdávanie mlieka, vajec, obilia, masti i ďalších produktov. Táto skutočnosť už definitívne prinútila ľudí vzdať sa svojho majetku a vstúpiť do spoločného družstva.

Ani JRD nemalo hneď potrebné stroje na uľahčenie prác na poli. Veľmi často sa práca vykonávala ručne. Družstvo malo samoviazač, ktorý obilie len pokosil a poviazal špagátom. Snopy sa zbierali ručne a stavali do krížov, aby všetko dobre preschlo a bez problémov mohlo ísť do mláťačky. Ako mladší žiaci sme pomáhali pri

cukrovej repe, ktorá sa jednotila a pretrhávala, aby nebola hustá a narástla dobre veľká. Dostali sme za to konvy studenej vody, aby nás netrápil smäd...

V neďalekej dedine boli Štátne majetky, ktoré tiež pestovali poľnohospodárske plodiny (žito, jačmeň, ale i ľan, jahody, kukuricu a ďalšie). Starší žiaci chodili cez prázdniny trhať ľan, keď dozrel. Každému jednotlivcovi vymerali ár, keď ho vytrhal, dostal ďalší. Tak to išlo stále dokola. Práca, za ktorou sa chodilo peši, už ale bola riadne zaplatená.

Zapustenie koreňov

Napokon slovenským prisťahovalcom postavili kolóniu rodinných domov s hospodárskou budovou. Tieto domy si mohli občania odkúpiť. Bolo to však dosť ďaleko od dediny, obchodu aj školy.

Terchovci si priniesli z rodného kraja zvyky, ktoré aktívne a hrdo praktizovali. Napríklad: Veľká noc – oblievačky, Vianoce – chodenie betlehemcov po rodinách a iné. Niektorí prisťahovalci zatúžili po rodisku, a tak sa rozhodli vrátiť. Do rodných Rusnákov sa vrátili Adam Kačeriak a Ján Rusnák. Doma už ale nepracovali na svojich roľkách, ale zamestnali sa v štátnych podnikoch (Váhostav a iné).

Postupne vymrela najstaršia generácia, ba i celé rody. Svoje korene tu zapustili deti a vnuci terchovských prisťahovalcov. Vyučili sa alebo aj vyštudovali, zakladali si rodiny a vychovávali svoje deti. Často spomínali na rodičov, starých rodičov i na kraj, odkiaľ prišli a ktorý dodnes navštevujú. A takto sa história opakuje z generácie na generáciu.

Biskupice pri Dunaji boli časom premenované na Podunajské Biskupice. Rozrástli sa na veľkú obec, ktorá je dnes súčasťou hlavného mesta Bratislava. Malé obchodíky sú už minulosťou, niet ich. Ale je tu občianska vybavenosť. Z bývalého kláštora vznikla veľká nemocnica, pri starej obci bolo vybudované nové sídlisko, veľká slovenská škola, školy na sídlisku, škôlky, zdravotné strediská, nákupné centrá (Tesco, Billa, Lidl). Vybudovaná bola moderná doprava – trolejbusy, autobusy, vlak... Je to už úplne iný život, ktorý nemožno porovnávať s minulosťou. Žijú tu ľudia rôznych národností, prisťahovali sa aj slovenskí občania z Maďarska, máme zmiešané manželstvá...

Spolužiaci od Rusnákov

Takto sme si zaspomínali, ja a Vincent Kačeriak, dvaja spolužiaci zo základnej školy u Rusnákov, ktorí pokračovali v Podunajských Biskupiciach, kam sa po vojne presťahovali so svojimi rodičmi. Spomienky venujeme našim vnukom, aby si prečítali, ako to tu bolo, ako sa tu žilo a pracovalo prisťahovaným rodinám z horniakov na dolniaky. Pripájam aj fotografiu Vincenta Kačeriaka, veľkého

Amália Nemčeková, rod. Vojteková

záhradkára, pestovateľa ovocia a zeleniny. Záhradu má pri dome, ktorý postavil pre svoju rodinu. Každý rok mal výpestky na výstave záhradkárov a vždy bol medzi najlepšimi. Druhá fotografia je moja.

Pri písaní týchto spomienok mi oživovali pamäť poznámky, ktoré som si voľakedy robila. Záverom ešte pripájam pozdrav pre rodný Jánošíkov kraj.

Amália NEMČEKOVÁ, rodená Vojteková
FOTOARCHÍV – Vincent Kačeriak

Vincent Kačeriak na výstave pri svojej úrode

Rodina Kačeriakovcov v Podunajských Biskupiciach (1950)

Dizajn vníma ako médium

Ak má človek možnosť vyrastať v žičlivom a na tvorivé impulzy podnetnom prostredí, zväčša sa to prejaví aj na jeho životnom smerovaní a spôsobe vnímania sveta okolo seba. Takíto ľudia sa nezvyknú vzdáť pri prvom neúspechu či probléme, ale vytrvalo hľadajú možné riešenia, iné uhly pohľadu alebo dajú do placu na prvý pohľad prekvapivú alternatívu. Ich kreatívne myslenie i čítanie sa časom prejaví a začne prinášať svoje ovocie – radosť, krásu, úžitok...

Myslím, že vyššie uvedené slová platia aj v prípade absolventky Fakulty archi-

tektúry a dizajnu Slovenskej technickej univerzity v Bratislave **JANKY MICHÁLKOVEJ**, ktorá v súčasnosti na svojej alma mater pokračuje v doktorandskom štúdiu a s ktorou som si nedávno v príjemnom prostredí pizzerie posedel a všeličo zaujímavé sa dozvedel.

Odmalička kreatívna

Čo priviedlo našu rodáčku k uvedenému štúdiu a aká bola jej cesta do kreatívneho sveta, to nám už prezradí ona sama: „Vyrastala som v prostredí, kde sa stále niečo tvorilo, a už ako dieťa ma to veľmi ovplyvňovalo. Na základnej škole som navštevovala výtvarné krúžky, avšak vždy ma bavilo ísť do priestoru a niečo vyrábať, ako zostať len pri kresbe na papieri. Počas štúdia na Gymnázium Hlinská v Žiline som sa o umenie začala zaujímať viac. Preto som sa prihlásila na Základnú umeleckú školu Ladislava Árvaya, čo bol dobrý základ pre moje budúce štúdium architektúry a dizajnu na STU“ – začala svoje rozprávanie sympatická Terchovčanka.

V ďalších vetách nám prezradila o sebe a svete dizajnu, ktorému sa profesionálne venuje, ešte viac: „Počas školy sa mi podarilo zopár malých úspechov, ktoré ma zároveň motivovali. Spomenula by som napríklad víťazný návrh pre firmu Fusakle, kde som uspela s návrhom pod názvom Terchovská fusakla. V roku 2017 na veľtrhu nábytku a bývania v Nitre bola vystavená moja Učiaca veža pre deti; o dva roky neskôr ju prezentovali aj na bratislavskom Design weeku. Svoju prvú fotografickú výstavu s názvom Podoby talianskej architektúry som mala roku 2019 v Trnave. Ešte v tom istom roku bola v rámci Mesiaca fotografie v Bratislave odprezentovaná v projekte 17/11 moja fotografia vo forme novín na výstave v galérii na Námestí SNP. V piatom ročníku štúdia som pri svojej ateliérovej tvorbe nadviazala spoluprácu s talianskou outdoorovou značkou Camp, čoho výsledkom bol skialpinistický ruksak, za ktorý som v rámci Ceny dekana dostala odmenu za dizajn. Neskôr bol ruksak vystavený v Incheba expo aréne, tento rok sa mi s ním podarilo postúpiť do druhého kola Národnej ceny za dizajn. Do 19. decembra 2021 bol vystavený v Hurbanových kasárňach na Kollárovom námestí. Za moju diplomovú prácu Kreslo Herba som dostala Cenu dekana, čím som vlastne dokončila druhý stupeň vysokoškolského štúdia.“

Budovanie vlastnej značky MOUI

Mladá terchovská umelkyňa ale so školou neprestala a svoju odbornosť v oblasti produktovej dizajnéry zdokonaľuje už spomínaným

doktorandským štúdiom. Popri tom pracuje vo firme I+I print, kde navrhuje a konštruje obaly pre domáci i zahraničný trh. Podieľa sa tiež na mnohých ďalších úspešných projektoch pre firmy Dedoles, Facederma a iné. Uvedené aktivity a nadobudnuté skúsenosti spôsobili, že v hlave Janky Micháلكovej dozrelo rozhodnutie založiť si vlastnú značku. Ale o tom bude hovoriť opäť ona sama: „Už popri štúdiu na vysokej škole som mala veľa vlastných aktivít a moje zameranie sa rozvetvilo do rôznych oblastí dizajnu. Pred dvoma rokmi som sa naplno začala venovať odevnému dizajnu a založila vlastnú značku MOUI, v rámci ktorej dizajnujem oblečenie pre deti a dospelých. Navrhujem svoje potlače, z ktorých si dávam vyrábať látky – z nich potom zhotovujem vlastné dizajny oblečenia. Ďalšou vetvou v mojom portfóliu je grafický dizajn. Pomáham ním firmám a rôznym projektom nájsť vlastnú identitu pomocou vizuálnych nástrojov ako sú logá, vizitky, brožúry a podobne. Niekoľko realizácií som absolvovala aj v oblasti interiérového dizajnu. Týkali sa vytvorenia komplexných návrhov vnútorných priestorov kancelárií, bytov a domov.“

Dúfam, že budem môcť stále pracovať na tom, čo ma baví, pretože dizajn neberiem len ako prácu, ale i ako médium, prostredníctvom ktorého sa snažím vylepšiť priestor okolo nás. Bola by som vďačná, keby sa mi podarilo splniť si ďalšie ciele.“

S fotoaparátom za okamihom

Rozhodne z doterajšej výpovede možno dedukovať, že Janka je vo svojej tvorbe aktívna a všestranná. Zďaleka to ale nie je z jej aktivít všetko. Na koniec našej debaty spomenula ešte jednu činnosť, ktorú som ja vnímal ako Jankin relax a hobby: „Od svojich 15 rokov fotografujem; vtedy som dostala svoj prvý fotoaparát. Zaujímam sa o digitálnu aj analógovú fotografiu. Zobrazenie momentu na film je však cennejšie, pretože atmosféru snímky musíte zachytiť v danom okamihu, nie pri úpravách v postprodukcii ako pri digitále. Rada fotografujem svadby, robím portréty, mám za sebou niekoľko zaujímavých spoluprác s online i kamennými obchodmi...“

Prijemné a interesantné posedenie s talentovanou dizajnerkou ubehlo veľmi rýchlo. Tak to zvykne bývať vždy, keď sa ľudia rozprávajú o veciach, ktoré ich bavia a rozumejú im. O Janke Micháلكovej to bezpochyby platí, preto nepochybujem, že o nej a jej tvorivej práci budeme ešte veľa počuť, ale hlavne vidieť.

Marián ZAJAC

FOTO – Janka MICHÁLKOVÁ

Kreslo HERBA

Sto rokov od vzniku Jednoty Orla v Terchovej

Založenie telocvičného spolku Jednota Orla v Terchovej, ako uvádzajú historické pramene, je datované dňom 29. máj 1921. Monografia obce Terchová vydaná v roku 2018 uvádza na stranách 14 a 15, okrem iného, aj informácie o tom, že telocvičná Jednota Orla mala veľký podiel na rozvíjaní čulého spoločenského, kultúrneho a športového života v obci. Okrem telovýchovných aktivít sa spolupodieľala na organizovaní populárnych majálesov, ochotníckeho divadla, s vedením obce zriadila v roku 1931 aj dychovú hudbu...

Vďaka pánovi Igorovi Cvachovi z Varína, s ktorým nás spája záujem o miestnu a regionálnu históriu, sa nám dostali do rúk informácie a fotografie zo založenia Jednoty Orla vo Varíne, tiež v roku 1921. Zachovaná zástava tohto spolku s rozmermi 150 x 130 cm bola upevnená na trojmetrovej šrobovacej žrdi. Nachádza sa na nej 69 čitateľných mosadzných erbov, jeden čistý, jeden s rytinou H; podľa odtlačkov ich ešte 18 chýba. Na jednom z nich figuruje i meno vtedajšieho duchovného správcu terchovskej farnosti vdp. Juraja Czeisela, napísané v tvare d. pán Juraj Cenzel Terchová, čo naznačuje, že vtedajšia terchovská duchovná autorita bola s najväčšou pravdepodobnosťou aj hybnou silou založenia Jednoty Orla v Terchovej. Na ďalších erbových štítkoch sa nachádzajú správcovia okolitých farností (Vadičov, Belá, Strečno, Veličná, Vrútky...), mnoho civilných mien z Varína (napr. František Blaha, Karol Kapasný, Karol Martinček...), ale i grófi Pongrác z Krasnian a Csáky z Budatína.

Z vyššie uvedeného vyplýva, akú spoločenskú váhu prikladali vtedajšie autority zakladaniu a rozvíjaniu telovýchovných spolkov, ktoré významne formovali spoločnosť na slovenskom vidieku v neľahkom období po skončení Veľkej vojny a vzniku Česko-Slovenskej republiky. Preto rok 1921 môžeme pokojne označiť za začiatok organizovanej športovej činnosti v Terchovej. Následných sto rokov ukázalo, že šport v Jánošíkovom kraji mal, má a veríme, že naďalej bude mať svoje nezastupiteľné miesto.

Marián ZAJAC

FOTOARCHÍV – MKS Terchová a Igor Cvacho

Dobová fotografia Terchovských orlov. Uprostred v čiernej reverende je s najväčšou pravdepodobnosťou vdp. Juraj Czeisel

OPĀT K NĀM PRICHĀDZAJÚ

VIANOCE

Rok čo rok k nám prichádzajú pomaly a najskôr nenápadne. Je to tak, najkrajšie sviatky roka sa opäť blížia. Môžeme už rátať dni a sumarizovať, počítať a dobre si rozplánovať, čo kedy máme urobiť. Aké darčeky kúpiť alebo niečo vlastnoručne vyrobiť. Lákadiel okolo nás je veľa, tak ako i želania – hlavne tých detských.

Čo ale robiť, keď sa z peňaženiek korunky stále rýchlejšie kotúľajú von a nákup v taškách pribúda pomaly? Veru, v takejto situácii nie je ľahké radiť. Ďakujeme pekne našim mamám, starším a prastarkám, aj tetám či susedkám, od ktorých sme sa naučili veľa dobrých a jednoduchých vecí. Vieme si tak lepšie pripraviť darčeky, aby sme všetkým našim milým mohli splniť ich želania. Okrem receptov ponúkame tiež milú uspávanku pre Ježiška, ktorú sa môžu naučiť spievať aj detičky.

Želám vám všetkým požeňnané Vianoce, dobré zdravie, lásku, pokoj a nový rok úspešný na každom kroku. Nech sa vám v roku 2022 darí a nech vás neopúšťajú sily do ďalšej práce. Zo srdca vám to úprimne želá

Oľga CHUDOVSKÁ, rodená Huličiarová
Liptovský Ján

Uspávanka pre Ježiška

*Nebeská Panna synka kolísala,
lúbeznú pieseň tíško mu spievala:
„Hajaj, búvaj, spinkaj, malé Jezuliatko,
hajaj, búvaj, sni, Nebeské dieťatko.“*

*Anjeli z neba tíško prileteli,
s Máriou Matkou tíško mu spievali:
„Hajaj, búvaj, spinkaj, malé Jezuliatko,
hajaj, búvaj, sni, Nebeské dieťatko.“*

*K nebeským zborom pripojme sa i my,
potešme dieťa spevmi krásnymi:
„Hajaj, búvaj, spinkaj, malé Jezuliatko,
hajaj, búvaj, sni, Nebeské dieťatko.“*

Opekance z tvarohového cesta

Robili sme už rôzne opekance, či to bolo s makom, tvarohom, bryndzou, omastené maslom a posypané cukrom... Prácu si však možno aj uľahčiť, zjednodušiť a chutné opekance sú na svete.

Postup 1: V obchodných centrách dostať kúpiť maličké zamrazené ovocné tvarohové knedličky. Stačí ich kúpiť, uvariť, preliať roztopeným maslom, medom a posypať makom.

Postup 2: Surové tvarohové knedličky položíme na plech vyložený papierom, ktorý jemne pomastíme. Knedličky uložíme vedľa seba, asi 3-4 cm, dobre ich potrieme rozšľahaným žĺtkom a dáme piecť do vyhriatej rúry na 180° až 190°C približne na 15 minút. Keď sú upečené, odoberieme ich z papiera a necháme vychladnúť. Takto môžu postáť aj týždeň. Vo chvíli, keď budeme knedličky podávať, prelejeme ich horúcou vodou. Dierkovanou varechou knedličky vyberieme, polejeme maslom, medom, makom a premiešame. Podávame ako opekance – sú veľmi chutné.

Vianočná rybacia polievka (tzv. cesnačka)

Suroviny: 200 g rybieho mäsa z filé, 4 zemiaky, 1-2 lyžice už uvarených

krúp (môže byť aj ryža), 3-4 strúčiky cesnaku, soľ, rasca, 2 lyžičky červenej papriky, cibuľa, vegeta, 1-2 lyžice olivového oleja, maga, voda podľa potreby (1-1,5 l). Na dochutenie možno využiť čerstvú alebo suchú vňať (z petržlenu, zeleru, prípadne kôpru).

Postup: Najprv na oleji opražíme očistenú cibuľu, pridáme na kocky nakrájané filé, mletú papriku, rascu, vegetu a cesnak. Všetko zalejeme vodou a privedieme do varu. Do polievky ďalej pridáme pokrúpané zemiaky. Keď sú zemiaky v polievke takmer uvarené, pridáme uvarené krúpy, soľ a ešte povaríme. Uvarenú polievku dochutíme vňaťou a magou. Ak by nebolo výraznejšie cítiť cesnak, pretlačíme do polievky ešte dva strúčiky a môžeme hneď podávať.

Kapustnica z údenín a kapusty s hubami

Suroviny: údené mäso (krkovička, koleno, bôčik, rebierko, klobása), kilogram kapusty, mletá červená paprika, bobkový list, cibuľa, 5 strúčikov cesnaku. Môžeme tiež pridať pokrúpanú mrkvu, kaleráb aj kúsok zeleru, 8 zemiakov, huby, voda podľa potreby.

Postup: Všetko mäso, ktoré chceme dať do kapustnice, dobre umyjeme, vložíme do väčšieho hrnca a zalejeme vodou. Pomaly varíme až do zmäknutia. Cibuľu očistíme, na malom množstve oleja ju opečieme a pridáme do druhého hrnca, kde budeme variť kapustnicu. Na cibuľu pridáme mletú papriku a pokrúpanú zeleninu. Krátko premiešame, pridáme pokrúpané zemiaky a vývar z mäsa (ale nie všetok). Do kapustnice ešte pridáme aspoň liter vody a zemiaky varíme do polomäkka. Potom pridáme kapustu, cesnak a ostatné suroviny. Keď je už všetko uvarené, polievku dochutíme, pridáme posekaný cesnak – ak treba, aj trocha vývaru (nie všetok, lebo by polievka bola horká). Polievku dobre nahrejeme a môžeme servírovať s kúskami údeného mäsa.

Domáci rybací šalát

Suroviny: 4 väčšie zavináče aj s kapustou, 4-5 uvarených vajec, 2 fľašky mrkvy s hráškom bez nálevu, polovica uvareného zeleru, 3 cibule (očistené a na drobno posekané), 4-5 nakladaných a na jemno posekaných uhoriek. Podľa potreby môžeme pridať tiež varené a na malé kocky nakrájané zemiaky, 1-2 fľašky majonézy, soľ, mleté korenie, 2 lyžice horčice, štipka cukru.

Postup: Všetky suroviny, aj vajčička, pokrújame na drobno. Dochutíme soľou, korením, cukrom a dobre premiešame (aj s majonézou). Hotový šalát dáme na chladné miesto alebo hneď podávame s chlebom, respektíve s vypráženými rezňami či pečeným mäsom.

Vyprážené rezne plnené sušeným ovocím

Suroviny: Z očisteného mäsa, buď bravčového, alebo z morčacích (kuracích) prs, si nakrájame jednotlivé porcie s váhou 150 až 200 g.
Postup: Mäso z obidvoch strán dobre poklepeme, mierne posolíme a plníme sušeným ovocím (slivky, marhule, hrušky, pár hrozienok, brusnice, môže byť tiež kúsok kolieska zo zaváraného ananásu). Ak je ovocie príliš suché, dáme ho do horúcej vody zmäknúť. Potom ovocie vyberieme na papier na pečenie a valčekom ho trochu roztláčime. Ovocie ďalej uložíme na jednu časť rezňa, druhou časťou to prilozíme. Dolnú časť uzatvoríme kovovou spojkou. Následne rezne omáčame v dobre rozšľahaných a osolených vajciach a obalujeme v strúhanke. Vyprážame ich v rozhorúčenom oleji – pomalšie a z obidvoch strán. Rezne môžeme podávať so zemiakovým šalátom alebo len so zemiakmi.

Podkovičky z kapra na zelenine

Postup: Očisteného kapra (1 ½ kg) vypitváme, stiahneme z kože a rozsekáme – buď na väčšie kúsky, alebo na podkovičky. Nasekané mäso posolíme, mierne okoreníme, potrieme olivovým olejom a dobre pokropíme citrónom. Potom ho odložíme do chladničky aspoň na 8 až 10 hodín. Pred podávaním si rozohrejeme maslo, kúsky kapra poopekáme z obidvoch strán a dávame zvlášť na misu. Mrazenú zeleninu prehrejeme na výpeku; prílohu už máme pripravenú vopred – buď zemiaky, alebo ryžu. Na tanier kladíme dve kôpky ryže, naberačku zeleniny a kúsok vypraženého kapra. Keď je všetko pripravené, môžeme začať podávať večeru.

Ananášová torta s tvarohom

Suroviny na korpus: 7 vajec, 10 lyžíc cukru, 7 lyžíc polohrubej múky, 3 lyžice hladkej múky, vanilkový cukor, prášok do pečiva.

Plnka: 500 g jemného tvarohu, žĺtok, konzerva zaváraného ananásu, 250 g masla, 250 – 300 g mletého cukru, marhuľový džem, 100 g strúhaného kokosu, 4-5 plátkov želatíny, hnedá čokoláda (biela) na vrch torty. Na ozdobu povrchu torty použijeme 3 mandarínky a 3 kiwi.

Postup: Zo surovín, ktoré sú na korpus, vypracujeme cesto ako obyčajný piškót, nalejeme do pomastenej a múkou posypanej formy a upečieme. Keď korpus vychladne, prerežeme ho na polovicu. Maslo a cukor dobré vymiešame – aj so žĺtkom – do peny. Sirup, ktorý máme z ananásu, nahrejeme a necháme v ňom rozpustiť želatínu. Rozkrojený korpus potrieme džemom. Ak už je želatína vychladnutá, pridáme ju do masla s cukrom a tvarohom, aby sme vytvorili jemnú zmes. Polovicu krému natrieme na korpus s lekvárom a zakryjeme druhou časťou korpusu, ktorý po povrchu tiež potrieme džemom. Plnkou ďalej potrieme aj boky, ktoré ešte

obsypeme strúhaným kokosom. Čokoládu si s trochou masla alebo lyžicou oleja rozpustíme; keď vychladne a začne hustnúť, opatrne polejeme povrch torty. Keď je už čokoláda na povrchu zhustnutá, môžeme tortu ozdobiť podľa fantázie. Možno dať na ňu mandarínky, kiwi, ananás... Ak je ananás v tvare kolieska (alebo aj krájaný), ozdobíme ním vrch torty a prípadne i tácku, na ktorej torta bude.

Opitý Izidor – piškótové rezy

Suroviny: 4-5 vajec, 160 g práškového cukru, 160 g masla, 130 g zomletých vlašských orechov, 80 g hrubej múky, ½ balíčka kypriaceho prášku, lyžica kakaa, 2 lyžice pikantného lekváru.

Plnka č. 1: 200 g zomletých vlašských orechov, hrniec mletého cukru, vanilkový cukor, 2 dcl rumu.

Plnka č. 2: 6 žĺtkov, 2 lyžice kakaa, 150 g mletého cukru, 250 g masla, čokoládová poleva na vrch, čokoláda na varenie, 100 g masla.

Postup: Maslo, žĺtka, cukor a kakao vypracujeme (vymiešame) na cesto, pridáme kypriaci prášok a sneh z bielkov. Všetko ešte dobre premiešame. Cesto dáme na vymastený plech (bravčovou masťou) posypaný múkou. Upečieme ho v predhriatej rúre. Vychladnuté cesto potrieme lekvárom a postupne oboma plnkami. Prvú plnku si pripravíme tak, že zmiešame orechy, cukor, vanilkový cukor a rum. Príprava druhej plnky je trochu zložitejšia. Žĺtka, kakao a cukor vyšľaháme spolu nad parou, do vychladnutej zmesi vmiešame maslo a všetko spracujeme na hustý krém. Čokoládu a smetol zvlášť v nádobe rozpustíme a mierne zamiešame. Vznikne kvalitná poleva, ktorou polejeme povrch koláča. Krájame, až keď poleva stuhne.

Z kapusty, chlap hustý... FOTO – internet

Dosahovať ciele znamená veľa obetovať

(Rozhovor s Martinom Dendisom)

Meno Martin Dendis nie je našim čitateľom celkom neznáme. V nedávnej minulosti sme už na stránkach obecných novín priniesli zaujímavé informácie o terchovskom rodákovi, ktorého profesionálne zameranie je spojené s hokejom. Vážne zranenie v minulosti znemožnilo Martinovi plnohodnotnú hráčsku kariéru, to však neznamená, že na hokej zanevrel. Naopak, využil svoj prirodzený vzťah k tejto rýchlej hre a podkutý odborným štúdiom, pracovitou a zameraním sa postupne vydal trénerskou cestou. Už ôsmu sezónu pôsobí vo Švédsku, ktoré patrí do úzkej svetovej špičky. A práve zo Škandinávie sa šíria dobré chýry

o Martinovej trénerskej práci, ktoré zachytili aj terchovské fanúšikovské radary. Rozhodli sme sa preto v interview viac predstaviť nášho rodáka a odchovanca žilinského hokeja, priblížiť jeho zaujímavé pohľady na prácu, život či záľuby. Rozhovor vznikol na internetovej linke Terchová – Štokholm počas nočných hodín. Napriek Martinovej časovej vyťaženosti sme radi, že si na debatu našiel čas a odpovedal na naše otázky. Zároveň Martinovi Dendisovi (narodený 12. 12. 1991) v mene čitateľov i redakcie našich novín gratulujeme k nedávnomu životnému jubileu – tridsiatke. Do ďalších rokov mu prajeme veľa zdravia, šťastia, dobrých ľudí pri sebe a správnych životných i športových rozhodnutí.

TERCHOVÁ: Ahoj, Martin, pozdravujeme Ťa z rodnej hrudy. Ako sa máš a ako sa Ti žije na severe Európy?

Martin Dendis: Ďakujem pekne, Terchovci. Pozdravujem aj ja rodnú hrudu. Akurát sme boli s mužstvom tri dni na cestách za súpermi a vrátili sme sa domov. Momentálne od novej sezóny žijem a pôsobím v hlavnom meste Švédska – v tradičnom klube AIK Štokholm,

kde som hlavným trénerom juniorov U20. Zároveň mám na starosti rozvoj hráčov na hokejovom gymnáziu, pomáhám tiež A-mužstvu s individuálnym napredovaním hráčov.

TERCHOVÁ: Keď sa obzrieš za predchádzajúcimi siedmymi rokmi v Linköpingu HC, čo sa premietne v Tvojej hlave?

Martin Dendis: Premietam si sedem sezón, počas ktorých som prešiel od pozície hlavného trénera U15 postupne cez všetky kategórie až po pozíciu asistenta trénera v najvyššej švédskej lige SHL. V tejto veľmi kvalitnej lige som odtrénoval celú sezónu, počas ktorej som bol najmladším trénerom v celej súťaži. Som hrdý, že som to ako Slovak dokázal v konkurencii domácich Švédov. Bolo to splnenie veľkého sna a výsledok tvrdej práce. V Linköpingu som bol maximálne spokojný po všetkých stránkach. Príjemné mesto, výborní ľudia, v klube som si vytvoril veľa kamarátstiev. Pracoval som tu na najvyššej úrovni s hráčmi európskeho formátu, ako aj s budúcimi hráčmi NHL.

TERCHOVÁ: Na poslednú sezónu budeš mať aj jednu špeciálnu spomienku. Prezradíš nám ju?

Martin Dendis: Áno. Išlo o zápas môjho Linköpingu s Leksandom. Na úvodné buly zápasu nastúpili v drese Leksandu dvaja moji dobrí kamaráti zo Žiliny Marek Hrivík a Peter Cehlárik, súčasní lídri slovenskej reprezentácie. A ja som stál na trénerskej lavičke súpera. Toto bol pre mňa veľmi špecifický moment, na ktorý nikdy nezabudnem. S chalanmi sme sa na tom po zápase dobre pobavili a skonštatovali, že náhody sa dejú. Alebo, nič nie je náhoda...?

TERCHOVÁ: Vráťme sa do súčasnosti a k novej výzve menom AIK Štokholm.

Martin Dendis: Mám rád nové výzvy. Napriek spokojnosti v Linköpingu rozhodol som sa prijať ponuku byť hlavným trénerom juniorov AIK a spolupracovať s áčkom. Najviac ma motivuje, keď vidím, že hráči, s ktorými pracujem, sú úspešní na najvyšších úrovniach, v najkvalitnejších ligách sveta, v švédskej či slovenskej reprezentácii, alebo keď mladí hráči debutujú v seniorskom tíme a vyvíjajú sa, že ste im k tomu pomohli. Všetci, ktorí to v hokeji, futbale či inom športe niekam dotiahli, museli pre to veľa obetovať a s takými motivovanými ľuďmi je radosť spolupracovať. Aj ja sám sa chcem zlepšovať, aby som mojim zverencom pomohol dosiahnuť ich ciele – a ešte trochu viac... Momentálne sa v klube venujem i jednému z najväčších talentov slovenského hokeja Daliborovi Dvorskému. Odborníci mu predpovedajú vysoké umiestnenie v drafte NHL v roku 2023.

TERCHOVÁ: Za Slovenskom sa Ti necnie? Nechcel by si v budúcnosti zúročiť svoje skúsenosti doma pod Tatrami?

Martin Dendis: Po rokoch v zahraničí zvažujem návrat späť a usadenie sa doma na Slovensku. Chcel by som niečo vybudovať a pomôcť slovenskému hokeju. Zároveň by som chcel viac času tráviť s rodinou a blízkymi ľuďmi.

TERCHOVÁ: Aký relax si dopraješ vo voľnom čase?

Martin Dendis: Rád športujem, zájdem si do posilňovne a prečítam si zaujímavú autobiografiu. Veľmi rád mám aj turistiku. Pri návratoch zo Škandinávie na Slovensko sa rád vyberiem na hory a vyhradím si zameškaný čas v našej nádhernej Terchovej a Malej Fatre, ktorej krásy nám môžu závidieť na celom svete.

TERCHOVÁ: Blížia sa Vianoce. Aké sú tie švédske?

Martin Dendis: Švédske Vianoce sú veľmi príjemné. Čo sa týka jedál, Švédi majú „Julbord“, čo sú vlastne, ako to na Slovensku voláme, „švédske stoly“. Sú na nich rôzne druhy jedál ako ryby, syry, mäsové guľky... Človek si jedlo berie podľa chuti. Musím ale povedať, že na tie naše slovenské Vianoce sa to ani zďaleka nechytá, pretože ich máme oveľa tradičnejšie. Niet nad dobrú kapustnicu, rybu

TERCHOVÁ: Mohol by si popriať našim čitateľom nejaký vianočný vinš po švédsky, aj ho preložiť do slovenčiny...

Martin Dendis: Jag önskar till alla att denna speciella tid på året blir fylld i varje familj med glädje, frid och kärlek. Jag önskar till alla läsare av Terchovske noviny God Jul och Gott Nytt År! Prajem všetkým, aby tento výnimočný čas v roku bol naplnený v každej rodine radosťou, pokojom a láskou. Želám všetkým čitateľom Terchovských novín veselé Vianoce a šťastný nový rok!

Za rozhovor poďakoval Marián ZAJAC
FOTOARCHÍV – Martin Dendis

a poctivý domáci zemiakový šalát! Naše Vianoce sú tradičnejšie, lebo na Slovensku sa oslavuje narodenie Ježiša Krista. To kresťanské je skrátka cítiť. Vo Švédsku kresťanstvo cítiť menej, sviatky sú veľmi komerčné a možno sa neprežívajú do hĺbky tak, ako u nás. Jedna zaujímavosť. Švédi už od roku 1960 každé Vianoce o 15. hodine vysielajú epizódu z rozprávky Káčer Donald, ktorý všetkým zažela šťastné a veselé Vianoce. Toto sledujú milióny ľudí v rovnakom čase, takmer celá krajina.

TERCHOVÁ: Ostávaš na severe alebo Ťa budeme môcť uvidieť počas najkrajších sviatkov roka v Terchovej?

Martin Dendis: Určite sa chystám domov – do rodnej Terchovej – osláviť Vianoce a Nový rok 2022 s rodinou a blízkymi ľuďmi. A chcel by som ísť na Silvestrovský výstup na Rozsutec, čo je nádherná tradícia.

Troja kamaráti, zľava: Marek Hrivík, Martin Dendis, Peter Cehlárik

Zo života školy

Krabičky lásky

Naša škola sa tento rok zapojila do 4. ročníka celoslovenskej výzvy Koľko lásky sa zmestí do krabice od topánok. Za dva týždne sa nám podarilo vyzbierať 100 krabičiek plných lásky. Krabičky sme 1. 12. 2021 odovzdali pani Kataríne Gaššovej a potešili babky a dedkov v Dome Charitas Sedembolestnej Panny Márie Zázrivá, v Centre sociálnych služieb Terchová, pracovisko Zázrivá – Nestor Zázrivá a CSS Terchová.

TEXT a FOTO – ZŠ s MŠ A. F. Kollára

Hral Jánošík hokej... (I.)

na skale vysokej, hokejka mu spadla do vody hľbokej. Táto známa terchovská pesnička so športovým podtextom by mohla byť pokojne hymnou našich hokejistov. Možno si poviete, ale veď Terchovci hokej nehrajú. Budeme oponovať. Už z nadpisu je jasné, že tento zimný šport má pod Rozsutcom dlho a pevne zapustené korene...

Jánošík síce dokázal hrať hokej aj na skale vysokej, no väčšina jeho terchovských nasledovníkov vyrastala a dala prednosť radšej provízorným ihriskám na zamrznutých riekach, či vyšmykaných uliciach. A odtiaľ prvé hokejové lastovičky, i keď tie naozajstné na zimu odlietajú, postupne doleteli na miesta slovenských zimných štadiónov, kde sa dá hokeju venovať na primeranej úrovni. Tento časový oblúk vygeneroval postupne aj hokejovú kvalitu, ktorá robí Terchovej dobre meno a motivuje ďalších. Lukáš Cingel, Martin Dendis, Filip Ondruš a iní sú hokejisti, ktorí pochádzajú z našej obce a svoj kumšt s čiernym gumovým čudom medzi mantinelmi dokazovali, a stále dokazujú, nielen na slovenských, ale i zahraničných klziskách – dokonca aj na reprezentačnej úrovni! Veľkým paradoxom pritom je, že spomínaní mladí muži prichádzali na svet v čase, keď ich otcovia pred tridsiatimi rokmi stáli spolu s ďalšími nadšencami, na ktorých čele bol Martin Miho, pri prvých krokoch organizovaného hokeja v Terchovej.

V nasledujúcich číslach si na stránkach obecných novín budete pripomínať obdobie, keď terchovským hokejovým pionierom chýbalo všeličo, len nie veľký entuziazmus a iskrivý humor.

Ako predjedlo vám, milí čitatelia, teraz ponúkame časť spomienok Svetozára Martinického, ktoré publikoval v našich novinách pred tridsiatimi rokmi (č. 1/1991), a fotografiu prvého hokejového tímu Terchovej. Už táto spomienka naznačuje, že začiatky organizovaného terchovského hokeja sa odohrávali v nevšednej atmosfére.

A predsa sa hrá hokej!

„Niekedy začiatkom leta minulého roku sa rozvírila po Terchovej ‚šuška‘ o snahách akýchsi ‚bláznov‘ založiť miestny hokejový oddiel. I napriek presile kuvičích hlasov sa však iniciátor myšlienky Martin Miho nevzdal. Oslovil tunajšiu TJ (Telovýchovná jednota – pozn. redakcie), oslovil slobodných mládencov, oslovil aj zaneprázdnených ‚ženáčov‘. Výsledky jeho diplomatickej aktivity dozreli do prekvapujúceho zistenia. Od zimy čakala na terchovských hokejistov okresná súťaž. Jedným z tých, čo nadšene privítali ideu mantinelov, bol vdp. Miroslav Lysičan. Čoskoro ho zvolili za predsedu hokejového oddielu a zároveň sa stal hrajúcim trénerom. Vo svojich 25 rokoch zrejme najmladší hokejový predseda a ‚coach‘ na svete...”

Prostredníctvom funkcionárov TJ sa podarilo pre mládenčov zaistiť tréningy na žilinskom ‚zimáku‘. A neostalo iba pri tom, lebo vzápätí sa zakúpil i najnutnejší výstroj. Za takýchto ‚podmienok‘ malo 25 neskúsených hokejistov s neznámymi priezviskami (aspoň pre okresných hokejových ‚lanárov‘) podstúpiť tréningovú procedúru pred začiatkom súťaže. Korčule či hokejka spočiatku neposlúchali, avšak Terchovec je tvor nepoddajný...“ (Svetozár Martinický, 1991)

Uvedené i mnohé ďalšie spomienky môžem ako očitý svedok tých čias potvrdiť. S otcom myšlienky organizovaného hokeja v Terchovej Martinom Mihom, ktorý mal vtedy 17 rokov, sme bratrance. Nezabudnem, ako sme u neho doma na Chotári sedeli pri stole a na papier písali mená potenciálnych hokejistov, ktorých sme chceli osloviť s touto myšlienkou. Mien bolo popísaných dost, no keď sme začali za chalanmi chodiť a pýtať sa na záujem, najčastejšou odpoveďou bolo: „Ja sa neviem korčuľovať...“

Ako tento príbeh pokračoval, aké boli prvé tréningy a zápasy – to si budete môcť prečítať nabadúce. Slovo dostane Martin Miho a vy sa už teraz môžete tešiť na jeho spomienky.

Marián ZAJAC

FOTOARCHÍV – Anton Dendis

Horný rad zľava: Martin Miho, † Jaroslav Podhorský, Miroslav Lysičan, Ladislav Hanuliak, Slavomír Cingel, † Martin Halapi, Anton Dendis, Vladimír Mažgút, Miroslav Jančo, Milan Mažgút. Dolný rad zľava: Marián Zajac, Peter Mažgút, Štefan Garlík, Ján Dávidík (v bankárskom výstroji), Peter Dikoš, Štefan Dendis, Ľubomír Mažgút (sediaci), Jozef Garlík (v čiapke), Ján Jánošík

Rozbúchať terchovské futbalové srdce

V mene FK Terchová chceme na začiatok povedať, že sa nám podarilo rozbúchať futbalové srdce. Hoci sme mladí a menej skúsení, sme radi, že sme to vedno s ďalšími ochotnými ľuďmi z výboru prebrali. Robíme dobrú vec, máme pri mužstvách mladých trénerov a sme všetkým za celé fungovanie klubu veľmi vďační.

Týmto príspevkom by sme okrem iného chceli prizvať ďalších hráčov, najmä do dorastu, ale aj ostatných schopných a ochotných futbalových nadšencov, aby sa k nám pridali. Veď futbal je nádherná hra a my chceme, aby sa v Terchovej hral kvalitný futbal – od mužov po prípravku.

Fungujeme vďaka veľkej podpore zo strany našej obce, za čo vyslovujeme úprimné poďakovanie. Chceme sa poďakovať aj firme Montkont, ktorá nás kompletne obliekla, a firme Pavla Romančíka, ktorá dodala lopty pre všetky kategórie. Ďakujeme tiež Viktorovi Holúbkovi, terchovským polovníkom a všetkým našim fanúšikom.

Chceli by sme tiež oznámiť, že v lete 2022 plánujeme obnoviť letný futbalový turnaj. Spomenutý turnaj mal v minulosti svoju kvalitu a my v tom chceme pokračovať.

Teraz dáme slovo jednotlivým trénerom, aby čitateľom povedali, ako videli jesennú časť futbalovej sezóny.

Štefan Miho ml. – muži

Sezónu sme nezačali dobre. Po sérii zlých výsledkov aj výkonov sme sa však dali dokopy. Musím ale povedať, že celú jesennú časť sme kvôli pracovným povinnostiam a kartovým trestom hráčov nehrali v najsilnejšej zostave – často sa menila. Nakoniec to však hodnotím pozitívne, keďže máme veľmi mladý káder. Lepším prístupom k zápasom a tréningom sa istotne dá dosiahnuť ešte viac.

Chcem sa poďakovať všetkým v klube – funkcionárom, hráčom, trénerom, sponzorom, fanúšikom aj trávnikárovi.

Alojz Kubala – dorast

Sezónu sme začali celkom dobre. Bojovnosť hráčov bola úžasná, na hru sa dalo pozeráť. Pracujeme na posilnení kádra, lebo je dosť úzky. Predsezónny cieľ – skončiť do siedmeho miesta – sme splnili. Po jeseni sme piaty a určite je v našich silách ísť ešte na vyššie priečky.

Boris Lopušan – starší žiaci

Napriek tomu, že patríme medzi najmladšie družstvá v súťaži, ak nie vôbec najmladšie, chcem vyzdvihnúť nasadenie a chuť chlapcov reprezentovať Terchovú. Občas boli výkony kostrbaté, hlavne na začiatku sezóny, ale pracovitosťou a svedomitou sme zaznamenali zlepšenie. Toto mužstvo má svoju kvalitu, a preto sa už teraz netrepeľivo tešíme na jar.

Dávid Švec – mladší žiaci

Pred začiatkom sezóny sme absolvovali množstvo turnajov, prípravných zápasov aj sústredenie. Myslím, že príprava na novú sezónu bola výborná. Na tréningy chodievali pravidelne všetci hráči.

Po umiestnení v minulej sezóne sme si dali skromnejší spoločný cieľ, a to skončiť do desiateho miesta. Chlapci však počas celej jesene podávali výkony nad moje očakávanie, a tak nám patrí krásne štvrté miesto. Boli zápasy, keď sme sa trápili v koncovke, ale ak budú chlapci makať v tréningoch tak ako doteraz, myslím si, že môžeme v tabuľke poskočiť ešte vyššie.

Ja osobne som veľmi spokojný s doterajším priebehom sezóny. Zároveň som hrdý aj na to, že si našich hráčov Michala Lutišana a Adama Zajaca všimli v MŠK Žilina, kde od leta pôsobia. Prajeme im veľa úspechov.

Martin Meško – prípravka

K trénovaniu prípravky ma vyzval Dávid Švec s cieľom, aby sa dalo lepšie trénovať to veľké množstvo detí. Výzva sa mi páčila, a preto som ju prijal. Ide o mimoriadne náročnú prácu a týmto vzdávam poklonu všetkým trénerom, vychovávateľom a učiteľom. V prípravke je teraz približne 18 detí od 5 do 11 rokov. Trénovať sme začali v máji, cez prázdniny to bolo intenzívnejšie. Koncom augusta sa začali turnaje, na ktoré chodilo cca 90 detí plus tréneri.

Človek si ani neuvedomí, čo to je, až kým turnaj neorganizuje na vlastnom ihrisku. Turnaj sa doma na Sihle konal 9. októbra 2021; bolo krásne, hoci mrazivé slnečné počasie s nádhernou scenériou Rozsutca v pozadí. Každý jeden tréner bol maximálne spokojný so stavom ihriska, celkovou organizáciou turnaja a zabezpečením občerstvenia. Patrí za to veľká vďaka pánovi hospodárovi, ujovi Vincovi Hanuliakovi, a vedeniu klubu – a to počas celého môjho trénerského pôsobenia, keďže bola z ich strany najvyššia miera ústretovosti.

Na spomínanom turnaji v Terchovej hralo 8 tímov. Staršia prípravka skončila na druhom mieste, mladšia prípravka, v ktorej sme mali aj 5-ročné deti, sa postavila proti tímom ako MŠK Žilina, Juventus, Rosina, Akadémia N-KL-G United. Zanechala veľmi sympaticky dojem.

Všetky naše zápasy nahrávame, máme vytvorenú vlastnú skupinu na viberi, pravidelne trénujeme, dokonca sa podarilo vybať tréning na žilinskom štadióne – takže je to pre deti zaujímavé a má to aj úroveň. Terchová disponuje množstvom talentov, zvlášť v najmladšej vekovej kategórii, kde vidno prirodzený talent od Boha. Treba to ďalej systematicky zvelaďovať.

Záverom sa chceme poďakovať futbalovému klubu, obci Terchovej za podporu športu, vedeniu školy za ústretovosť ohľadom telocvične, rodičom za pomoc a atmosféru pri zápasoch. Všetkým uvedeným aj deťom prajeme veľa životných úspechov, vnútorného šťastia a zdravia.

Jozef ROGOŇ, Andrej OPALKA
FOTOARCHÍV – FK Terchová

Jozef Rogoň, predseda FK Terchová

I. MIRAGE trieda mladší žiaci skupina A

	Klub	Z	V	R	P	Skóre	B
1	TJ ŠK Podhorie	11	10	0	1	56:23	30
2	OŠK Rosina	11	8	2	1	59:43	26
3	TJ Zbyňov	10	7	0	3	86:24	21
4	FK Terchová	11	6	2	3	59:41	20
5	OŠK Kamenná Poruba	11	5	2	4	47:38	17
6	FC JUVENTUS ŽILINA	11	5	1	5	56:60	16
7	TJ Tatran Bytčica	11	4	1	6	38:37	13
8	FK Ďurčiná	11	4	0	7	50:69	12
9	TJ Fatran Varín	11	3	1	7	32:61	10
10	FK Trnové	11	3	0	8	36:98	9
11	ŠK Cementáreň Lietavská Lúčka	10	2	2	6	45:41	8
12	TJ Stráža	11	1	3	7	28:57	6

II. MIRAGE trieda starší žiaci

	Klub	Z	V	R	P	Skóre	B
1	ŠK Petrovice	12	12	0	0	103:9	36
2	TJ Jednota Bánová B	12	11	0	1	96:8	33
3	OFK Hôrky	12	9	0	3	43:21	27
4	OŠK Kamenná Poruba	12	8	1	3	63:22	25
5	TJ Fatran Krásňany	12	7	1	4	48:39	22
6	ŠK Lietava	11	7	0	4	42:15	21
7	TJ Tatran Bytčica	12	6	0	6	38:35	18
8	1. KŠK Žilina	11	5	0	6	37:44	15
9	FK Terchová	12	4	1	7	20:45	13
10	OFK Ovčiarско	12	3	0	9	23:38	9
11	TJ ŠK Podhorie	12	2	1	9	25:74	7
12	FK FATRAN – Dolná Tižina	12	1	0	11	12:76	3
13	TJ Hlboké	12	0	0	12	2:126	0
14	RTJ Brodno (odstúpené)	0	0	0	0	0:0	0

I. trieda dorast

	Klub	Z	V	R	P	Skóre	B
1	OFK Kotešová	10	8	0	2	39:13	24
2	ŠK štiavnik	10	8	0	2	25:16	24
3	TJ Horný Hričov	10	7	2	1	33:11	23
4	TJ ŠK Podhorie	10	5	1	4	34:23	16
5	FK Terchová	10	5	1	4	34:27	16
6	TJ ŠTART Veľké Rovné	10	4	2	4	28:22	14
7	OŠK Divinka – Lalinok	10	4	2	4	25:26	14
8	OFK Ovčiarско	10	3	1	6	20:18	10
9	FK FATRAN – Dolná Tižina	10	3	0	7	13:31	9
10	ŠK Dolný Hričov	10	2	1	7	23:42	7
11	TJ Fatran Krásňany	10	1	0	9	16:61	3
12	TJ Tatran Bytčica (odstúpené)	0	0	0	0	0:0	0

III. DOXXbet trieda mužů

	Klub	Z	V	R	P	Skóre	B
1	OFK Ovčiarско	13	11	2	0	46:16	35
2	TJ Tatran Hrabové	13	10	1	2	58:20	31
3	OŠK Divinka – Lalinok	12	9	1	2	51:16	28
4	TJ Rozvoj Mojš	13	9	1	3	41:18	28
5	FK Terchová	13	9	0	4	40:26	27
6	TJ Hviezda Zádubnie	3	7	1	5	39:23	22
7	TJ POVAŽAN Nezbudská Lúčka	13	6	4	3	21:16	22
8	ŠK Lietava	13	4	4	5	39:34	16
9	TJ Divina	12	4	0	8	27:46	12
10	TJ ŠK Podhorie	13	3	2	8	25:34	11
11	FK Trnové	13	2	2	9	14:59	8
12	ŠK Dolný Hričov	13	2	1	10	17:46	7
13	TJ Partizán Súľov	13	2	1	10	13:43	7
14	FK FATRAN – Dolná Tižina	13	2	0	11	18:52	6

Mladší žiaci

Dorast

Muži

Príprava na štadióne MŠK Žilina
FOTOARCHÍV – FK Terchová

Za Oblakom je sieť

A práve tam skončila lopta z hlavy slovenského futbalového reprezentanta Róberta Boženika. Nie, nie, nášmu rodákovi nelietajú lopty až tak vysoko za oblaky, ale jedna konkrétna tam skončila – v sieti za góľmanom Atletika Madrid a slovinskej reprezentácie Janom Oblakom, ktorý dlhodobo patrí do najužšej svetovej brankárskej špičky. Excelentná hlavička, za ktorú by sa nehanbil ani Lewandowski, sa Božovi podarila v kvalifikačnom zápase o postup na MS do Kataru proti Slovinsku na ľubľanskom štadióne Stožice. Mimochodom, aj pred zrakom basketbalovej hviezdy z NBA Lukom Dončičom...

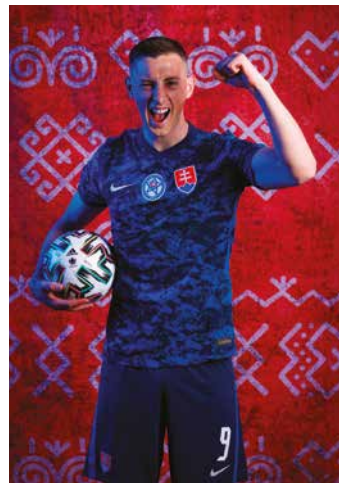
Zápas sa 1. septembra 2021 skončil zmierlivo 1:1 a ani jedna z reprezentácií, majúcich skoro identický názov, na záverečný turnaj do krajiny v Perzskom zálive nepostúpila. I tak však v Robovej hlave kolovali po zápase príjemné myšlienky: „Ten pocit je úžasný, aj keď si to človek na ihrisku neuvedomuje, proti komu stojí. Akcia to bola veru krásna. Vlado Weiss mi posadil loptu rovno na hlavu a ja som bol veľmi šťastný, že som to takto trafil. Pár dní po zápase som si uvedomil, že je to asi v súčasnosti najlepšie brankár sveta, ale i on je len človek z mäsa a kostí – ako ja. Ten pocit bol veru nádherný aj preto, že som dal gól v reprezentácii po dlhšom čase.“

Slovenským sokolom sa teda na svetový šampionát nepodarilo doletieť a terchovskému rodákovi sa na jeseň ťažšie lieta i vo vestfálskom klube Fortuna Düsseldorf, kde je z Feyenoordu Rotterdam na hosťovaní. Aj v živote športovcov to tak chodí, že raz sa darí viac, inokedy menej, raz svieti slnko, inokedy sa mračí. Netreba sa však

vzdávať, treba veriť, že aj za najhustejšími oblakmi je slnko, ktoré raz spoza nich zasvieti a vyčarí úsmev. V Róbertovom prípade to bude určite po góloch v súperových sieťach, nielen tej Oblakovej...

Marián ZAJAC

FOTOARCHÍV – Róbert BOŽENÍK

Zhrnutie sezóny 2021 v country crosse

Na stupňoch víťazov, Jakub Repáň vľavo, Tomáš Bobáň vpravo

Táto sezóna sa aj napriek častým technickým problémom a zraneniam chalanov veľmi vydarila. Jakub a Peter Repáňovci spolu s Jakubom Krkoškom, vďaka vynikajúcim výsledkom v minulej sezóne v kategóriách Hobby, postúpili do vyšších kategórií Slovenského pohára – Jakub a Peter Repáňovci z prvých miest, Jakub Krkoška z druhej priečky.

Ďalšími našimi motocyklistami, ktorí jazdili preteky v tejto sezóne, boli Jozef Petrek, Tomáš Bobáň, Marián Hanuliak, Luboš Ozaniak, Jakub Romančík, Peter Lacúch ml. a st., Miroslav Ďurko, Štefan Lacúch, Jaroslav Holúbek a Jakub Hanuliak. Najviac pretekov absolvovali terchovskí jazdci v seriáloch medzinárodných majstrovstiev Slovenskej republiky, Slovenskom pohári a Pohári Slovenskej motocyklovej federácie v country crosse. Jednotlivé závody sa konali postupne v maďarskom Nagytarce, Lehote pod Vtáčnikom, Žaškove, v maďarskom Parádfurdó a Gelnici.

Terchovskí motocyklisti sa v celkových výsledkoch zo seriálov umiestnili nasledovne:

Kategória MM SR E3

4. miesto – Jozef PETREK

Kategória SP E1

4. miesto – Jakub REPÁŇ

6. miesto – Tomáš BOBÁŇ

Kategória SP E3

6. miesto – Jakub KRKOŠKA

7. miesto – Peter REPÁŇ

Kategória HOBBY E2

2. miesto – Marián HANULIAK

Výsledky z jednotlivých závodov je možné pozrieť si na internetovej stránke www.smf.sk/vysledky-ear-smf-2021/

V seriáli Enduro cup stred sa tento rok kvôli pandemickej situácii uskutočnili len dva závody, a to v Trenčíne a Lehote pod Vtáčnikom. V kategórii ELIT vyhral obidva preteky Peter REPÁŇ, v kategórii Amatér bol Luboš OZANIAK tretí.

Okrem základných seriálov sa konali aj voľné preteky. Vo Valašskom Meziříčí na City Extreme Enduro ValMez triumfoval vo svojej kategórii Jakub KRKOŠKA. Na Memoriáli Janka Haviara v Domaníži sa zúčastnilo šesť našich pretekárov. V neďalekej Oravskej Lesnej obsadili vo svojich kategóriách Jakub ROMANČÍK (kat. Junior) druhé a Jakub REPÁŇ (kat. Profi) štvrté miesto. Prvé dve priečky na stupňoch víťazov si v poľskej Dabrowej Górnice podělili Jozef PETREK a Jakub KRKOŠKA. Záverečnými pretekmi celej sezóny boli vytrvalostné závody v Borskom Mikuláši, na ktorých mohli terchovskí chlapci súťažiť aj s renomovaným motocyklovým jazdcom Štefanom Svitkom – známym najmä z Rallye Dakar.

Chalani veľmi pekne ďakujú všetkým fanúšikom za podporu, firme RPM International Service za sponzoring a firme PemaMoto za servisné služby. My prajeme motorkárom do ďalšej sezóny najmä spoľahlivé stroje a žiadne zranenia, vďaka čomu nám môžu domov – do našej Terchovej – priniesť krásne umiestnenia z pretekov v country crosse.

Veľa šťastia do ďalších motohodín!

Text a foto Alexandra ONDRUŠOVÁ

Terchovský polmaratón napísal šiestu kapitolu

V ideálnom počasí tretej októbrovej soboty sa v Terchovej zišlo bežmála 400 bežcov rôznych vekových kategórií, aby si buď zmerali medzi sebou sily, alebo len tak spravili niečo pre svoje telesné či duševné zdravie. Bežalo sa na štyroch tratiach – detský okruh 700 metrov, ďalej 5 km, 10 km a 21 km.

Najdlhšiu polmaratónsku metu vyhral tretíkrát po sebe Miroslav Ilavský z Dubnice nad Váhom. Preto si do domácej vitríny mohol natrvalo odniesť hodnotnú cenu v tvare zaťatej vlašky v drevenom pni. Od druhého ročníka má podujatie aj podtitul Medzinárodný beh solidarity, čo sa tohto roku premietlo do dobročinnnej zbierky pre 18-ročného Michala Ripela pochádzajúceho z neďalekých Krasnian. O uvedených skutočnostiach a mnohom ďalšom sa pre naše noviny vyjadril riaditeľ pretekov Vladimír Švec.

„Napriek neistej situácii spôsobenej pandemiou a opatreniami proti jej šíreniu sa nám podarilo zorganizovať vydarený ročník. Na štart sa prihlásilo takmer 400 účastníkov, pribudli bežci z Chorvátska a Holandska, takže počet krajín, ktoré športovci reprezentovali, sa za šesť rokov vyšplhal na 17. A prišlo nám aj počasie, čo je tiež významný faktor pre vydarené podujatie. Veľmi ma teší fakt, že

som videl kopec Terhovcov, ktorí sa nielen postavili na štart, ale aj dobehli do cieľa. Niektorí s výbornými časmi, iní so zatatými zubami, ale došli. Prekonali trať, no najmä seba.

Zúčastneným pretekárom gratulujem a zároveň sa chcem poďakovať všetkým spolupracovníkom, sponzorom a partnerom polmaratónu, bez ktorých pomoci a priazne by toto krásne a najmä zdraviu prospešné podujatie nebolo. Vážim si podporu Obecného zastupiteľstva v Terchovej na čele so starostom Jožkom Dávidkom, a záštitu nad podujatím, ktorú prevzal podpredseda Národnej rady SR Milan Laurenčík.

Opäť skvelým výsledkom sa prezentoval Miroslav Ilavský, ktorému sa u nás páči i darí, čoho dôkazom je tretie víťazstvo v rade, čím nás „ošklbal“ o peknú a originálnu trofej. Nevadí, dáme urobiť novú. Ďalším víťazstvom, ale spoločným, je aj 2 910 eur, ktoré sa podarilo v rámci podujatia vyzbierať pre Miška Ripela ako príspevok na potrebné rehabilitačné procedúry. Tento mladý športovec a dobrovoľný hasič mal v roku 2018 ťažký úraz spôsobený nešťastným skokom do bazéna, pri ktorom si zlomil stavec krčnej chrbtice a poškodil miechu. Odvtedy je pripútaný na invalidný vozík, ale čo obdivujem, je jeho veľká chuť niečo s tým spraviť a nepoddať sa. Existuje nádej, preto bojuje a my s ním.

Spomeniem ešte jednu zaujímavosť. Špeciálny príspevok tejto sumy tvorilo 301 eur, za ktoré vydražil Paľko Ozaniak originálnu šiltovku Chicaga Black Hawks vlastnoručne podpísanú Mariánom Hossom, čerstvým členom Siene slávy NHL – dokončil svoje hodnotenie Terchovského polmaratónu Vladimír Švec a jedným dychom už avizoval dátum konania budúcoročnej siedmej kapitoly populárneho behu v Jánošíkovom kraji. Je ním 15. október 2022. Pozvanie platí pre všetkých.

Marián ZAJAC

FOTO – František MUCHA

Poznámka: Kompletné výsledky na www.terchovskypolmaraton.sk

Zľava: Vladimír Švec, Michal Ripel, Pavol Ozaniak

Víťaz Miroslav Ilavský s originálnou trofejou

PRAJEME VÁM POŽEHNANÉ VIANOČNÉ SVIATKY
PREŽITÉ V ZDRAVÍ A POKOJI

Miestne kultúrne stredisko Terchová

